BİLİMKURGU KLASİKLERİ

PIERRE BOULLE

MAYMUNLAR GEZEGENİ

ithaki

Pierre Boulle

Tam adıyla Pierre François Marie Louis Boulle (1912 - 1994). İkinci Dünya Savaşı sırasında ve sonrasında hayatının bir kısmını Fransa'dan uzakta geçirmiştir. Sonrasında Paris'e dönüp kız kardeşinin yanına yerleşmiş ve yazar olmaya da bir gecede karar verdiğini söylemiştir. Kitaplarını yazmaya başlamadan önce aklındaki fikirleri ilk olarak yeğenine anlatmıştır.

En ünlü kitaplarından biri, pek çok film uyarlaması da yapılan elinizdeki *Maymunlar Gezegeni*'dir.

Maymunlar Gezegeni
Pierre Boulle

Özgün Adı
La planète des singes

İthaki Yayınları - 1050

Bilimkurgu Klasikleri - 3

Yayın Koordinatörü: Tuğçe Nida Sevin
Dizi Editörü: Alican Saygı Ortanca
Yayına Hazırlayan: Emre Aygün
Düzelti: Alican Saygı Ortanca
Kapak İllüstrasyonu: Ceyda Pektaş
Kapak Tasarımı: Şükrü Karakoç
Grafik Uygulama: Özge Boz
2. Baskı, Ekim 2016, İstanbul
ISBN: 978-605-375-486-2
Sertifika No: 11407

Türkçe Çeviri © S. İpek Ortaer Montanari, 2015
Önsöz © Kutlukhan Kutlu, 2015
Pierre Boulle © 1963
Türkçe Telif Hakkı © İthaki, 2015

Bu eserin tüm hakları Anatolialit Telif Hakları Ajansı aracılığıyla satın alınmıştır.
Yayıncının yazılı izni olmaksızın alıntı yapılamaz.

İthaki™ Penguen Kitap-Kaset Bas. Yay. Paz. Tic. Ltd. Şti.'nin yan kuruluşudur.
Bahariye Cad. Dr. İhsan Ünlüer Sok. Ersoy Apt. A Blok No: 16/15 Kadıköy - İstanbul
Tel: (0216) 348 36 97 - Faks: (0216) 449 98 34
editor@ithaki.com.tr - www.ithaki.com.tr - www.ilknokta.com

Kapak, İç Baskı: Deniz Ofset Matbaacılık
Gümüşsuyu Cad. Topkapı Center, Odin İş Merkezi No: 403/2 Topkapı-İstanbul
Tel: (0212) 613 30 06 - Faks: (0212) 613 51 97
Sertifika No: 29652

PIERRE BOULLE

MAYMUNLAR GEZEGENİ

Fransızcadan çeviren

S. İpek Ortaer Montanari

Önsöz

Kutlukhan Kutlu

İthaki

Türün Kadar Konuş!

Kutlukhan Kutlu

Tarihçi Yuval Noah Harari *Hayvanlardan Tanrılara – Sapiens* (İnsan Türünün Kısa Bir Tarihi) kitabında, insanın çok yakın dünya tarihindeki "yükseliş"ini, nasıl olup da son birkaç on bin yıl içinde dünyaya hâkim, ona en büyük etkide (ne yazık ki giderek de daha olumsuz etkide) bulunan tür haline geldiğimizi açıklamaya koyuluyor. Bunu yaparken de cevabı tek bir "insan"da değil, ortak çalışabilen çok büyük bir grup olarak "insanlar"da arıyor. Harari'ye göre tek bir insanın "hayatta kalma" konusunda, diyelim ki tek bir şempanzeye kıyasla hiç de öyle ciddi bir avantajı yoktur; mesela ikisini bir ıssız adaya koysanız, muhtemelen şempanze hayatta kalma konusunda daha başarılı olacaktır. Ancak sayı büyüdüğünde, insan "tür"ü giderek avantajlı duruma gelir, bunun sebebi de çok büyük sayılarda çok esnek biçimde işbirliği yapabilmesidir. Dünya açısından hayli kritik bu durumun temeline "öykü"yü yerleştirir Harari, insanın kurgu yaratma ve ona inanma gibi tuhaf, diğer canlılarda bulunmayan bir özelliğe sahip olmasını. Büyük ölçekli insan ortak sistemlerinin hepsi –dinler, hukuk sistemleri, politik sistemler, hatta para– beraberce inandığımız öykülerden ibarettir ve insan medeniyeti tamamen bu öykü üretme, anlatma ve gerçek yerine koyabilme meyli (ya da belki, becerisi) üzerine kurulu-

dur, Harari'ye göre. Diğer türler iletişim sistemlerini sadece gerçeği tanımlamak için kullanırken, insan dilini sadece gerçekliği tanımlamak değil, gerçeklik yaratmak için de kullanır ve onu diğer hayvanlardan, nihayetinde de kendi biyolojik "familya"sından, yani "büyük insansı maymunlar" başlığı altında toplanan şempanze, goril ve orangutandan ayıran, bu özelliği olmuştur.

Pierre Boulle'un *Maymunlar Gezegeni*'nde Dünyalı kahramanlarımızın Soror (yani "kızkardeş") adını verdikleri gezegenin hâkim türleri olan "maymunlar"la* karşılaşma sahnesine bu ışıkta bakmak epey ilginç oluyor. Çok uzaktaki Dünya'dan Betelgeuse yıldız sistemindeki bir gezegene inmiş olan Fransız gazeteci Ulysse Mérou, Profesör Antelle ve fizikçi Arthur Levaine, bu sahnede kendilerini bir av partisinin ortasında buluyorlar. Partinin "avcı" tarafında yine Harari'nin "öykü anlatabilen" ve bu yüzden de medeniyet kurabilmiş olan büyük insansı maymunları var, olmasına da... o insansı maymunlar, "insan" değiller bu sefer! Tüfek kullanan, konuşan, politik sisteme ve yirminci yüzyıl Dünyası medeniyetinde şehirlere sahip "uzak akrabalarımız" bunlar, yani goriller, şempanzeler ve orangutanlar. En azından dış görünüşüyle "homo sapiens" izlenimi veren ama hiçbir şekilde "sapiens" yani "bilen" olmayan, dil geliştirememiş, "öykü" yeteneğine haiz olamamış, dolayısıyla da ilkel kalmış "Soror insanı"nın payınaysa, söz konusu partinin "av" tarafı düşüyor.

Dünyalı üç kahramanımıza gelince... Öykü anlatabilen ve öyküye inanabilen, alabildiğine "medeni" canlılar olmalarına rağmen, ezberlerini bozan bu tuhaf "rol değişimi" karşısında, kâinatın onlara anlattığı yeni öyküye inanmaz halde, şok geçiriyorlar. Ve isteseler de istemeseler de, onlar da "av"lar!

Maymunlar Gezegeni'nde hiç şüphesiz pek çok etkileyi-

* Bizde de Fransızca aslında olduğu gibi "maymun" terimi kullanılıyor; ancak bu terim, "büyük insansı maymunlar"ı da içerecek şekilde düşünülmeli. Nitekim İngilizcede yerleşen çeviride tam bu terime karşılık gelen bir kelime, yani "Ape" kullanılıyor – kuyruklu maymuna işaret eden "Monkey" kelimesinin kullanıldığı çeviri ise, artık sadece hoş bir bilgi olarak akıllarda kalmış bulunuyor, İngilizce konuşulan dünyada.

ci an var ancak benim için öteden beri kitabın yaklaşımı ve cazibesi konusunda anahtar niteliğindeki sahne, bu sahne olmuştur. Pierre Boulle'un öyküsüne güç veren yapışık zıt kutupların, yani "insan türünün bekası"na dair çok temel hatta ilkel bir korku ile keskin bir hicvi ateşleyen mizahın kol kola gittiği bir an bu çünkü. Etrafında tüm Sororlu "insanlar" panik içinde, akılsızca, en iyi ihtimalle birkaç sefer hayatta kalmış yaban domuzununkine denk bir uyanıklıkla hareket ederken, kahramanımız Mérou, "maymunlar"dan kaçmayı kendine yakıştıramıyor... Nice öykü görüp geçirmiş, ömrü boyunca kendini ekoçöplüğünün tartışmasız horozu olarak görmeye alışmış aklı ona kaçmayı bırakıp doğrulmasını, "hayvan"ın üstüne yürümesini, onu bir güzel pataklamasını öğütlüyor. Ancak Mérou bunu yapamıyor; içgüdü baskın çıkıyor ve gazeteci, basit bir sürü hayvanı gibi, diğer kaçışan "türdeşleri"ne uyup kendini ağaçların arasına atıyor. Kadim hayvani korkusu, daha genç olan cins özgüvenine galebe çalıyor. Sahnenin temel başarısı da Boulle'un insan denen "özel hayvan"a sadece "özel" yönünden değil, "hayvan" yönünden de bakmada, onu ikisi arasında sıkışıp kalmış bir varlık olarak çizmedeki marifeti. Nitekim yazar bu karşılaşmanın ardından öyküsünü daha büyük bir tezgâhta dokurken de hayvan ile insanın, korku ile aklın (hicvin) yarattığı ikiliği hiç elden bırakmıyor.

Tarihçi Yuval Noah Harari, kitabında çok büyük çaplı öykülerden bahsediyor elbette; dinden, hukuktan, paradan... Ancak bir de böyle büyük sistemleri oluşturmamakla birlikte gücü yine de muazzam olan klasik anlamdaki öyküler var. Odysseus'un öyküsü, Doktor Frankenstein'ın öyküsü, Luke Skywalker'ın öyküsü. Bu öyküler nesillerce anlatılıyor, nesillerce dinleniyor (ya da izleniyor) ve insanların kültürünün, simgeler sepetinin parçası haline geliyor. Hayatımızda yaşadıklarımıza eşlik eden, anlam ve ilham için zaman zaman yaslandığımız birer yoldaş oluyor. Tabii, ancak en büyük, en etkili öyküler için ayrılmış bir konum bu... Yine de *Maymunlar Gezegeni*'nin bu öyküler arasında yer aldığını söyleyebi-

liriz. Tabii bir şartla: Bu yerin Pierre Boulle'un kitabından ziyade, 1968 tarihli Amerikan film uyarlamasının popülerliği sayesinde kazanıldığını belirterek.

Biz kitapseverler için filmlerin etki alanının büyüklüğünü, kitap sayfalarında başlayan öykülerin kitlelerin zihninde daha çok film kareleriyle yer ettiğini kabul etmek bazen zordur. Özellikle de sevdiğimiz metinler söz konusuysa. Gelgelelim nice kitabın kaderi, filmlerinin gölgesinde yaşamak oluyor. Çok da şaşırtıcı değil bu, ne de olsa sinema, özellikle de serpildiği yirminci yüzyıl içinde popüler kültür üretmeye ve kitlesel aşinalık yaratmaya kitaplardan epey daha yakın gezindi. Hedefi on ikiden vurduğunda da ortaya fenomenleşmiş filmler, unutulmaz anlar çıktı. Anthony Burgess'ın yazdığı satırlarda başlayan ama artık neredeyse hep Stanley Kubrick'in uyarladığı filmle anılan *Otomatik Portakal*'da olduğu gibi.

Maymunlar Gezegeni dendiğinde de çoğunun aklına hemen filmler gelecektir. En çok da 1968 tarihli ilk film, yani *Maymunlar Cehennemi* – özellikle de finali. Kahramanımız Taylor'ın atıyla sahilde yasak bölgeye girerek yaptığı o altüst eden keşif. Bu final sayesinde film, beyazperdede arzı endam etmiş en unutulmaz distopyalardan, yani karanlık gelecek öykülerinden biri haline gelmiştir. Öyküsü aslında filminkinden tamamen de farklı olmayan kitap ise, öyküsünü nasıl çerçevelediğinin ve finalini nasıl yaptığının bir sonucu olarak, bambaşka bir vaka teşkil ediyor.

Bu kadar finaliyle anılan bir öykünün kaynak metninden bahsederken herhalde ilk değinilmesi gereken şey, filmin o meşhur, öldürücü "son darbe"sinin kitaptan gelmediği. Evet, filmdeki kasvetli final tamamen senarist marifeti. Kitapta bambaşka bir sürpriz son var –daha az kasvetli, daha oyunbaz. Bu kendi başına çok da büyük bir fark gibi görülmeyebilir ama iki eser de yolculukları boyunca finalinin doğasına uygun evriliyorlar; dolayısıyla sadece nihayetinde ne dedikleri değil, nasıl bir karakter oldukları bakımından bile birbirlerinden ayrılıyorlar. Franklin J. Schaffner tarafından

yönetilen ve senaryosu *Alacakaranlık Kuşağı*'nın yaratıcısı Rod Serling'in imzasını taşıyan film, 70'ler distopya sineması rüzgârını erkenden estirmeye başlayacak bir bilimkurgu sineması başyapıtıydı. Pierre Boulle'un kitabıysa, elbette bilimkurgusal bir çerçeveye sahip (hatta uzay seyahatinin nasılına dair birtakım renkli ayrıntılar da vermekten geri kalmıyor – üstelik bunu uzay operasının biçimsel atalarından deniz serüveni öykülerine epey bir göndermede bulunarak yapıyor)... Ama başlıca tasaları bakımından çok da klasik bilimkurgu yazarının kafasından çıkmış gibi işlemiyor. Bu da normal çünkü klasik bir bilimkurgu yazarının kafasından çıkmış değil.

Bilimkurguya, insanı üretimi (bu üretim ister bilim ve teknoloji olsun, ister fikir, ister toplumun ta kendisi) üzerinden ele alan ve bu yüzden de "gidişat"a özel ilgi gösteren bir tür olarak da bakılabilir. Nitekim altmışlı yıllarda bilimkurgunun Yeni Dalga yazarları bugünümüzün yarınımızı nasıl belirlediği üzerine, çoğu da kasvetli ama son derece öykülü öyküler anlatmışlardı. Bir anlamda toplumsal ikaz lambalarıydı gibi bu öyküler; "1984 daha çok 1948'dir" yakıştırmasının dile getirildiği üzere, distopyalar yazıldıkları dönemin korkularını, toplumsal ruh halini resmediyordu aslında.

Pierre Boulle ise bilimkurgu türünü mesken bellemiş yazarlardan değil. (Çokça bilinen diğer kitaplarından birine örnek olarak, yine ünlü bir filme kaynaklık eden *Kwai* Köprüsü'nü gösterebiliriz.) Boulle için *Maymunlar Gezegeni*, hayvanat bahçesinde gorilleri inceledikten sonra insanlar ve diğer insansı maymunlar arasındaki ilişki üzerine kafa yormaya başlamasıyla kaleme aldığı bir "fantezi" teşkil ediyor. Film uyarlamasından farklı olarak, modern insanın sorumluluğuna odaklanmıyor Boulle öyküde, daha ziyade kaçınılmaz kaderine gözlerini dikiyor. Bunun sonucunda da ortaya 60'lar toplumu üzerine bir yorum değil, genel olarak insan üzerine bir yorum çıkarıyor. Kasvetli bir gelecek tablosu değil, egzotik bir yolculuk. *Gulliver'ın Gezileri* tarzında bir hiciv.

Evet, *Gulliver'ın Gezileri*. Bugün bu ismi duyduğumuzda

çoğumuzun zihninde birbirinden farklı diyarlara yolculukların yapıldığı sevimli bir çocuk öyküsü canlanıyor. Oysa metnin basitleştirilmemiş hali, insanın kendini ne tür kalıplara döktüğüne dair okkalı bir alegoridir de aynı zamanda. Bu da şaşırtıcı değil çünkü Gulliver'ın yaratıcısı Jonathan Swift, 18. yüzyılın en büyük hiciv ustalarındandı. Kaleminin alaycı keskinliğini, İrlandalı fakir kesimin çocuklarının yaşadığı zorlukları uzun uzun anlattıktan sonra çözüm niyetine onları küçük yaşta zenginlere "yemek olarak" satma teklifinde bulunduğu "Alçakgönüllü Bir Öneri"de göstermişti. Gulliver'ın ziyaret ettiği diyarlar da sakinlerinin kurdukları toplumlarla, kültürleriyle ve davranış biçimleriyle, zamanın insanının (daha çok da Britanya insanının) komik aynalardaki bir yansıması gibiydi. En olmadık şeylerden aralarında uçurum oluşmuş Lilliputlular, her anlamda akılları bir karış havada bilimci Laputalılar ve Akıl yolunda İnsani olanı yitirmiş gibi görünen bilge atlar, yani Houyhnhnmlar... Envai tür "aşırı" meyille dalga geçen bir "insana bakış"tı Geziler.

Pierre Boulle'un *Maymunlar Gezegeni* de birçok açıdan aynı yolun yolcusu. Sinema uyarlamasının aksine, insanlığın "bu gidişle" başına kötü işler açacağı kanaatine değil de, insanlığın her gidişle başına kötü işler açacağı kanaatine sahip, hatta bu kanaatin içinde rahatça kurulmuş, fındık fıstık atarak izliyor adeta. Şu paragrafa bir bakın:

"İki tarafı kaldırımla çevrili, oldukça geniş bir yolda ilerliyorduk. Endişeyle yoldan geçmekte olanları inceledim: Hepsi maymundu. Dükkânının kepenklerini açmakta olan bir tüccar, bir tür bakkal gördüm; merakla dönüp geçmekte olan bizlere baktı: O da bir maymundu. Bizi geçen arabalardaki yolcular ve sürücülere dikkatlice baktım: Dünyadaki modaya uygun giyinmişlerdi ve hepsi maymundu."

Basit, etkili. Fakat aynı zamanda da muzip. Korkunun alttan alta yükselen bir gülümsemeyle, hatta belki de kahkahayla boğuştuğu bir ruh halinin tohumlarını atıyor kitaba.

Peki İkinci Dünya Savaşı'nda Singapur'da Fransız casusu

olarak görev yapmış ve iki yıl tutsaklık yaşamış bir adamın elinden çıkmış, yabancı bir diyarda tutsak düşmek üzerine bir öykünün gerçek korkuların tohumlarını da içinde barındırmaması mümkün mü? Değil. Nitekim avlanma, öldürülme, tutsak düşme gibi korkulara ilaveten, filme de hammadde olacak daha genel korkular da kendini gösteriyor kitapta: Ayrıcalıklı konumunu, "cinsinin" mevkiini yitirme korkusu. Harari'nin şempanzeye rakip olamayacak "tek insan"ının değil de öyküler etrafında organize olabilen "insanlar"ın korkusu. Doğa'nın özel / Tanrı'nın kutsal varlığı olmayabileceğimize dair o kesif korku.

Öte yandan, kahkaha da önemli. Üstelik sadece bir anlatıcı aracı olarak değil, bir öykü unsuru olarak da. Ne de olsa Boulle, kitabında "hayvanlar gibi ilkel" Soror insanlarını sadece dilden ve öyküden mahrum kılmamış. Kahkahadan da mahrum kılmış. Bu yolla da korkmanın hayvani içgüdülerin, gülmenin ise "akıl"ın hükümranlığında yaşadığını ima etmiş. Okur olarak, Soror'un ilkel insanından çalınmış kahkahaya, kaybetmekten korktuğumuz Prometheus ateşi gibi, sıkı sıkı tutunuyoruz. Bir taraftan belki cinsimizin dediğim dedik aksi goriller, orangutanlar ve entelektüel şempanzeler arasında "evcil hayvan" muamelesi görmesi içimizden türün kaderine dair bir "Yoo!" nidası koparıyor ama bir taraftan da "maymun oluşumuz"a (ya da "maymunun biz oluşu"na) dair ayrıntılı tasvirleri, ister istemez sırıtarak hazmediyoruz.

Filmin aksine kitaptaki "maymun medeniyeti"nin dünyadaki 20. yüzyıl Batı medeniyetine epey bir benzemesine ne demeli peki? Hiciv terazisinin bir kefesinde insanların ilkel köklerine ne kadar çabuk dönebileceğine dair bölümler varsa, öbür kefesinde ise "maymun toplumu"nun "modern insanın doğal ortamı"nda ve rollerinde anlatıldığı bölümler yer alıyor diyebiliriz mesela. Eh, insanların rolünü "maymun"ların bu kadar doğallıkla oynadığını okumak, oynanan roller üzerine bir şeyler söylüyor olmalı! Gorillerin kibirli çatışmacılığı, orangutanların otoriteci bağnazlığı ve şempanzelerin kırılgan açık fikirliliği, toplumda görülen "politik meyil"lerin

basit ama etkili karikatürlerini çıkarıyor. İnsanın "basit bir hayvan"a dönüşmesi bir yana, onun yerine yükselen türün de benzer bir medeniyet, benzer bir kültür inşa etmesi, hatta benzer hasletler ve toplumsal marazlar göstermesi ise, sadece olduğumuz varlığın değil, kurduğumuz medeniyetin kendisini de matah şeyler olarak göstermemek suretiyle, hiciv tahtasına bir iğne daha saplıyor.

Harari'nin penceresinden bakınca Boulle'unki bizi özel kılan tek yönümüzle, yani öykü kurgulama ve inanma yeteneğimizle yaratılmış, hiç de özel olmayabileceğimizi anlatan bir öykü. Kıl payıyla ne olabileceğimizin öyküsü; ve madem ki biz insanlar olarak yarattığımız gerçekliğe inanabilmek gibi insandışı-varlıklar-ötesi bir özelliğe sahibiz, bizim gerçeğimiz de. Yani bir bakıma, "şayet"le çalışan bir ayna.

Şempanzeler aynada kendilerine baktıklarını anlayabiliyorlar – aşağı kalmamak akıllıca olur.

İstanbul, 2015

Kitapta Geçen İsimler Üzerine

Cornelius: Fransızcada deyim olarak da kullanılan "*dilemme cornélien*"den (Cornelien ikileminden) geliyor. İki zorunluluk ya da aşk ve zorunluluk arasında kalmayı ifade ediyor.

Nova: Yeni sözcüğünden geliyor. Yeni bir başlangıç gibi düşünülebilir.

Soror: Tam anlamıyla Dünya'ya benzeyen bir gezegen olan Soror, tıpkı dünyanın kardeşi gibi. Zaten "Soror" da Latincede "kız kardeş" demektir.

Sirius: Sirius yeryüzünden gözlemlenen en parlak yıldızdır. Aynı zamanda yazar, Voltaire'in *Micromegas*'ına atıfta bulunmuştur. Bu noktada küçük bir hatırlatma yapmak gerekirse, Voltaire'in felsefi öyküsünde Micromegas karakteri, Sirius gezegeninden gelip dünyamızı incelemekteydi. Olaylara farklı bir gözle, bir Siriuslu'nun gözüyle bakmış oluyordu. Bu öyküden yola çıkılarak bir Fransızca deyim olan "*le point de vue de Sirius*" (Sirius'un bakış açısıyla görmek, yani uzaktan bakmak) kullanılmaya başlanmıştır.

Ulysse: Homeros'un pek bilinen karakteri Odisseas'a (ya da Ulysses, Ulis, Odysseus vb.) bir gönderme olarak düşünülebilir.

S. İpek Ortaer Montanari
Cenevre, Temmuz 2015

Birinci Kısım

1

Jinn ve Phyllis, yaşanabilir gökcisimlerinden en uzak mesafede, uzayda, harika bir tatil geçiriyorlardı.

Bu zamanda gezegenler arası yolculuk yaygındı. Yıldızlar arası yolculuk sıradan bir olaydı. Roketler turistleri Sirius'un şaşılası yerlerine ya da yatırımcıları Arcturus ve Aldebaran'nın meşhur borsalarına taşıyorlardı. Ancak işsiz güçsüz fakat varlıklı bir çift olan Jinn ve Phyllis, evrende kendi hallerinde, şiirlerden fırlamışçasına, kendi zevkleri için, yelkenliyle, evreni katediyorlardı.

Gemileri, çevresi mucizevi bir şekilde ince ve hafif yelkenle kaplanmış bir çeşit küre şeklindeydi ve ışık radyasyonunun itişiyle uzayda salınıyordu. Böylesi bir araç, bir yıldızın yakınlarında (ama yerçekiminin çok da güçlü olamayacağı kadar uzakta) kendi haline bırakıldığında, daima yıldızdan uzakta, düz bir çizgi üzerinde hareket edecektir. Ancak Jinn ve Phyllis'in yıldız sistemi, nispeten birbirinden pek de uzak olmayan üç güneşi kapsadığından, gemileri üç farklı ekseni takip eden ışınlara maruz kalıyordu. Bu durumda Jinn, gemiyi idare etmek için oldukça akıllıca bir yöntem düşünmüştü. Yelkenin iç kısmı, istenildiğinde açılıp kapatılabilen bir sıra siyah panelle astarlanmıştı. Böylece, bazı noktalardaki yansıtma gücü değiştirilerek gelen ışınların basıncı ayarlanabiliyordu.

Ayrıca bu elastik kaplama, gemiyi kullananın arzusuna göre genişleyip küçülebiliyordu. Jinn hızlanmak istediğinde, çapı en yüksek değere getiriyordu. Böylece panelin büyük

yüzeyine çarpan radyasyonlar yelkeni ittiriyor ve gemi, eşi Phyllis'in başını döndüren bir hızla boşlukta savruluyordu. Jinn'in de başı dönmeye başlardı ve gözlerini uçuşlarının yöneldiği gizemli ve uzak derinliklere dikerek tutkuyla birbirlerine sarılırlardı. Tersine, yavaşlamak istediklerindeyse, Jinn bir düğmeye basıyordu. Yelkenli ancak birbirlerine sarılmışken sığabilecekleri bir küreye dönüşerek küçülüyordu. Işık gücünü kaybediyor ve kendi devinimine indirgenen bu küçük top, sanki boşlukta görünmez bir iple asılıymışçasına hareketsiz ve durgun kalıyordu. Genç çift, kendi çaplarından, sadece onlar için yapılmış olan, Jinn'in rüzgârı kaçmış bir yelkenli gemiye, Phyllis'in deniz örümceğinin hava kabarcığına benzettiği bu küçük dünyada kendilerinden memnun, hareketsiz saatler geçiriyorlardı.

Yelkenli kullanan kozmonotların bileceği bütün diğer sanatsal dönüşleri de öğrenmişti Jinn. Örneğin dönmek için gezegenlerin ve bazı uyduların gölgelerini kullanıyordu. Bu beceriyi öğrettiği Phyllis de neredeyse Jinn kadar ustalaşmıştı, hatta bazen daha da gözü pek davranıyordu. Öyle ki Phyllis dümeni tutarken bazen, parlak dalgalar yollayıp gemilerini tıpkı bir ceviz kabuğundan yapılmışçasına sarsacak manyetik fırtınaları önemsemeyerek, onları ta yıldız sisteminin kıyısına kadar sürükleyen ateşlemeleri çalıştırabiliyordu. İki ya da üç kez fırtına yüzünden yerinden zıplayarak uyanan Jinn, dümeni kızın elinden alabilmek için müthiş bir çaba sarf etmiş ve mümkün olduğunca hızlı bir şekilde limana dönebilmek için, sadece acil durumlarda kullanılmak üzere yanlarında bulunan yardımcı roketi, imdat düğmesine basarak ateşlemek zorunda kalmıştı.

***

O gün Jinn ve Phyllis, üç güneşin huzmeleri altında güneşlenerek tatillerinin keyfini çıkarmak dışında bir amaçları olmadan gemilerinin ortasında yan yana yatıyordu. Jinn gözlerini kapatmış, sadece Phyllis'e olan aşkını düşlüyordu.

Yanlamasına uzanmış olan Phyllis, sık sık olduğu gibi kozmik boşluğun verdiği hisle evrenin muazzamlığını seyredip kendini bu büyüye bırakıyordu.

Aniden hayallerinden uyanıp kaşlarını çattı ve yarı doğruldu. Boşlukta olağandışı bir yansıma görmüştü. Phyllis birkaç saniye bekledi, ardından tıpkı parlak bir nesnenin üzerinde yansıma yapan bir ışık huzmesi gibi yeni bir ışık çaktı. Bu uzay yolculukları sırasında öğrendiklerinden evrenin onu aldatma ihtimali yoktu. Bu sırada Jinn dikkat kesilmiş, düşüncesini söylemişti ve Jinn'in böyle şeylerde yanılması mümkün değildi: Henüz açıkça seçemeyecekleri bir mesafede, ışıklar altında parlayan bir cisim uzayda süzülüyordu. Jinn dürbünü eline alıp gizemli nesneye doğrulttu, bu sırada Phyllis de omuzlarına abanmıştı.

"Küçük bir nesne," dedi. "Cama benziyor... Bırak da bakayım. Yaklaşıyor, bizden daha hızlı. Şeye benziyor..."

Ciddileşti. Dürbünü elinden bırakır bırakmaz Phyllis eline aldı.

"Sadece bir şişe, hayatım."

"Bir şişe!" Phyllis yeniden baktı.

"Evet, bir şişe. Gayet net görüyorum. Saydam camdan ve tıpası takılı bir şişe. Mühürlenmiş. İçinde beyaz bir nesne var... Bir kâğıt, bir mektup olmalı. Jinn, şişeyi yakalamamız gerek!"

Jinn de aynı şeyi düşünüyordu, çoktan bu olağandışı cismin yörüngesine doğru manevra yapmaya başlamıştı. Hızla yaklaşıyordu, yakalamak için küreyi yavaşlattı. Bu sırada Phyllis uzay elbisesini giymiş, çift kapıdan geçip yelkene çıkmıştı. Yelkenin üstündeyken bir eliyle ipe tutunup, diğeriyle uzun saplı bir kepçeyi savuruyordu. Şişeyi yakalamak için hazırdı.

Daha önce de yabancı cisimlerle karşılaşmışlardı ve kepçe işe yaramıştı. Düşük hızda ya da bazen tamamen hareketsiz bir şekilde yolculuk ederken, sürprizlerle karşılaşmışlar, roket yolcularının yapmaması gereken keşiflerde bulunmuşlardı. Phyllis daha önce ağıyla un ufak olmuş gezegenlerin

tozlarını, evrenin derinliklerinden gelen göktaşı kalıntılarını ve uzayın fethinde boşluğa yollanan uydulardan kalan parçaları toplamıştı. Koleksiyonuyla gurur duyuyordu ancak ilk kez bir şişeyle, üstelik içinde mektup olan bir şişeyle karşılaşıyorlardı. Şişenin içinde bir mektup olduğundan emindi artık. Bütün vücudu sabırsızlıkla titriyor, ipin ucundaki bir örümcek gibi el kol hareketleri yapıyordu, telefonun diğer ucundaki sevgilisine bağırarak:

"Biraz daha yavaş Jinn... Hayır, bundan biraz daha hızlı... Bizi geçip gidecek. İskele tarafına doğru... Sancak tarafına doğru... Böyle kal... Yakaladım!"

Bir zafer çığlığı atıp ödülüyle birlikte içeri döndü.

Ağzı dikkatlice kapatılmış, büyükçe bir şişeydi. İçinde rulo yapılmış bir kâğıt duruyordu.

"Jinn haydi acele et, kır şunu!" diye bağırdı Phyllis heyecanla.

Jinn kendine hâkim bir şekilde usulüne uygun olarak mührü kırdı, ancak ağzı açık olmasına rağmen kâğıt sıkışmıştı, çıkmıyordu. Eşinin arzusuna boyun eğmeyi kabullendi ve bir çekiçle şişeyi kırdı. Kâğıt kendi kendine açıldı. Birbirine sarılmış pek çok ince kâğıt parçası güzel bir yazıyla doluydu. Metin, eğitiminin bir kısmını da bu gezegende geçirdiği için, Jinn'in çok iyi bildiği Dünya dilinde yazılmıştı.

İçini kaplayan bir endişe, garip şekilde ellerine geçen bu belgeyi okumasını engelliyordu ama Phyllis'in heyecanı yüzünden okumak zorunda kaldı. Phyllis Dünya dilini iyi anlamıyordu ve yardımına ihtiyacı vardı.

"Jinn, senden rica ediyorum!"

Önlerinde herhangi bir engel olmadığından emin olduktan sonra uzayda tembel tembel yüzebileceği şekilde kürenin hacmini daralttı ve ardından eşinin yanına uzanıp metni okumaya başladı.

2

Bu yazıyı uzaya emanet ediyorum, kendimi kurtarmak için değil ama yardım etmek için, belki insan ırkını tehdit eden korkunç felaketi haber etmek için. Tanrı yardımcımız olsun!

"İnsan ırkını mı?" *diye tekrar etti Phyllis, dehşete kapılarak.*

"Burada yazan bu," diye onayladı Jinn. "Daha başından sözümü kesmeye başlama." Ve okumaya devam etti.

Ben Ulysse Mérou, ailemle birlikte bir uzay aracıyla yola çıktık. Uzun yıllar yetecek desteğimiz var. Meyve sebze ekip biçtiğimiz ve kümesimizin olduğu bir avlumuz var. Hiçbir şeyin özlemini çekmiyoruz. Belki günün birinde kendimize konuksever bir gezegen buluruz. Söylemeye pek cesaret edemediğim bir dilek bu ama işte buradaki, açık sözlülükle kaleme aldığım maceram.

***

2500 yılında, uzayda üstdev Betelgeuse'ün hüküm sürdüğü bölgeye ulaşmak gayesiyle bana eşlik eden iki kişiyle birlikte uzay aracına bindim.

Gerçekleştirilmesi oldukça güç ve Dünya üzerinde şimdiye kadar gerçekleştirilmemiş büyüklükte bir projeydi. Betelgeuse, ya da astronomlarımızın adlandırdığı ismiyle Alfa Orion, gezegenimizden yaklaşık üç yüz ışık yılı uzakta bulunuyor. Pek çok açıdan kayda değer bir yer. Bir kez büyüklüğü dikkat çekiyor: Çapı, bizim güneşimizin üç yüz, dört yüz katı genişlikte, bu da demek oluyor ki merkezi güneşin merkezinin olduğu yere yerleştirilirse, bu canavar Mars'ın uydula-

rına kadar uzanacak demektir. Sonra parlaklığı var: Birinci kadirden bir yıldız, Orion Takımyıldızının en parlağı, ne kadar uzakta da olsa Dünya'dan çıplak gözle görülebiliyor. Işınlarının doğası da bir başka nokta: Kırmızı ve kavuniçi ışıkları muhteşem bir etki yaratıyor. Son olarak değişken parlaklığı olan bir gökcismi: Çapındaki bozulmalar yüzünden parlaklığı zamanla değişiyor. Betelgeuse titreşen bir yıldızdır.

Güneş sistemi keşfedilip hiçbir gezegende de yaşam olmadığı öğrenildikten sonra, neden böylesine uzak bir gökcismi ilk yıldızlararası uzay uçuşu için seçildi ki, neden? Bunu talep eden bilgin Profesör Antelle idi. Büyük servetinin tamamını harcadığı şirketin baş kurucusu olarak kendisi de bu uzay aracının tasarlanışında bulunmuş, yapım süreçlerini yönetmişti. Yolculuk boyunca bana bu seçimin sebeplerini açıkladı.

"Sevgili Ulysee," dedi, "Betelgeuse'e ulaşmak, örneğin bize çok daha yakın bir yıldız olan Proxima Centuari'ye ulaşmaktan daha zor değil ve sadece biraz daha uzakta."

Bu noktada karşı çıkmayı ve dikkatini yakın zamanda doğruluğu kanıtlanmış astronomik verilere çekmeyi uygun gördüm.

"Sadece biraz daha uzakta mı? Açıkçası Proxima Centuari yıldızı bizden sadece dört ışık yılı uzaktayken Betelgeuse ise..."

"Üç yüz ışık yılı uzakta, bunu inkâr etmiyorum. Bununla birlikte bizim oraya varmamız için ancak iki yıl geçmesi gerekecek ki Proxima Centuari bölgesine ulaşmamız için bundan biraz daha az zaman gerekiyor. Siz tersine inanıyorsunuz çünkü gezegenlerimiz arası yaptığımız, başlangıçta büyük bir hızlandırmaya ihtiyaç duyan sıçramalara alışıksınız, çünkü bu hızlandırma birkaç dakikadan fazla sürmüyor, o gemilerin hızı bizimkinden gülünç derecede düşük ve karşılaştırmak bile söz konusu olamaz. Size gemimizin nasıl işlediği hakkında biraz bilgi vermenin zamanı geldi.

Son halini takdim etmekten gurur duyduğum, özel olarak geliştirilmiş füzeleri sayesinde bu gemi, bir cisim için uzayda

hayal edilebilecek en yüksek hıza çıkabilir, yani ışık hızı eksi *epsilon*."

"Eksi *epsilon*?"

"Demek istediğim, olabilecek en düşük miktarda ona yaklaşabiliyor, milyarda bir diyelim isterseniz."

"Güzel," dedim. "Bunu anladım."

"Bilmeniz gereken bir diğer şey ise bu hızda yer değiştirirken zaman kavramımızın Dünya zamanına göre kayda değer bir şekilde sapmasıdır, ne kadar hızlı gidersek, sapma da o kadar büyük olacaktır. Şimdi bile, bu konuşmayı yapmaya başladığımızdan beri bizim için birkaç dakika geçti, oysa bu süre gezegenimizde pek çok aya bedel. Kısacası, biz herhangi bir değişim hissetmesek de azami hızda zaman bizim için neredeyse duracak. Bizim için geçen birkaç saniye, birkaç kalp atışı, yeryüzünde birçok yıla bedel olacak."

"Bunu da anlıyorum. Zaten bu sayede ölmeden önce varmak istediğimiz hedefe ulaşabileceğimize inancımız var ancak neden iki yıl süren bir yolculuk? Neden sadece birkaç gün ya da saat değil?"

"Gelmek istediğim nokta da bu. Çünkü basitçe söylersek, zamanın bizim için neredeyse akmadığı bu hıza, bünyemizin kaldırabileceği en yüksek hıza varmak için yaklaşık bir yıla ihtiyacımız var. İkinci bir yıla ise bu hızı yavaşlatmak için ihtiyacımız olacak. Bu durumda uçuş planımızı anladınız mı? On iki ay hızlanma, on iki ay yavaşlama devri. Bu iki devir arasında, sadece birkaç saatte yolun büyük kısmını gitmiş olacağız. Böylece siz de neden Proxima Centuari'ye gitmekle Betelgeuse'e gitmek arasında çok az bir fark olduğunu görmüş olursunuz. Proxima Centuari'ye giderken de hızlanma ve yavaşlama için aynı, zorunlu birer yılı geçiriyoruz. Belki ikisi arasında birkaç saat değil de birkaç dakika geçmiş oluyor ama bütün düşünüldüğünde iki yolculuk arasındaki fark çok da büyük değil. Yaşlandığımdan ve hiç şüphesiz bir başka yolculuğu daha kaldıramayacağımdan, bizimkinden çok daha farklı bir dünya bulmak umuduyla olabilecek en uzak noktayı hedeflemeyi tercih ettim."

Gemide yaptığımız bu konuşmalar hem bizi meşgul ediyor, hem de benim Profesör Antelle'in olağanüstü bilimini anlamama yardımcı oluyordu. Üzerine araştırma yapmadığı alan yoktu ve böylesine gözü pek bir şefe sahip olduğum için kendimi şanslı hissediyordum. Öngördüğü üzere yolculuğumuz bizim için iki yıl sürdü, bu sırada dünyada üç buçuk yüzyıl geçmişti. Bu kadar uzakta olmanın getirdiği tek sakınca da buydu: Olur da bir gün geri dönersek, gezegenimizi yedi yüz, sekiz yüz yıl yaşlanmış bulacaktık ama bu durum pek de rahatımızı kaçırmıyordu. Hatta profesör için, kendi neslinden kaçma fikrinin oldukça çekici olduğundan kuşkulanıyordum. Sık sık, geride bıraktıklarının ne kadar sıkıcı olduğunu itiraf ediyordu...

"İnsanlar, hep insanlar," *diye vurguladı Phyllis.*

"Evet, insanlar," diye onayladı Jinn. "Yazan bu."

Yolculuk boyunca önemli bir talihsizlikle karşılaşmadık. Ay'dan yola çıkmıştık. Dünya ve diğer gezegenler çabucak gözden kayboldular. Güneşin önce bir portakal, sonra bir kayısı kadar, ardından da hiçbir büyüklüğe sahip olmayan, bir fen öğretmenin içinde milyarlarca yıldız bulunan galakside işaret edeceği herhangi bir parlak nokta gibi küçülüp yok olmasını izledik.

Kısacası güneşsiz yaşıyorduk ancak gemi, yokluğunu hissetmeyeceğimiz şekilde benzer ışık kaynaklarıyla donatılmıştı. Sıkılmıyorduk da. Profesörle tartışmak büyüleyiciydi. Bu iki yılda, şimdiye kadarki birikimimden çok daha fazlasını öğrenmiştim. Bir gemiyle yol alırken bilmemiz gerekenleri de bellemiştim. Oldukça kolaydı: Elektronik aletlere gerekli komutları vermek yeterliydi, geri kalan tüm hesapları makineler yapıp manevraları yönlendiriyordu.

Bahçemiz bize eğlenceli bir ortam sağlıyordu. Gemide önemli bir yere sahipti. Diğer alanlar arasında botanik ve tarımla da ilgili olan Profesör Antelle, bu yolculuk sırasında bitkilerin uzayda büyümesi üzerine geliştirdiği birkaç teoriyi de sınamak istemişti. Bir kenarı yaklaşık on metre olan küp şekilde bir alan bu iş için ayrılmıştı. Raflar sayesinde bu

alanın her noktasından faydalanılıyordu. Toprak, kimyasal gübrelerle tazelenmişti ve yola çıkışımızdan en fazla iki ay sonra, sağlıklı yiyeceklerin yokluğunu karşılayacak tüm sebzelerin fışkırmasını sevinçle karşılamıştık. Zevke hitap eden bitkiler de unutulmamıştı: Bir bölüm, profesörün tutkuyla ilgilendiği çiçeklere ayrılmıştı. Bununla birlikte birkaç kuş, kelebek ve hatta Hektor adını verdiğimiz küçük ve eğlenceli bir şempanze de bize eşlik ediyordu.

Antelle, nefret etmese de, kesinlikle insanlarla ilgilenmiyordu. Sık sık insanlardan büyük şeyler beklemediğini vurguluyordu, bu da açıklıyordu ki...

"Nefret etmek?" diye yapıştırıverdi tekrardan Phyllis afallamışçasına. "İnsanlar*dan* mı?"

"Her dakika sözümü kesersen," diye belirtti Jinn, "asla sonunu getiremeyeceğiz. Benim gibi yap, anlamaya çalış."

Phyllis bir daha ağzını açmayacağına söz verdi, sözünü de tuttu.

Bu durum, hiç şüphesiz pek çok aileye ev sahipliği yapabilecek kadar büyük olan bu gemide pek çok bitki ve birkaç hayvan bulunurken yolcu sayısının niye üç ile sınırlandığını açıklıyordu: Kendisi, geleceği parlak bir fizikçi olan müridi Arthur Levain ve ben, pek bilinmeyen, profesörle bir röportaj sırasında tesadüfen tanışan Ulysse Mérou. Ailemin olmadığını ve yeterince iyi satranç bildiğimi öğrendikten sonra beni de yanında götürmeyi teklif etti. Genç bir gazeteci için oldukça sıradışı bir fırsattı. Her ne kadar röportajım sekiz yüz yıldan önce yayınlanamayacak olsa da, belki bu sayede eşsiz bir değer kazanır. Teklifini coşkuyla kabul etmiştim.

Yolculuğumuz hiçbir sorunla karşılaşmadan geçti. Tek sıkıntı hızlanma yılında ve yavaşlama sırasında artan yerçekimiydi. Vücudumuzun dünyadakinden bir buçuk katı ağır hissetmesine alışmak zorundaydık, bu durum en başta biraz yorucu olsa da sonrasında alıştık. Bu iki dönem arasında bu olayın bilinen tüm acayiplikleriyle birlikte yerçekimi de tamamen kayboldu. Ancak bu durum sadece birkaç saat sürdü ve herhangi bir rahatsızlıkla karşılaşmadık.

Ve bir gün, bu uzun yolculuktan sonra, yeni görüntüsüyle aklımıza kazınan Betelgeuse yıldızını görmenin heyecanını yaşadık.

3

Bu coşkuyu yaratabilecek benzer bir manzara olamaz. Daha düne kadar gökyüzündeki bir yığın adsız noktanın içinde parlarken, yavaş yavaş siyah plandan ayrılıyor, en başta parlak bir ceviz boyutunu alıyor, ardından büyüyüp bir yandan da renklenerek bir portakala benziyor, uzayda bir boyut kazanıyordu ve sonunda uzaya uyum sağlayıp aşina olduğumuz gök cisimlerinden biri halini almıştı. Bizim için yeni bir güneş doğmuştu, tıpkı bizim batan güneşimizin aldığı hal gibi yakut rengi bir güneş, çekimini ve sıcaklığını şimdiden hissediyorduk.

Oldukça yavaşlamıştık. Çapı, şimdiye dek gördüğümüz bütün gökcisimlerini aşana, üzerimizde devasa bir etki yaratana kadar Betelgeuse'e yaklaşmaya devam ettik. Antelle robotlara bir takım komutlar verdi ve kendimizi üstdevin çevresindeki çekime bıraktık. Böylece Profesör astronomik araç gereçlerini ortaya serip gözlemlerine başladı.

Çok geçmeden profesör dört gezegen keşfetti, hemen büyüklükleri ve gökcisminin merkezine olan uzaklıkları hesapladı. İçlerinden biri, Betelgeuse'den sonra ikinci sırada olan, bizim gezegenimize benzer bir yörünge izliyordu. Neredeyse dünyaya eşdeğer büyüklükteydi. Oksijen ve azot içeren bir atmosferi vardı. Betelgeuse'ün çevresinde, Dünya ve Güneş arasındaki mesafenin yaklaşık otuz katı bir mesafeye denk bir uzaklıkta, süperdevin büyüklüğü ve nispeten düşük sıcaklığı sayesinde bizim gezegenimizin aldığına benzer radyasyona maruz kalarak dönüyordu.

İlk olarak bu gezegeni araştırmaya karar verdik. Robotlara yeni talimatlar verildi, gemimiz hızlı bir şekilde bu gezegenin yörüngesine oturdu. Böylece motorlar kapatıldı ve bu yeni dünyayı incelemeye başladık. Teleskopla bakınca denizler ve kıtalar görüyorduk.

Gemi inişe uygun düzenlenmemişti ancak bu durum öngörülmüştü. Kapsül diyebileceğimiz, çok daha küçük, üç adet füzeli motorumuz daha vardı. Kapsüllerden birine binip yanımıza birkaç ölçüm aleti ve bizim gibi dalış elbisesi olan ve bunu kullanma konusunda eğitilmiş şempanze Hektor'u aldık. Gemiye gelince, onu sadece gezegenin çekimine bıraktık. Burada limana demir atmış bir yolcu gemisinden çok daha güvendeydi ve yörüngeden bir derece bile sapmayacağını biliyorduk.

Böylesi bir doğaya sahip bir gezegene kapsülümüzle inmek oldukça kolaydı. Atmosfer tabakasından içeri girer girmez, Profesör Antelle dışarıdaki havadan örnekler toplayıp onları inceledi. Dünyada, benzer yükseklikte olabilecek bileşikler buldu. Toprağa hızla yaklaştığımızdan, bu mucizevi rastlantı hakkında düşünecek pek fazla vaktim olmadı. Aramızda seksen kilometre ya var ya yoktu. Bütün her şeyi robotlar idare ettiğinden bana da suratımı pencereye dayayıp, önümde yükselen bu bilinmez dünyaya bakmak kalmıştı, keşfimizin getirdiği coşkuyla kalbim çarpıyordu.

Bu gezegen, ürkütücü bir şekilde Dünya'ya benziyordu ve bu his her geçen an artıyordu. Artık çıplak gözle karaların sınırlarını seçebiliyordum. Atmosfer belirgin, Fransa'nın Provence bölgesindeki gün batımlarını andıran açık yeşil ve ara ara kavuniçi tonlarındaydı. Okyanus açık mavi olmakla birlikte bir parça da yeşildi. Her ne kadar yanan gözlerim bana pek çok ortak şey sunup, o noktalarda bile çılgınca benzerlikler keşfetmeme sebep olsa da, kıyıdaki oluşumlar bizim dünyamızda gördüğümden çok daha farklıydı. Bu noktada özdeşlikler son buluyordu. Hiçbir şey ne Eski ne de Yeni Dünyada görülenlere uymuyordu.

Hiçbir şey yok muydu? Devam edelim öyleyse! Tam ter-

sine vardı! Gezegende birileri vardı. Bir şehrin üstünde uçuyorduk. Şehir oldukça genişti, kenarlarına ağaçlar dikilmiş parlak yollarda araçlar gidiyordu. Genel mimariye dikkat edecek vaktim oldu: Geniş yollar, uzun düz çatılı beyaz evler vardı.

Ancak çok daha uzağa iniş yapacaktık. Uçuş sırasında önce ekili tarlaların, ardından tıpkı bizim ekvatordaki balta girmemiş ormanlar gibi gür ve kızıl bir ormanın üzerinden geçtik. Artık oldukça alçalmıştık. Etraf oldukça engebeli olmasına rağmen, bir ovanın üzerinde oldukça büyük açık bir alan olduğunu fark ettik. Şefimiz, maceranın çekiciliğinden kendini kurtarıp robotlara yeni komutlar verdi. Fren roketi sistemi devreye girdi. Bir balığı gözleyen bir martı misali açıklığın üzerinde bir anlığına hareketsiz kaldık.

Ardından, Dünya'yı terk ettikten sonra geçen iki yılın ardından, yavaşça, hiçbir tarafımızı incitmeden ovanın ortasına, Normandiya çayırlarını hatırlatan yeşil çimenlerin üzerine indik.

4

Toprağa ayak bastıktan sonra uzun bir süre hareketsiz ve sessiz kaldık. Belki bu durum şaşırtıcı gözükebilir ancak kendimizi ve gücümüzü toparlamamız gerekiyordu. Yeryüzündeki ilk denizcilerin karşılaştığından bin kez daha sıradışı bir maceraya dalmıştık ve pek çok nesildir şairlerin hayal gücünü besleyen yıldızlararası yolculuğun harikalarıyla karşılaşmadan önce ruhumuzu hazırlıyorduk.

Harikalardan bahsetmişken, şimdilik, bizimki gibi okyanusları, dağları, ormanları, tarım alanları, şehirleri ve hiç şüphesiz halkı olan bir gezegenin otları üzerine sarsılmadan inmiştik. Bununla birlikte, toprağa inmeden önce balta girmemiş ormanlar üzerinde bir süre uçtuğumuzdan uygar ülkeden uzaklaşmak zorunda kalmıştık.

Sonunda rüyadan uyandık. Dalış elbiselerimizi kuşanıp dikkatli bir şekilde kapsülün pencerelerinden birini açtık. Hiçbir hava akımı yoktu. İç ve dış basınç dengelenmişti. Açıklığı çevreleyen orman, bir kalenin surlarını andırıyordu. Ne bir ses, ne de dikkat çeken bir hareket vardı. Sıcaklık artmıştı ama katlanılabilir düzeydeydi: Yaklaşık olarak yirmi beş santigrat dereceydi.

Hektor'u da yanımıza alarak kapsülden çıktık. Profesör Antelle öncelikle atmosferi inceleme konusunda ısrar etti. Sonuç cesaret vericiydi: Asal gazlardaki birkaç değişiklik dışında havanın bileşeni Dünya'dakiyle aynıydı. Kesinlikle solunabilir bir havaydı. Yine de tedbiri elden bırakmamak adına, ilk olarak şempanzemizi öne sürmeye karar verdik. Kı-

yafeti açılan maymun oldukça mutlu ve rahat gözüküyordu. Toprağın üstünde, özgür kalmanın etkisiyle sarhoş gibiydi. Birkaç sıçrayıştan sonra ormana doğru koştu, bir ağacın üstüne atladı ve ağacın dalları arasında oradan oraya zıplamaya devam etti. El kol hareketlerimize ve bütün seslenişlerimize rağmen çok geçmeden gözden kayboldu.

Kıyafetlerimizi çıkardıktan sonra artık özgürce konuşabilirdik. Sesimizin tınısı ürküttü bizi ve kapsülden fazla uzaklaşmadan, utana sıkıla birkaç adım atmayı göze aldık.

Dünya'nın ikizi olabilecek bir yerde olduğumuz su götürmezdi. Hayat vardı. Özellikle bitkiler âlemi oldukça güçlüydü. Çevremizdeki ağaçların bir kısmı kırk metreyi aşıyordu. Hayvanlar âlemi de çok geçmeden, gökyüzünde akbabalar gibi dönen büyük siyah kuşlarla yüzünü göstermeye başladı. Ardından daha küçükleri, muhabbet kuşuna benzeyip sürekli cıvıldaşanlar ortaya çıktı. İnişe geçmeden gördüğümüz kadarıyla, burada bir uygarlık olduğundan da haberdardık. Henüz insan olduklarını söylemek için erken olsa da bu düşünebilen varlıkların gezegeni biçimlendiği su götürmezdi. Yine de, çevremizdeki ormanda kimse yaşamıyor gibiydi. Bunda şaşılacak bir şey yoktu: Tesadüfen Asya'daki balta girmemiş bir ormanın köşesine düşsek, orada da aynı yalnızlık duygusuna kapılırdık.

Her şeyden önce bu gezegene acilen bir ad vermemiz gerektiğine karar verdik. Yerküremizle benzerliğine dayanarak onu *Soror* olarak adlandırdık.

İlk izlenimleri edinmeyi daha da ertelememeye karar verdik ve bir çeşit doğal patikayı takip ederek ormanda yürümeye başladık. Arthur Levain ve ben, karabina tüfeklerimizi kuşanmıştık. Profesöre gelince, o ateşli silahları küçük görürdü. Kendimizi hafif hissediyorduk ve neşeyle yürüyorduk. Ağırlığımız Dünya'da olduğundan daha az değildi, o açıdan da benzerlik tamamdı ancak gemideki yerçekimiyle olan zıtlık yüzünden oğlaklar gibi zıplamaya başlamıştık.

En önden yürüyen genç Levain durup, dinlememiz için işaret etmeden önce ara sıra Hektor'a seslenerek, ancak

hiçbir karşılık alamadan tek sıra halinde yürüyorduk. Biraz uzaktan sanki su sesine benzer bir ses geldiğini işittik. O yöne doğru devam edince, ses de netleşmeye başladı.

Bu bir çağlayandı. Soror'un bize sunduğu bu güzellik karşısında üçümüz de etkilenmiştik. Dağlarımızdaki kaynakları andıran berrak bir su, hemen üzerimizde kıvrılarak bir platforma örtü gibi yayılıyor ve birkaç metre yükseklikten, ayaklarımızın dibindeki bir çeşit göle, kumla karışık kayalarla çevrelenmiş, bu sırada zirvede olan Betelgeuse'ün ateşini yansıtan, doğal bir havuza dökülüyordu.

Suyu görmek o kadar baştan çıkarıcıydı ki Levain ve beni aynı hevese sürükledi. Şimdi hararet oldukça yükselmişti. Elbiselerimizi çıkarıp, göle balıklama dalmak için kendimizi hazırladık, ancak Profesör Antelle, henüz indiğimiz Betelgeuse sistemi hakkında daha ihtiyatlı davranmamız konusunda bizi uyardı. Bu sıvı belki de bizim bildiğimiz su değildi ve büyük derecede tehlikeliydi. Kenarına gelip çömeldi, sıvıyı inceledi, ardından da dikkatli bir şekilde parmağını suya değdirdi. Sonunda avucunun içine birkaç damla alıp kokladı ve dilinin ucuyla tadına baktı.

"Sudan başka bir şey olamaz," diye mırıldandı.

Elini tekrar göle sokmak için eğildiğinde, birden kaskatı kesildiğini gördük. Bir çığlık kopartıp kumun üzerinde bulduğunu işaret etti. Sanırım hayatım boyunca yaşadığım en güçlü his buydu. Orada, Betelgeuse'ün tepemizdeki gökyüzünü kocaman, kırmızı bir balon gibi kaplayan alev alev yanan huzmeleri altında, bir insan ayak izi, ıslak kumun bir kenarında gayet net bir şekilde seçiliyordu.

5

"Bir kadının ayak izi," diye belirtti Arthur Levain.

Mazlum bir sesle yapılan bu kesin yorum beni şaşırtmadı. Kendi düşüncelerimi yansıtıyordu. İzin inceliği, zarafeti, kendine has güzelliği beni derinden etkilemişti. İnsanlığa ait olduğu su götürmezdi. Bir ergene ya da ufak tefek bir insana ait olma ihtimali vardı belki ama benim de tüm kalbimle arzuladığım gibi, bir kadına ait olması çok daha olasıydı.

"Demek Soror'da insanlar yaşıyor;" diye mırıldandı Profesör Antelle.

O anda sesinde yakaladığım ufak bir tınıda hayal kırıklığı vardı, bu yüzden ona karşı kendimi biraz soğumuş hissettim. Kendine has bir şekilde omuz silkti ve bizimle birlikte gölün çevresindeki kumları incelemeye başladı. Aynı varlığın bıraktığı belli olan başka izler de bulduk. Sudan uzaklaşmış olan Levain, kuru kum üzerinde bir başkasını bize işaret etti. İz hâlâ ıslaktı.

"Ayrılalı beş dakika olmamış," diye bağırdı genç adam. "Gölde yüzerken geldiğimizi duymuş ve kaçmış olmalı."

Bizim içimizde bunun bir kadın olduğuna bir şüphe kalmamıştı. Sessizliğimizi koruyup ormanı gözetledik, ancak tek bir ses bile duymadık.

"Zamanımız var;" diyerek tekrar omuzlarını silkti Profesör Antelle. "Bir insan bu sudan çıktıysa, hiç şüphesiz biz de bir tehlike olmaksızın yıkanabiliriz."

Profesör daha fazla konuşmadan elbiselerini çıkardı ve zayıf bedenini suya soktu. Uzun bir yolculuktan sonra, böy-

lesi serin ve tatlı bir suya girmenin getirdiği rahatlık bize neredeyse az önce yaptığımız keşfi unutturacaktı. Sadece Arthur Levain kaygılı ve düşünceli gözüküyordu. Tam da o melankolik hali hakkında şaka yapacağım sırada hemen üstümüzde, çağlayanın döküldüğü kayanın üzerine tünemiş kadını gördüm.

***

Varlığının üzerimde yarattığı etkiyi asla unutamayacağım. Sıçrayan sular ve Betelgeuse'ün kan kırmızısı huzmeleri arasında önümüze çıkan Soror'un bu harikulade güzellikteki varlığı karşısında nefesimi tutmuştum. Bu bir kadındı. Daha doğrusu genç bir kızdı bu, bir tanrıça değilse tabii. Bu canavarvari güneşin karşısında, omuzlarına düşen oldukça uzun saçlarının dışında hiçbir süsü olmadan, tamamen çıplak bir şekilde, cesaretle kadınlığını gözler önüne seriyordu. İki yıldır bir başımıza olduğumuz bir gerçekti ancak serap görecek kadar da kendimizi kaybetmemiştik. Kaidenin üzerindeki bir heykel gibi platformun üzerinde hareketsiz duran kadın, hiç şüphesiz Dünya'da en harika vücuda sahip olabilirdi. Levain ve ben şaşkın bir hayranlıkla nefessiz kalmıştık ve Profesör Antelle'in kendisi de sanıyorum, bu durumdan etkilenmişti.

Öncelikle, göğsünü bize doğru gerip öne eğildiğinde, kolları da atlamaya hazır bir dalgıç gibi hafifçe arkasında havalanmıştı, bizi inceliyordu ve o da bizim kadar şaşırmış gibiydi. Uzun bir süre baktıktan sonra öylesine afallamıştım ki artık ayrıntıları seçemez olmuştum. Biçimindeki o bütünlük beni hipnotize ediyordu. Ten rengi esmerden çok altın sarısına yakın olduğundan beyaz ırka mensup olduğunu, iri ama herhangi bir fazlalığı olmadan narin bir yapısı olduğunu fark etmem birkaç dakikamı aldı. Ardından kendine has bir saflığa sahip yüzünde kendimi rüyalara dalmış gibi hissettim. En sonundaysa gözlerine baktım.

İşte o anda bütün algılarım dikkat kesildi, keskinleşti ve donakaldım çünkü o bakışlarda benim için yeni olan bir

şey vardı. Orada olağandışı, gizli bir şey vardı ve bize, kendi gezegenimizden çok daha uzak bir gezegende olduğumuzu hatırlatıyordu. Ancak bu ilginçliği inceleyebilecek ya da tanımlayabilecek yetenekte değildim. Sadece bizim türümüzdekilerden temel olarak farklı bir şey hissediyordum. Gözlerinin rengiyle alakalı değildi. Bizim gezegenimizde pek rastlanmayan ama çok da sıradışı olmayan bir griydi. Ama bir gariplik vardı: Gözlerindeki ifadesizlik, bir çeşit boşluk, bana bir zamanlar tanıdığım bir deli bir kızı hatırlatıyordu. Yok canım! Böyle bir şey mümkün değildi, delilik olamazdı bu.

Kendisi de oldukça meraklı olduğundan baktığında, daha doğrusu bakışlarımla karşılaştığında, şaşırmış gibi oldu ve korkmuş hayvanlara has mekanik bir hareketle aniden bakışlarını kaçırdı. Bu, şaşırmış olmanın getirdiği iffetten kaynaklanmıyordu. Böylesi bir duyguyu hissedebileceğime inanmıyorum. Sadece bakışları benimkilere katlanamıyordu. Şimdi bize doğru gizlice, göz ucuyla bakıyordu.

"Size bir kadın olduğunu söylemiştim," diye fısıldadı genç Levain.

Heyecandan sesi kısılmış gibi bir tonda, oldukça alçak çıkmıştı sesi ancak genç kız, sesi işitmişti ve bu durum onda tuhaf bir etki yaratmıştı. İrkildi ama bu öylesine aniydi ki bir kez daha bu hareketi kaçmadan hemen önce donakalmış bir hayvanınkilere benzettim. Geriye doğru iki adım atıp vücudunun büyük bir kısmını kayaların ardına gizledikten sonra tamamen hareketsiz kaldı. Artık sadece yüzünün üst kısmını ve bizi gözetlemeye devam eden bir gözünü seçebiliyordum.

Onu kaçıracağımızdan korkarak tek bir hareket yapmaktan kaçınıyorduk. Durumumuz ona güven verdi. Bir süre sonra tekrardan platformun ucuna geldi ancak genç Levain diline hâkim olmak için oldukça aşırı heyecanlanmıştı.

"Böyle bir şeyi hayatımda..." diye konuşmaya başladı.

Yaptığı dikkatsizliğin farkına vararak sustu. Kız, sanki insan sesi onu dehşete düşüyormuşçasına tekrardan aynı pozisyona sindi.

Profesör Antelle bize sessiz olmamız için bir işaret yapıp, kıza fazla dikkat etmeden suda hareket etmeye başladı. Başarılı olmuş gibiydi, biz de aynısını yapmaya başladık. Kız sadece yaklaşmakla kalmadı çok geçmeden fark edilir bir dikkatle, bizim de ilgimizi çeken oldukça sıradışı bir merakla değişimimizi izlemeye başladı. Daha önce, plajda sahibini yüzerken seyreden ürkek bir yavru köpek görmüş müydünüz? Sahibine katılmak için ölüp biter ama cesaret edemez. Bir o yana bir bu yana gider, uzaklaşır, tekrar gelir, başını sallar, yerinde duramaz. İşte aynı durum bu kız için de geçerliydi.

Ve aniden sesini işittik. Ancak çıkardığı sesler davranışlarındaki hayvansılığı daha da kuvvetlendirdi. Tünediği yerde en uca kadar gelmişti, göle atlayacakmış gibi duruyordu. Yaptığı kendine has dansı bir anlığına kesti. Ağzını açtı. Biraz uzakta kaldığım için fark edilmeden kızı inceleyebiliyordum. Konuşacağını, bağıracağını sandım. Bir çığlık bekledim. En barbar dillerden birini duymaya hazırlamıştım kendimi ama boğazından gelen bu garip sesleri beklemiyordum. Kesinlikle boğazından geliyorlardı; çünkü bir hayvanın neşeli çığlıkları olarak çevrilebilecek bu bir çeşit miyavlama ya da tiz cıvıldamanın çıkışında ağız ya da dilin hiçbir görevi yoktu. Bazen bizim hayvanat bahçelerinde oynayan ve itişip kakışan genç şempanzeler de bunlara benzer küçük çığlıklar atıyorlardı.

Şaşırmıştık ama kendimizi kıza aldırış etmemeye çalışarak yüzmeye zorluyorduk, kız da harekete geçiyor gibiydi. Kayanın üzerinde çömeldi, ellerinden destek alarak bize doğru inmeye başladı. Kendine has bir çevikliği vardı. Altın rengi bedeni uzun duvar boyunca hızla hareket ediyordu, sıçrayan sular ve ışık içinde bir peri masalındaymışçasına çağlayanın saydam kenarından iniyordu. Belli belirsiz çıkıntılara tutunarak, birkaç saniyede göl hizasına kadar indi ve düz bir taşta dizleri üzerine çöktü. Birkaç saniye daha bizi inceledikten sonra suya girdi ve bize doğru yüzmeye başladı.

Bizimle oynamak istediğini anlamıştık. Kıza fazla yoğunlaşmadan, ona güven veriyor gibi göründüğünden, utanır gibi olduğunda hareketlerimizi değiştirerek hevesle hop-

layıp zıplamaya devam ettik. Kısa bir süre sonra, bilmeden kurallarını kendisinin koyduğu bir oyun oynamaya başladık. Açıkçası garip bir oyundu bu, havuzdaki fokların hareketleriyle benzerlikler gösteren, bizi korkutmak ya da aksi halde kovalamak, yakalandığımızı hisseder hissetmez birdenbire ayrılmak ve bize dokunacak kadar ama asla temas etmeyecek kadar yaklaşmak üzerine kurulu bir oyun oynamaya başladık. Çocukçaydı ama bu güzel yaratığı evcilleştirmek için tek şansımızdı! Profesör Antelle'in bu muzipliğe gizlemediği bir zevkle katıldığını fark ettim.

Bu durum uzun süre devam edip, yorulmaya başladığımızda, bu kızın yüzündeki mantığa aykırı bir tabiatı fark ettim: Ciddiyetini. Burada oynarken oldukça mutlu olduğu belliydi, ama yüzünde tek bir gülücük belirmemişti. Bu belirgin gerçek tarafından ele geçirilip onun ne olduğunu fark etmek bana bir anda sarsıcı bir endişe verdi: Kız ne bir kahkaha atmış, ne de gülümsemişti. Sadece ara sıra boğazından gelen, tatminini belli ettiği şu küçük inlemeler vardı.

Bir deney yapmaya karar verdim. Köpeklerinkine benzeyen yüzme şekliyle suyu yararken açık saçları sanki bir kuyruklu yıldızın kuyruğunu andırıyordu, o bana doğru gelirken gözlerinin içine baktım ve diğer tarafa dönmeden önce ona, yapabildiğim kadarıyla dostluk ve şefkat dolu bir gülücük bahşettim.

Sonuç şaşırtıcıydı. Yüzmeyi bıraktı, boyuna gelen suda ayakta dikildi ve öne bükülmüş elleriyle bir savunma hareketi yaptı. Ardından bana sırtını dönüp kıyıya doğru kaçtı. Gölden çıkınca tereddüt etti, yan döndü, platformdayken yaptığı gibi endişe verici bir gösteriden ötürü şaşırmış bir hayvan edasıyla beni inceledi. Belki de dudaklarımda asılı kalan gülüşümden ve safça yüzdüğümden güvenini yeniden kazanmıştı; ama yeni bir olay tekrar duygularını harekete geçirdi. Ormandan gelen bir ses duyduk ve daldan dala atlayarak dostumuz Hektor çıka geldi, toprağa indi ve bizi yeniden bulmanın sevinciyle hoplaya zıplaya bize doğru geldi. Maymun belirince, kızın suratında dehşet ve tehlikenin getirdiği

hayvansı bir ifade oluştuğunu gördüm. Bütün kasları gerildi, sırtını kamburlaştı, ellerini tıpkı birer pençe gibi büküldü ve kendini geri, kayalarla kaynaşacak kadar onların içine doğru çekti. Bunların hepsi sevilesi küçük bir şempanzenin bizimle oynamak istemesindendi.

Böylece maymun, hiçbir şey fark etmeden yakınından geçtiğinde, kız yerinden fırladı. Bedeni bir yay gibi gerilmişti. Boğazına atılıp ellerini boyuna dolarken, bir yandan da zavallıyı bacaklarıyla mengene gibi sıkıp hareketsiz bırakmıştı. O kadar hızlı hareket etmişti ki müdahale edecek vaktimiz olmamıştı. Maymun acıyla çırpınıyordu. Birkaç saniye sonra katılaştı ve kız ellerini açtığında, hareketsiz bedeni yere düştü. Bu parlak varlık –romantik bir anda onu kalbimde, parlak bir yıldıza benzediğinden "Nova" olarak adlandırmıştım– Nova, tamamen evcil ve zararsız bir hayvanı güzelce boğazlamıştı.

Şaşkınlığımız geçince aceleyle kıza doğru atılmıştık, ancak Hektor'u kurtarmak için artık çok geçti. Bizi yere sermekle tehdit edercesine savunma pozisyonunda tekrar kollarını öne getirdi, dudaklarını kıvırdı kafasını bize çevirdi. Ardından bir zafer nidası ya da kızgın bir uluma olabilecek tiz bir çığlık koparttı ve ormana kaçtı. Bir an sonra, bizi tekrardan sessizleşen ormanın ortasında dili tutulmuş bir şekilde bırakıp, altuni tenini saklayan fundalıkların arasında kayboldu.

6

"Bir vahşi," dedim, "Yeni Gine ya da Afrika ormanlarında bulduğumuz az gelişmiş ırklar gibi değil mi?"

Söylediklerime tam olarak ben de inanmıyordum. Arthur Levain bana, biraz da hışımla, ilkel topluluklar arasında böylesi güzel bir dış görünüş ve narinliğe sahip biriyle karşılaşıp karşılaşmadığımı sordu. Şüphesiz haklıydı, o yüzden ona verecek bir yanıtım yoktu. Düşüncelere dalmış gözüken Profesör Antelle bizi işitmişti.

"Bizim gezegenimizdeki en ilkel toplulukların bile bir dili vardır," dedi. "Bu kız ise konuşamıyor."

Suyun çevresinde bir tur attık ama kızdan bir ize rastlamayınca, açık alandaki kapsülümüze döndük. Profesör, daha medeni bir yere iniş yapmak için tekrar kalkış yapmayı düşünüyordu ancak Levain, bu balta girmemiş ormanın diğer sakinleri ile iletişime geçmek için en azından yirmi dört saat burada kalmamızı önerdi. Sonunda galip gelen bu öneriyi ben de destekliyordum. Kabul etmeye cesaret edemesek de bu yabancıyı tekrar görebilecek olma umudu bizi burada tutuyordu.

Günün geri kalanı olaysız geçti, ancak akşama doğru, insanın bütün algıları dışında ufukta kabarmış Betelgeuse'ün muhteşem batışını seyrettikten sonra, çevremizde bir şeylerin değiştiği hissine kapıldık. Orman hışırtılar ve fısıltılarla hareketlenmişti ve yaprak arasından görünmez gözlerin bizi gözetlediğini hissediyorduk. Kapsülün içine sığınıp sırayla

nöbet tutarak geceyi tehlikesiz bir şekilde atlattık. Şafak vakti hâlâ aynı hisler içindeydik ve bana, Nova'nın önceki gün çığırabileceğine benzer küçük tiz çığlıklar duyuyormuşum gibi geldi. Ancak bu ormanda yaşayıp bizi korkutan yaratıklardan hiçbiri yüzünü göstermedi.

Böylece çağlayana geri dönmeye karar verdik ve bütün yol boyunca kendini göstermekten çekinen varlıkların bizi izlemesinin getirdiği sinir bozucu etki aklımızı kurcaladı. Bununla beraber dünkü gibi Nova, bize katılmak için geldi.

"Belki de kıyafetlerimiz onları rahatsız ediyordur," dedi birden Arthur Levain.

Aklıma bir şey geliverdi. Hayal meyal, maymunumuzu boğazladıktan sonra kaçan Nova'nın kendini elbise yığınımızın yanında bulması aklıma geldi. Onlardan sakınmak için ürkek bir at gibi kaba bir dönüş yapmıştı.

"Göreceğiz."

Ve soyunduktan sonra göle girip önceki gün yaptığımız gibi, çevremizde olanlara ilgisiz kalarak oynamaya başladık.

Aynı hile, bir kez daha işe yaradı. Birkaç dakika sonra kız, biz işitmeden kayaların tepesinde belirmişti. Yalnız değildi. Hemen yanında bir insan duruyordu, bizim gibi, Dünya'daki erkeklere benzeyen bir insan, o da tamamen çıplaktı, biraz yaşlıydı ve bizim tanrıçaya olan birkaç benzerliğinden olsa gerek, onu babası olarak düşündüm. O da bize kızın baktığı gibi şaşkınlık ve telaşla bakıyordu.

Daha başkaları da vardı. Farklı tepkiler vermemek için uğraşarak, yavaş yavaş diğerlerinin de farkına vardık. Usulca ormandan çıkıyorlardı ve azar azar gölün çevresini sarıyorlardı. Hepsi sağlam, güzel, eşine az rastlanır, altın rengi tenli erkekler ve kadınlardı, şimdi kımıldıyor, büyük bir heyecan yaşayan avcı bir kuşa benziyor ve ara sıra küçük çığlıklar atıyorlardı.

Etrafımız çevrilmişti ve biraz ürkmüş durumdaydık çünkü şempanzenin başına gelenler aklımızdaydı ama tehditkâr bir halleri yoktu. Onlar da bizim yaptıklarımızı ilginç bulmuş gözüküyordu.

Durum böyleydi. Çok geçmeden Nova –şimdiden Nova'yı uzun zamandır tanıyormuşum gibi hissediyordum– suya girdi ve diğerleri de yavaş yavaş, az çok tereddüt ederek onu taklit etti. Hepsi yaklaştı ve biz de önceki gün fok balıklarını andırırcasına birbirimizi kovalamaya başladık, tek fark şimdi etrafımızda suda oynayıp homurdanan, bu çocukça hareketlere gayet aykırı ciddi bir surata sahip bu garip yaratıklardan yirmi kadarının toplanmış olmasıydı.

On beş dakika sonra bu karmaşa beni yormaya başladı. Betelgeuse evrenine, haylaz çocuklar gibi davranmak için mi gelmiştik? Neredeyse yaptıklarımdan utanç duyuyordum ve Antelle'in bu oyundan herkesten daha fazla zevk aldığını görmek biraz canımı sıkmıştı. Peki ama başka ne yapabilirdik ki? Konuşmayan ve gülmeyen varlıklarla iletişime geçmenin ne kadar zor olduğunu düşünün. Yine de katlanıyordum. Bir anlam ifade edebilecek jestler yapmaya özen gösterdim. Ellerimi olabildiğince dostane duracak şekilde birleştirdim, aynı zamanda biraz da Çinlilerin yaptıklarına benzer şekilde başımı öne eğdim. Ellerimle onlara öpücükler gönderdim. Yaptıklarımdan hiçbiri farklı bir tepkiye yol açmadı. Göz bebeklerinde en küçük bir anlama ifadesi belirmedi.

Yolculuğumuz sırasında tartışırken, karşılaşabileceğimiz canlıların, bizimkinden tamamen farklı biçimsiz ya da canavarımsı yaratıklar olacağını hayal ediyorduk ancak ne olursa olsun içlerinde daima bir *zihin* olacağını varsaymıştık. Soror gezegeninde gerçekler, hayal ettiklerimizin tam tersi gibi gözüküyordu: Görünüş olarak bize benzer canlılarla karşı kaşıyaydık ancak mantıktan tamamen yoksun gözüküyorlardı. Nova ve diğerlerinde gördüğüm, beni rahatsız eden bu bakışın anlamı da buydu: bir bilinçli düşünme eksikliği; bir zekânın olmaması durumu.

Sadece oyunla ilgileniyorlardı. Ve oyunun bile oldukça basit olması gerekiyordu. Oyuna, onların da anlayabileceği bir tutarlılık katma fikriyle üçümüz el ele tutuşmuştuk ve belimize kadar suda, sadece çok küçük çocukların yaptıkları gibi kıvrak bir şekilde kollarımızı indirip kaldırarak dönüp

duruyorduk. Bu onlar için hiç bir şeye ifade etmiyor gibiydi. Büyük bir kısmı bizden uzaklaştı. Bazıları bize öyle bir anlayış eksikliğiyle bakıyordu ki biz şaşakaldık.

Ve trajediyi ortaya döken umutsuzluğumuzun büyüklüğü oldu. Üç ağırbaşlı insan, ki biri dünya çapında ün kazanmıştı, ciddiyetimizi kaybetmiş, el ele tutuşmuş, Betelgeuse'ün alaycı gözünün altında çocuklar gibi halka olmuş dans ediyorduk. On beş dakikadır bu baskıya katlandığımızdan olacak, artık rahatlamamız gerekiyordu. Bir anda, bizi bir süre iki büklüm eden, engelleyemediğimiz kahkahalara boğulduk.

Sonunda bu kahkaha patlaması etrafımızdakilerde bir etki yarattı ancak bizim dilediğimiz etki olmadığı kesindi. Bir çeşit fırtına gölü salladı. Şaşkınlık içinde dört bir yana doğru kaçışmaya başladılar ve başka zaman olsa bunu gülünç bulabilirdik. Bir süre sonra kendimizi suda tek bulduk. Göletin kıyısında toplanmışlardı, bir grup halinde sallanıyor, küçük sinirli çığlıklar atıyor ve kollarını öfkeyle bize doğru tutuyorlardı. İfadeleri öylesine tehditkârdı ki korkmaya başladık. Levain ve ben silahlarımıza yaklaşmıştık ancak zeki Antelle, alçak sesle bize silahlarımızı kullanmamızı ve hatta bu canlılar bize yaklaşmadığı sürece, silahları elimize bile almamamızı fısıldadı.

Gözlerimizi onlardan almadan aceleyle giyindik ama huzursuzlukları deliliğe vardığından ancak pantolonlarımız ve gömleklerimizi giyebilmiştik. Görünüşe göre giyinmiş insanlar onlar için dayanılmazdı. Bazıları kaçtı, diğerleri kolları önde, elleri havayı tırmalayarak bize doğru yaklaştılar. Karabinamı elime aldım. Böylesine kör varlıklar için fazlasıyla çelişkili bir şekilde, yaptığım hareketin ne olduğunu anlamış göründüler, arkalarını döndüler ve ağaçların arasında kayboldular.

Kapsüle varmak için acele ediyorduk. Dönüş sırasında, her ne kadar göze görünmeseler de daima bizimle oldukları hissine kapıldım ve geri çekilene kadar sessizce bize eşlik ettiler.

7

Açıklığa çıkarken saldırı öylesine ani bir şekilde gerçekleşti ki kendimizi savunacak vaktimiz olmadı. Soror'un erkekleri karacalar gibi fundalıkları yararak, biz silahlarımızı omuzlayamadan üzerimize atıldı.

Bu tepkide merak uyandırıcı olansa, saldırının doğrudan bizlere yöneltilmemiş olmasıydı. O andaki sezilerimin haklılığı çok geçmeden kanıtlandı. Hiçbir zaman kendimi Hektor'un durumunda olduğu gibi ölüm tehlikesi altında hissetmedim. Hayatımıza kast etmek değildi amaçları, sadece giysilerimizi ve üzerimizde taşıdığımız bütün eşyaları talep ediyorlardı. Bir anda dört bir yanımızdaydılar. Müdahaleci bir yığın el silahlarımızı, cephanelerimizi ve çantalarımızı alıp uzağa fırlatırken, diğerleri de giysilerimizi yırtarak bizi soymaya devam ediyordu. Korkularının kaynağını anladığımda kendimi onlara teslim ettim ve birkaç tırmığı saymazsak ağır bir yara almadım. Antelle ve Levain de beni taklit ettiler ve çok geçmeden kendimizi, bizi yeniden böyle gördükleri için rahatladıklarından çevremizde atlayıp oynayan, bazen kaçmamıza olanak vermeyecek kadar birbirine yaklaşan bir grup erkek ve kadının arasında anadan doğma çıplak bulduk.

Artık, açıklığın kenarında yüz kişi kadarlardı. Çok da yakınımızda olmayan bir grup, giysilerimizi yırtarkenki öfkelerine benzer bir tepkiyle kapsülümüzün üstünde sallanıyordu. Her ne kadar onları kıymetli uzay aracımızın üzerinde böyle tepinirken görmek beni umutsuzluğa sürüklese de bu

davranışları üzerinde düşünmeye başladım ve bu davranışları yöneten temel bir ilkeyi ortaya koyabilirmişim gibi geldi: *Nesneler* bu yaratıkları kızdırıyordu. İmal edilmiş her şey öfkelerini ve korkularını harekete geçiriyordu. Böylesi bir alet ellerine geçtiğinde sadece parçalayacak, yırtacak ya da bozacak kadar ellerinde tutuyorlardı. Ardından sanki sıcak bir kömürü tutuyormuşçasına bu nesneleri hızla uzağa fırlatıyorlar, ardından tamamen parçalayabilmek için son bir kez daha ellerine alıyorlardı. Bana yarı ölü ancak hâlâ tehlikeli olan koca bir fare ile kavga eden bir kediyi ya da bir yılanı yakalamış firavunfaresini hatırlatıyorlardı. Bize herhangi bir silah olmadan, hatta bir sopa bile kullanmadan saldırmalarını merak uyandırıcı bir durum olarak not etmiştim bile.

Çaresiz bir şekilde kapsülümüzün yok edilişini izledik. Kapı, ittirişlerine fazla dayanamadı. Kapsülün içine doluşup ne varsa parçaladılar, özellikle de en kıymetli kontrol araç gereçleri tuzla buz olmuştu. Bu yağma uzun bir süre devam etti. Zarar görmeyen tek şey metal kaplama kaldıktan sonra bizim gruba doğru geldiler. İtildik, kakıldık ve sonunda onların yönlendirmesiyle ormanın derinliklerine girdik.

Durumumuz gitgide kötüleşiyordu. Silahsız ve giysisiz bir şekilde, bizim için oldukça hızlı olan bir tempoda bu patikada çıplak ayak yürümeye zorlanmıştık. Fikirlerimizi paylaşmayı geçtim, acımızı bile dile getiremiyorduk. Tüm konuşma çabalarımız öylesine tehditkâr karşılanıyordu ki acı bir sessizliğe razı oluyorduk. Ve üstelik bu varlıklar bizim gibi insandı. Kendilerine çekidüzen verilmiş ve giyinmiş olsalar dünyamızda neredeyse hiç dikkat çekmezlerdi. Hiçbiri Nova'nın göz alıcılığıyla rekabet edemezdi ama bütün kadınları güzeldi.

Nova bizi yakından takip ediyordu. Pek çok kez, nöbetçilerim beni itip kaktığında, ona dönüp suratıma, yardım dileyen bir bakış yerleştirerek baktım ve sadece bir tek buna karşılık buldum. Ancak sanırım sadece görmek istediğimi görmüştüm. Bakışlarım bakışlarıyla karşılaşır karşılaşmaz,

gözlerinde şaşkınlık dışında bir duygu olmadan gözlerini kaçırmaya çalıştı.

***

Bu çile birkaç saat sürdü. Yorgunluktan bitap düşmüş bir hâldeydim; ayaklarım kan, bedenimse çalılar yüzünden çizikler içindeydi. Sororlular ise yılan gibi hareket ettiklerinden hiçbir yara bereleri yoktu. Sonunda bu yürüyüşün sonu gibi gözüken bir yere vardığımızda, dostlarımın da benden daha iyi bir durumda olduğu söylenemezdi ve Antelle her adımda sendeliyordu. Ormanın bu kısmı daha seyrekti ve çalılar yerini kısa otlara bırakmıştı. Bekçilerimiz bizi burada bıraktı ve bizimle fazla ilgilenmeden, varlıklarının tek gayesi gibi gözüken ağaçların arasında oynama işine yeniden koyuldular. Yorgunluğun getirdiği ağırlıkla kendimizi yere bıraktık ve bu molayı alçak sesle konuşmaya çalışarak geçirdik.

Derin bir çaresizliğe sürüklenmemek için şefimizin bütün felsefesini takip etmek gerekti. Gece çökmüştü. Hiç şüphesiz bu genel dikkatsizlikten yararlanıp firar edebileceğimiz bir an yakalayabilirdik ama nereye gidecektik? Ola ki geldiğimiz yolu geri dönsek bile kapsülümüzü tekrardan kullanma şansımız yoktu. En mantıklı olan burada kalıp bu telaşlı varlıkların güvenini kazanmaktı. Dahası çok da acıkmıştık.

Ayağa kalkıp, çekinerek birkaç adım attık. Bize aldırmadan manasız oyunlarına devam ettiler. Sadece Nova bizi unutmamış görünüyordu. Ne zaman ona baksak kafasını başka yere çevirse de uzaktan bizi takip ediyordu. Bir süre boş boş gezdikten sonra, sığınakları kulübeler olmayan ama bizim Afrika ormanlarında büyük maymunların yaptığı gibi tüneklerden oluşan bir çeşit kamp alanında olduğumuzu keşfettik: Bazı dallar, aralarında hiçbir bağ olmadan sadece iç içe geçirilmiş, yere bırakılmış ya da alçak dalların çatalları arasına gömülmüştü. Bu tüneklerin bir kısmı doluydu. Erkekler ve kadınlar –onlar için başka ne ad kullanabilirim bilmiyorum– genellikle çift olarak içlerinde yatıyor, ürkek

köpeklerin birbirine sarıldıkları gibi sarmalanmış uyukluyorlardı. Daha geniş olan diğer sığınaklar ailelere ayrılmıştı ve içlerinde gözüme gayet güzel ve sağlıklı görünen pek çok çocuğun uyuduğunu görüyorduk.

Ama tüm bunların hiçbiri yiyecek sorunumuza çare değildi. Sonunda, bir ağacın dibinde yemek yemek için hazırlanan bir aile gördük ama yiyecekleri pek de içimizi açmadı. Geyiğe benzer oldukça büyük bir hayvanı, herhangi bir alet kullanmadan parçalara ayırıyorlardı. Sadece derisini soyduktan sonra, tırnakları ve dişleriyle pişmemiş etten parçalar koparıp çabuk çabuk yutuyorlardı. Etrafta ateşten iz yok gibi duruyordu. Bu ziyafet midemizi kaldırmıştı ve üstüne üstlük birkaç adım yaklaştıktan sonra zaten yiyeceklerini bizimle paylaşmak gibi bir istekleri olmadığını öğrendik, durum tam tersiydi! Öfkeli hırlamaları bizi çabucak uzaklaştırmaya yetti.

Bu durumu gören Nova yardımımıza geldi. Yoksa sonunda aç olduğumuzu anlamış mıydı? Gerçekten de bir şeyler *anlayabilir* miydi? Ya da belki de o da acıkmıştı? Sebep ne olursa olsun yüksek bir ağaca yaklaştı, baldırlarıyla ağacın gövdesini sarmaladı, dallara tırmandı ve yaprakların arasında kayboldu. Bir süre sonra muza benzer bir yığın meyve toprağa düşmeye başladı. Ardından Nova aşağı indi ve bir ikisini yerden toplayıp bize bakarak çabuk çabuk yedi. Bir tereddüt anından sonra, onu taklit etmeye cesaret ettik. Meyveler oldukça lezzetliydi ve biz karnımızı doyururken kız da herhangi bir tepki göstermeden bizi izliyordu. Bir ırmaktan su içtikten sonra, geceyi orada geçirmeye karar verdik.

Herkes kendi köşesini seçip oraya, diğerlerine benzer bir tünek inşa etti. Yaptıklarımız Nova'nın ilgisini çekmişti, öyle ki aksi bir dalı kırmamda gelip bana yardım etti.

Bu hareket beni etkilemişti ancak genç Levain buna bozulmuş olacak, hemen yatıp yeşilliklerin arasına gömüldü ve sırtını bize döndü. Profesör Antelle'e gelince, o çoktan uykuya dalmıştı bile.

Yatmak için acele etmiyordum ve biraz geri çekilmiş olan Nova sürekli beni inceliyordu. Artık ben de uzandığımda,

ikilemde kalmış gibi uzun bir süre hareketsiz bekledi. Sonra tereddüt ederek adım adım yaklaştı. Onu korkutacağımdan endişelendiğimden herhangi bir hareket yapmadım. Gelip yanıma uzandı. Ben hâlâ hareketsizdim. Sonunda bana doğru kıvrıldı ve böylece bu garip kabiledeki diğer tünekleri işgal eden çiftlerden bir farkımız kalmadı. Ancak her ne kadar bu kız harikulade bir güzelliğe sahip olsa da onu bir kadın olarak düşünemiyordum. Hareketleri daha çok sahibinin sıcaklığını arayan bir hayvanı andırıyordu. Onu arzulamasam da sıcaklığı için minnettardım. Böylece yorgunluktan bitkin düşmüş, ürkütücü bir güzelliğe sahip ve akıl almayan derecede akılsız bir varlığa sarılı halde, bizim Ay'ımızdan çok daha küçük olan Soror'un, bu ormanı ışığıyla hafifçe sarartan uydularından birine hayal meyal bir bakış attıktan sonra, bu garip pozisyonda uyuyakaldım.

8

Uyandığımda ağaçların arasından gözüken gökyüzü ağarmaya başlamıştı. Nova hâlâ uyuyordu. Sessiz ve düşünceli bir şekilde ona baktım ve zavallı maymunumuza karşı acımasızlığını hatırlayarak içimi çektim. Başımıza gelen bu talihsizliklerin arkasında da, hiç şüphesiz, dostlarına bizi haber eden Nova vardı. Peki ama nasıl olur da bedeninin mükemmelliğine bakan biri ona karşı kin tutabilirdi?

Aniden kıpırdanıp başını kaldırdı. Gözbebeklerinde bir tehlike ışığı çaktı ve kaslarının gerildiğini hissettim. Karşısında hareketsiz durduğumdan yüzü yavaş yavaş yumuşamaya başladı. Hatırlıyordu. İlk kez bir anlığına da olsa bakışlarımdan kaçmadı. Bu durumu kişisel bir zafer olarak gördüm ve geçen gün bu insani duyguya verdiği tepkiyi unutarak ona gülümsedim.

Bu sefer fazla tepki vermedi. Geri çekildi, öfkesine hâkim olmaya çalışıyormuşçasına tekrardan gerildi ama hareket etmedi. Kendime güvenerek gülüşümü netleştirdim. Hâlâ sarsılıyordu; ama yatışmaya başlamıştı, çok geçmeden yüzünü derin bir merak ifadesi kapladı. Onu evcilleştirmeyi başarmış mıydım? Cesaretimi toplayıp bir elimi omzuna koydum. Tüyleri diken diken olmuştu ama hâlâ hareket etmiyordu. Başarımla gurur duyuyordum. Gurur duymakta da haklıydım çünkü beni taklit etmeye çalışır gibi bir izlenim edinmiştim.

Evet doğruydu. Gülümsemeye çalışıyordu. Narin yüzündeki kasları kasmak için büyük bir çaba sarf ettiğini görü-

yordum. Pek çok denemenin sonunda ancak canı yanıyormuş gibi yüzünü buruşturan bir ifade yapmayı başarmıştı. Bir insanın alışılageldik bir ifadesini taklit ederkenki mağrur çabasında acıklı bir şeyler vardı. Birden bire kendimi keyfi kaçmış, sanki hastalıklı bir çocuğa acıyormuş gibi hissettim. Omzundaki elimin baskısını biraz daha artırdım. Yüzümü yüzüne yaklaştırdım. Dudaklarına hafifçe dokundum. Bu hareketime karşılık olarak burnunu burnuma sürttü, sonra da diliyle yanağımı yaladı.

Kafam karışmıştı ve bocalıyordum. Bütün beceriksizliğimle yaptığını taklit ettim. En nihayetinde burada yabancı olan bendim ve yüce Betelgeuse sisteminin adetlerine uyum sağlaması gereken de bendim. Tatmin olmuş gözüküyordu. Orada birbirimize yaklaşma girişimleri içindeydik ve ben, nasıl davranacağımı pek bilemeden, Dünya'ya özgü bir hareketle gaf yapmaktan korkarken, korkunç bir gürültü bizi yerimizden sıçrattı.

***

Bencil bir şekilde unuttuğum iki dostum ve ben, kendimizi alacakaranlığın ortasında bulduk. Nova çok daha hızlı bir şekilde çoktan yerinden fırlamış, dehşete düşmüş gözüküyordu. Çok geçmeden bu gürültünün sadece bizim için değil, ormanın bütün sakinleri için kötü bir sürpriz olduğunu anladım çünkü hepsi inlerini bırakmış karmaşa içinde bir o yana bir bu yana koşuşturuyorlardı. Geçen gün olduğu gibi, bu seferki bir oyun değildi. Çığlıklarında yoğun bir korku hissediliyordu.

Ormanın sessizliğini aniden yırtan bu gürültünün kan dondurucu bir doğası vardı ama orman insanlarının bunun ne olduğunu iyi bildiklerine ve korkularının yaklaşan bir tehlikeden kaynaklandığına karşı bir önseziye sahiptim. Görülmemiş bir ahenksizlikti bu, davul gürültüsü gibi sağır edici aceleci vuruşlar, tencere korosuna benzeyen, daha da uyumsuz başka seslere karışıyordu ve çığlıklar da vardı. Bu çığlıklar

bizi çok daha fazla etkiliyordu çünkü bildiğimiz hiçbir dile benzemese de şüpheye yer bırakmayacak şekilde *insandılar*.

Şafak, ormandaki sıradışı bir sahneyle sökmüştü: Erkekler, kadınlar, çocuklar, her biri bir başka yöne koşuyor, çarpışıyor, itişip kakışıyor, hatta bazıları saklanacak bir yer bulmak için olsa gerek ağaçlara tırmanıyordu. Bir süre sonra, aralarından en yaşlı olanlarından bazıları durup kulak kabarttılar. Gürültü oldukça yavaş bir şekilde yaklaşıyordu. Ses, ormanın daha gür olduğu kısımdan geliyordu ve uzun bir sıra hâlinde geliniyor gibiydi. Avcıların bazı büyük avlarda çıkardıkları gürültülere benzettim.

Kabilenin büyükleri bir karara varmış gözüküyordu. Hiç şüphesiz işaret ya da emir manasına gelen bir sürü çığlık koparttılar ve gürültünün tersi yöne seğirttiler. Geri kalan herkes de onları takip etti ve saklandığı yerden kaçan geyik sürüsü gibi çevremizde tozu dumana katıp kaçtıklarını gördük. Nova da fırlamıştı ancak aniden tereddüt etti ve bize doğru ama sanki özellikle bana doğru döndü. Onu takip etmemiz için olduğuna karar verdiğim kederli bir inleme sesi çıkardı, ardından ileri atıldı ve gözden kayboldu.

Gürültü şiddetlenmişti ve bana hantal adımların altında çatırdayan fundalıkları anımsatıyordu. İtiraf etmeliyim ki soğukkanlılığımı yitirmiştim. Mantık bana olduğum yerde kalmamı ve her saniye yaklaşmakta olan, insansı çığlıklar atan yeni gelenlerle yüzleşmemi söylüyordu. Ancak geçen günkü deneyimlemelerden sonra, bu korkunç gürültü sinirlerime dokunmuştu. Nova ve diğerlerinin korkusu bana da bulaşmıştı. Düşünemiyordum. Dostlarıma bile yoğunlaşamıyordum. Çalıların arasına daldım ve ben de genç kızın bıraktığı izlerin arkasından kaçtım.

Ona ulaşamadan birkaç yüz metre koşmuştum ki Levain'in tek başına beni takip ettiğini fark ettim, hiç şüphesiz Profesör Antelle'in yaşı böyle bir koşuya el vermemişti. Yanımda soluklandı. Yaptığımızdan utanarak bakıştık ve başka seslerle irkildiğimizde ona, geri dönmeyi ya da en azından şefimizi beklemeyi önermek üzereydim.

O anda duyduklarım hakkında yanlış yapmam olası değildi. Silah sesleri ormanı çınlatıyordu: Bir, iki, üç ve daha fazlası, belirsiz aralıklarla, bazen tek tük, bazen de çift namlulu silahla yapılmış gibi gelen atışlar. Kaçanların gittiği yolun üzerinde, hemen önümüzden geliyordu silah sesleri. Biz böyle tereddütte kalmışken, ilk sesin geldiği sıra, avcıların sırası, aklımızı yeniden karıştırarak bize çok daha fazla yaklaşıyor, yaklaşıyordu. Nedense ateş sesleri bana, bu cehennem karmaşasından daha az korkunç gözüküyordu. İçgüdüsel olarak, tekrar öne atıldım ve olabildiğince az ses çıkarmaya çalışarak çalıların arasında ilerledim. Dostum da beni izledi.

Patlamaların geldiği bölgeye vardık. Yavaşladım ve neredeyse sürünerek biraz daha yaklaştım. Levain de arkamdan geliyordu; bir çeşit tümseğe tırmandım ve tepesinde durup soluklandım. Önümde birkaç ağaç ve fundalıklardan oluşan bir perde dışında başka bir şey yoktu. Başımı dikkatle aşağı doğru uzattım. Orada bir süre, benim zavallı insanlık mantığımla uyuşmayan manzara karşısında heyecanlanarak bayılmış gibi kalakaldım.

9

Gözlerimin önündeki tabloda bazıları korkunç olan pek çok şatafatlı öğe vardı ancak dikkatimi ilk çeken şey, benden otuz adım uzakta, hareketsiz bir şekilde durup bana doğru bakan bir kişi oldu.

Şaşkınlıkla neredeyse bir çığlık koparttım. Evet, tüm korkuma, içinde bulunduğum durumun tüm trajikliğine rağmen –avcılar ve vurucular arasında kalmıştım– saklanıp hayvanların geçişine göz kulak olan bu varlığı gördüğümde yaşadığım şaşkınlık, diğer tüm duyguları bastırmıştı çünkü bu canlı bir maymun, hatta oldukça büyük bir gorildi. Kendi kendime delirmeye başladığımı söylüyordum, türü hakkında en ufak bir tereddüde düşmemeliydim ancak Soror gezegeninde bir gorille karşılaşmış olmak olayın çılgınlığıyla anlatmaya yetmiyordu. Beni yerimde donduran bu maymunun biz insanlar gibi doğru düzgün giyinmiş olması ve üstelik giysilerini de doğallıkla taşımasıydı. İlk olarak beni bu *doğallık* etkilemişti. Bana neredeyse, bu kılığa sokulmamış olması gayet olasıymış gibi geldi. Bu varlığın içinde bulunduğu durum gayet normaldi, Nova ve dostlarının çıplaklığı kadar normal.

Sizin benim gibi giyinmişti; demek istediğim bizim oralarda, büyükelçiler ya da diğer önemli şahsiyetlerin gerçekleştirdiği resmi büyük avlara katılanların giyindiği gibi giyinmiş olmasıydı. Kahverengi ceketi, Paris'in en iyi terzisinin elinden çıkmış gibiydi ve altında, bizim sporcuların giydiğine benzer koca kareli bir gömlek gözüküyordu. Baldırlarının

üzerinde hafifçe sarkık duran pantolonu, biz çift tozlukla uzatılmıştı. Benzerlik bu noktaya kadardı; ayakkabı yerine büyük siyah eldivenler giymişti.

O bir gorildi diyorum! Gömleğin yakasından çıkan siyah kıllarla kaplı konik şeklinde iğrenç kafasıyla birlikte, basık bir buruna ve çıkık bir çene kemiğine sahipti. Orada, bir avcının keskin duruşu gibi hafifçe öne eğilmiş bir şekilde, uzun elleriyle bir tüfeği kavrayarak ayakta dikilmişti. Ormanda çarpışanların yönüne dik olarak, geniş işlek bir geçidin diğer tarafında karşımda duruyordu.

Birdenbire geri çekildi. O da benim gibi, sağ tarafımdaki çalılardan gelen hafif bir sesi fark etmişti. Aynı zamanda silahını omuzlamak için kaldırarak kafasını çevirdi. Tünediğim yerden çalıların arasından geçerek kaçan bir kaçağın bıraktığı tozu dumanı gördüm, önüne bakmaksızın koşuyordu. Maymunun ne yapacağı aşikâr olduğundan, onu uyarmak için neredeyse bağırıyordum ancak buna ne vaktim ne de gücüm vardı. Adam çoktan bir karaca gibi bulunduğu yerde savruluyordu. Vuruş alanının ortasına girdiğinde silah sesi yankılandı. Zıpladı, olduğu yere yığıldı ve birkaç kasılmadan sonra hareketsiz kaldı.

Ancak, kurban can çekişmeye başlamadan önce bütün dikkatim gorildeydi. Ses dikkatini çektikten sonra çehresinde olan değişiklikleri izliyordum ve bir takım şaşırtıcı imaları fark etmiştim: Öncelikle, avını gözleyen avcının acımasızlığı ve bu alıştırmanın onda yaptığı ateşli tatmin duygusu ancak hepsinin de üstünde, o *insani* mizacı vardı. Beni şaşırtan nokta da pek tabii buydu: Bu hayvanın gözbebeğinde, Soror'un insanlarında nafile aradığım zekâ parıltısı vardı.

Çok geçmeden içinde bulunduğum durum, ilk şaşkınlığımı boğdu. Silahın patlaması, beni yeniden kurbana bakmaya itti ve kurbanın son kasılmalarına dehşet içinde tanık oldum. Kaygıyla, ormanı kesen geçitte insan bedenleri yayıldığını o zaman fark ettim. Artık bu manzaranın anlamı hakkında yanılmama imkân yoktu. Bana yüz adım uzakta, ilkine benzer bir başka goril fark ettim. Bir çarpışmaya tanık oluyordum

–ne yazık ki istemesem de artık bunun bir parçasıydım!–, maymun avcıların belirli aralıklarla atış yaptığı ve insanlardan, benim gibi insanlardan, erkek ve kadınlardan oluşan av hayvanlarının garip şekillerdeki, cansız, çıplak, delik deşik, bedenlerinin toprağı kana buladığı muazzam bir çarpışma.

Dayanılmaz bu dehşet karşısında gözlerimi kaçırdım. O yaratığın basit garipliğini görmeyi yeğlerdim ve yolumu kapatan gorile bir kez daha baktım. Yana doğru bir adım atmış, arkasında, efendisine hizmet eder gibi duran bir başka maymunu açığa çıkarmıştı. Bu bir şempanzeydi; küçük, genç bir şempanze gibi geldi bana ama bir şempanzeydi, gorilden daha özensiz bir şekilde bir pantolonla gömlek giymişti ve bu titiz düzende, yavaş yavaş çözmeye başladığım rolünü oynuyordu. Avcı ona tüfeğini vermişti. Şempanze de ona elinde tuttuğu bir başka tüfeği uzattı. Ardından küçük maymun, Betelgeuse'ün huzmelerinin altında parlayan, beline sarılı fişeklikten aldığı fişeklerle yeniden silahı doldurdu. Herkes yerini aldı.

Bütün bu düşünceler bir anda kafama hücum etti. Gördüklerimi incelemek, üzerine düşünmek istiyordum. Vaktim yoktu. Hemen yanımda korkudan buz kesmiş Arthur Levain, bana yardım edecek halde değildi. Tehlike, her geçen an artıyordu. Avcılar arkamızdan yaklaşıyordu. Ayak sesleri çarpıcı bir şekilde belirginleşmişti. Hâlâ çevremizde sağa sola kaçıştığını gördüklerim gibi, vahşi hayvanlar gibi sıkışıp kalmıştık. Koloninin nüfusu dikkat ettiğimden çok daha fazla olmalıydı; çünkü hâlâ pek çok kişi alanda aceleyle oradan oraya geçmeye çalışırken, iğrenç kurşunların hedefi oluyorlardı.

Ancak hepsi değil. Kendimi soğukkanlılığa zorlayarak, bulunduğum tümseğin tepesinden kaçanların durumunu inceledim. Aklı tamamen başından gitmiş olan bazıları, hızla koşup çalıları büyük bir gürültüyle yarıyor, maymunlarının dikkatini çekiyor ve vurulmalarını kolaylaştırıyorlardı. Ancak, pek çok kez tuzağa düşürüldüklerinden sayısız kurnazlık öğrenen yaşlı yaban domuzları gibi, biraz daha akıllıca davrananlar da vardı. Bunlar sinsice hareket ediyor, kenara

kadar gelip bir süre bekliyor, yaprakların arasından en yakındaki avcıları gözetliyor ve dikkatini başka yöne çevirene kadar bekliyorlardı. Doğru an gelince bir sıçrayışta hızla ölüm vadisini geçiyorlardı. Pek çoğu, yara alamadan fundalıklara varıyor ve çalılar arasında kayboluyordu.

Bu kurtuluş için bir yol olabilirdi. Levain'e, beni taklit etmesi için işaret ettim ve alandan önceki son fundalığa kadar ses çıkarmadan süründüm. Orada, anlamsız bir endişeye kapıldım. Ben, bir insan olarak, gerçekten de bir maymunu aldatmak için böylesine kurnazlıklar yapmak zorunda mıydım? Yapmam gereken tek makul davranış ayağa kalkıp, hayvana doğru yürümek ve onu bir değnekle dize getirmek değil miydi? Arkamda yükselmekte olan gürültü, bu çılgınlığa kalkışmamı engelledi.

Av, cehennemdeymişizcesine bir yaygarayla son buldu. Vurucular burnumuzun dibindeydi. Yaprakların arasından çıkarak içlerinden birine göz attım. Yanlışlıkla bir sopaya vurduğu için ciğerlerini yırtarmışçasına bağıran, iri bir gorildi bu. Beni, tüfekli avcıdan daha fazla korkutmuştu. Uygun bir an kollayarak tekrar önüme bakmaya başlamışken, Levain'in dişleri takırdamaya, bütün vücudu sarsılmaya başlamıştı.

Zavallı dostumun fark etmeden yaptığı aptallık hayatımı kurtarmıştı. Tamamen mantığını kaybetmişti. Dikkatsizce ayağa kalkmış, öylesine koşmaya başlamış ve atış yapan avcı sırasının önünde, geçidin ortasına çıkmıştı. Daha uzağa gidemedi. Silah atışı onu sanki ikiye böldü ve yere, çoktan toprağa düşmüş diğer bedenlerin arasına yığıldı. Ağlayarak kaybedecek vaktim yoktu. Onun için ne yapabilirdim ki artık? Yüreğim ağzımda, gorilin, yardımcısına tüfeğini uzatacağı anı bekledim. Hareketi yapar yapmaz, tabana kuvvet koştum ve geçidi aştım. Onu, tıpkı bir rüyadaymış gibi gördüm, silahına atılmıştı ama silahı omuzladığında ben çoktan çalıların arasına girmiştim. Sövüyormuş gibi bir nida işittim ama bu yeni garipliğe yoğunlaşacak vaktim yoktu.

Onu alt etmiştim. İçinde bulunduğum rezalete merhem

olan tarifsiz bir zevk hissettim. Bu katliamdan olabildiğince çabuk bir şekilde uzaklaşmak için bütün gücümle koşmaya devam ettim. Artık avcıların çığlıklarını duymuyordum. Kurtulmuştum.

Kurtulmak! Soror gezegenindeki maymunların yapabileceklerini küçümsemiştim. Yaprakların arasına gizlenmiş düzenekle hakkımdan gelinip baş aşağı kaldığımda, daha yüz metre koşmamıştım. Bu, geniş delikli, toprağın altına gizlenmiş, çok gözlü bir ağdı ve ben de bu gözlerden birine tıkılmıştım. Tek esir ben değildim. Ağ, ormanın büyük bir kısmını kaplıyordu ve tüfek atışlarından kurtulabilmiş bir dolu kaçak, benim gibi burada hapsolmuştu. Sağımda ve solumda öfkeli ciyaklamalarla kasılanlar, özgürlük için bütün çabalarını sarf ediyorlardı.

Kendimi esir olarak hissedince delice bir öfke beni ele geçirdi; korkudan daha baskın bir öfke, öyle ki beni düşünmekten alıkoyuyordu. Mantığın bana söylediklerinin tam tersi şekilde hareket ediyordum. Tamamen gelişi güzel bir şekilde sağa sola atılıyordum, bunun sonucu olarak ağ vücudumu daha da fazla sarıyordu. Sonunda öylesine sıkıca bağlanmıştım ki yaklaşmakta olan maymunlara şükürler olsun, sakinleşmek zorunda kaldım.

10

Topluluğun yaklaştığını görünce içimi ölüm korkusu sardı. Yaptıkları zalimlikleri gördükten sonra, toplu bir katliam yapacaklarını düşünüyordum.

Hepsi goril olan avcılar, en önde yürüyorlardı. Silahlarını bırakmış olduklarını gördüm, bu bana biraz da olsa umut verdi. Arkalarından hizmetkârlar ve vurucular geliyordu, içlerindeki goril ve şempanze sayıları yarı yarıya gibiydi. Hâkimiyet avcılarda gözüküyordu ve hareketleri aristokratik duruyordu. Kötücül hareket etmiyorlardı ve dünyaya has bir şekilde kendi aralarında şakalaşıyorlardı...

Açıkçası, artık bu gezegendeki çelişkilere iyice alıştım, o yüzden bir önce yazdığım cümlenin kulağa ne kadar saçma geldiğini hayal edemiyorum; üstelik bunlar gerçekler! Gorillerin aristokrat havası vardı. Açık seçik bir dille konuşup mutlulukla birbirlerine sesleniyorlardı ve her an yüzlerinde, Nova'da kalıntılarını boşuna aradığım, bir başka insancıl duygu beliriyordu. Aman Tanrım! Nova'nın başına ne gelmişti acaba? Kana bulanmış geçidi hatırlayınca ürperdim. Artık, bizim şempanzeyi görünce neden bu kadar heyecanlandığını anlayabiliyordum. İki tür arasında güçlü bir nefret olduğu kesindi. Esir düşmüş insanların, yaklaşan maymunlar karşısında yaptıklarına bakmak, ikna olmak için yeterliydi. Çıldırmışlardı; elleri ve ayaklarıyla çırpınıyorlar, dişlerini gıcırdatırken ağızlarından köpükler saçıyor ve öfkeyle ağın iplerini kemiriyorlardı.

Bu yaygaraya aldırış etmeden, avcı goriller –onları asaletle adlandırmaktan kendimi alıkoydum– uşaklarına emirler veriyorlardı. Üzerinde kafes olan oldukça alçak, geniş arabalar, ağın diğer tarafındaki bir alana yanaşmıştı. Hepimizi on yirmi kişilik gruplar halinde arabalara bindirdiklerinden ve bu sırada esirler çaresizlik içinde debelenip karşı koyduklarından, iş oldukça uzun sürdü. Isırmalara karşı ellerine deri eldivenler geçirmiş iki goril, herkesi tek tek tutuyor, kapandan çıkarıyor ve kapısı arkalarından hemen kapatılan kafese fırlatıyordu; bu işi yürüten amirler kayıtsızlıkla bastonuna dayanmışlardı.

Sıra bana geldiğinde, konuşarak dikkatleri üzerime çekmek istedim, ancak ağzımı tam açmıştım ki görevlilerden biri bunu hiç şüphesiz bir tehdit olarak gördüğünden, o koca eldivenli elini şiddetle yüzüme çarptı. Susmak zorunda kaldım ve bana dikkat edemeyecek kadar telaşlı olan bir düzine kadın ve erkeğin olduğu kafese bir paket gibi atıldım.

Herkes yerleştirildikten sonra bir uşak kafeslerin iyice kapandığından emin oldu ve amirine rapor etmeye gitti. Amirin bir hareketiyle, motor sesleri ormanı kapladı. Arabalar hareket etmeye başladı, her biri bir maymunun sürdüğü bir çeşit traktöre bağlıydı. Bizim arkamızdaki aracın sürücüsünü gayet iyi seçebiliyordum. Bir şempanzeydi. Mavi bir kıyafet giyiyordu ve neşeli bir hali vardı. Ara sıra bize hitaben alaycı nidalar ediyordu ve motorlar yavaşlamaya başladığında, müzik ahengini kaçırmadan oldukça acıklı bir tonda bir ağıt mırıldandığını işitebiliyordum.

***

Bu ilk kısım oldukça kısa sürdüğünden, düşüncelerimi toparlayacak vaktim olmamıştı. On beş dakika boyunca oldukça kötü bir yolda gittikten sonra kafile, taş bir evin önündeki büyük bir meydanda durdu. Ormanın kenarındaydık. Biraz ötede, tahıl ekili gibi gözüken bir tarla gördüm.

Ev, kırmızı kiremitleri, yeşil güneşlikleri ve girişindeki

tabelada yazanlarla bir hanı andırıyordu. Çok geçmeden bunun bir av randevusu olduğunu anladım. Kendi özel araçlarıyla, bizden farklı bir yol izleyen amirlerini beklemek üzere dişi maymunlar gelmişti. Kadın goriller çember yapılmış koltuklarda oturuyor ve palmiyeye benzer büyük ağaçların gölgesinde lak lak ediyorlardı. İçlerinden biri, ara sıra bir bardaktan, kamış yardımıyla bir şeyler içiyordu.

Arabalar park eder etmez, kadınlar yaklaşıp, merak içinde avın sonuçlarını incelediler; öncelikle, uzun önlüklerle giymiş goriller iki büyük kamyon dolusu cesedi ağaçların gölgesinde sergilemek üzere indirdiler.

Klasik bir av tablosuydu bu. Burada bile maymunlar, sistematik bir şekilde hareket ediyordu. Kanlı cesetleri tebeşirle çizilmiş gibi düz bir çizgi üstünde yan yana sırt üstü dizdiler. Sonra, dişi maymunlar hayranlık dolu küçük çığlıklar atarken, göz alıcı bir şekilde av hayvanlarını *sunmaya* başladılar. Kolları beden boyunca uzatıyor, avuçları yukarı bakacak şekilde ellerini açıyorlardı. Bacakları çekiştiriyor, bedenleri cansızlıktan kurtarmak için eklemleri oynatıyor, kabaca bükülmüş bir uzvu ya da sıkışan boyunları düzeltiyorlardı. Ardından dikkatle, tıpkı bazı avcıların yakaladıkları hayvanın postunu ya da tüylerini taradığı gibi, özellikle kadınların saçlarını taramaya başladılar.

Bu acayip ve şeytanca manzaranın benim için ifade ettiklerini size anlatmaktan acizim. Bakışlarındaki ifadeleri saymazsak, bu hayvanların kesinlikle *maymuna* benzediklerini yeterince vurgulayabildim mi? Peki dişi maymunların spor elbiseler içinde ama özenli bir şekilde, en güzel parçaları birbirine uydurarak giyindiğini ve amirleri olan gorilleri nasıl saygıyla tebrik ettiklerini anlatmış mıydım? İçlerinden birinin çantasından bir makas çıkarıp bir bedenin üzerine eğildiğini, birkaç kahverengi perçem kesip parmaklarıyla kıvırdığını ve çok geçmeden onu taklit eden diğerleriyle birlikte, bir çeşit iğne yardımıyla şapkasına tutturduğunu da söylemiş miydim?

Avların sergilenmesi bitmişti: Kadın erkek, dikkatlice

dizilmiş üç sıra bedenin altuni göğüsleri, gökyüzünde alev alev yanan, canavarımsı yıldıza doğru parlıyordu. Gözlerimi dehşetle kaçırmamla birlikte, bir üçayağın üstünde dikdörtgen bir kutu taşıyarak yaklaşan yeni birini fark ettim. Bir şempanzeydi. Bunun, av kahramanlıklarını gelecek maymun kuşaklarına anı olarak bırakmak için gelen bir fotoğrafçı olduğunu hemen anladım. Çekim on beş dakikadan fazla sürdü; ilk olarak goriller tek tek gururlu bir şekilde poz verdiler, bazıları kurbanlarının üzerine ayaklarını koyarak zafer kazanmışçasına duruyordu; sonra hepsi topluca, ellerini birbirlerinin omuzlarına atarak fotoğraf çekildiler. Ardından dişi maymunlar yerlerini aldı ve bu mezarlık önünde, şapkalarındaki belirgin tüylerle saygılı bir tavır takınarak poz verdiler.

Bu sahnede normal bir beynin direnemeyeceği orantısız bir dehşet vardı. Bir süre, damarlarımdaki kan kaynasa da bu manzara karşı koydum; ta ki bu kadınlardan birinin sıradışı bir poz vermek için oturduğu yan yana bedenlerden birinin, yüzündeki genç, neredeyse çocuk bakışlardan tanıdığım, talihsiz dostum Arthur Levain olduğunu görünceye kadar. Artık kendime hâkim olmam imkânsızlaşmıştı ve böylece duygularım, bu korkunç serginin anlamsız tarafıyla uyum içinde, fazlasıyla garip bir şekilde patladı. Delice bir kahkaha patlattım. Gülmekten kırılıyordum.

Kafeste birlikte olduğum kişileri unutmuştum. Düşünmekten acizdim! Gülüşümün sebep olduğu öfkeli karmaşa, ne kadar misafirperver olduklarını bana hatırlattı, hiç şüphesiz benim için dışarıdaki maymunlardan çok daha tehlikeli olabilirlerdi. Tehdit eden kollar bana doğru gelmeye başladı. Tehlikenin farkına vardım ve başımı kollarım arasına saklayarak, kahkahalarımı boğdum. Gürültü yüzünden dikkat kesilmiş maymunlardan birkaçı mızrak darbeleri savurmamış olsaydı, boğazlanmamın ya da lime lime edilmemin önüne ne geçebilirdi bilmiyorum. Çok geçmeden bir başka talihsizlik, genel dikkati dağıttı. Hanın çanı, yemek vaktini haber

veriyordu. Goriller, mutlu mutlu gevezelik ederek gruplar halinde binaya yönelirken, fotoğrafçı da kafeslerden birkaçını fotoğraflayıp eşyalarını topladı.

Bu sırada bizler, yani insanlar, unutulmamıştık. Maymunların ne işine yarayacağımızı bilmiyordum ancak bize göz kulak oluyorlardı. Hana girmeden önce amirlerden biri, grup lideri gibi gözüken bir gorile bir takım emirler verdi. Grup lideri olan goril bize doğru geldi ve çok geçmeden uşaklar bizlere kaplar içinde yiyecekle kovalarda su getirmeye başladı. Yiyecek bir çeşit yala benziyordu. Aç değildim ancak gücümü korumak için yemem gerekiyordu. Pek çok esirin çevresinde çömeldiği kaplardan birine yaklaştım. Onlar gibi yapıp, bir elimi tereddütle uzattım. Bana ters ters baktılar ama yiyecek boldu, almama izin verdiler. Tadı kötü olmayan, tahıl ağırlıklı yoğun bir lapaydı bu. Rahatsızlık duymadan birkaç avuç yuttum.

Menümüz, gardiyanlarımızın iyi niyetiyle zenginleşmişti. Av bitmişti, beni ölesiye korkutan vurucular, biz uslu durduğumuz sürece çok da kötü gözükmüyorlardı. Kafeslerin önünde dolanıyorlar, arada sırada bize meyve fırlatıyorlardı ve çıkan yaygarayla eğleniyor gibiydiler.

Gördüğüm bir manzara beni düşünmeye itti. Daha havadayken meyveyi yakalayan küçük bir kızın üzerine hemen yanındaki adam atlamış ve elindekini çekiştirmeye başlamıştı. Bunu gören maymun, mızrağını sallayıp parmaklıkların arasına sokmuş ve adamı kabaca ittirmiş, ardından da çocuğun ellerine aynı meyveden bir tane daha koymuştu. Bu varlıklarda da bir acıma duygusu olduğunu görmüş oldum.

Yemekten sonra, grup lideri ve yardımcıları bazı esirlerin kafeslerini değiştirerek kafileyi düzenlediler. Benim gözden kaçırdığım bir ölçüte göre seçilim yapıyor gibiydiler. Sonunda kendimi, pek yakışıklı ve güzel bir grup adam ve kadının arasında buldum; maymunların ilk bakışta beni de elitler arasına seçtiğini düşünmeye çalışıp acı bir teselli arayarak kendimi, en göz alıcı kişiler arasına seçildiğime ikna etmeye çabaladım.

Yeni dostlarım arasında beni en çok şaşırtan ve mutlu eden Nova ile tekrar karşılaşmış olmaktı. Katliamdan kurtulmuştu; bunun için Betelgeuse'ün Tanrısına teşekkür ettim. Onu düşleyerek, her saniye o bedenlerin arasında güzel yüzünü göreceğimden korkarak, uzun bir süre kurbanları incelemiştim. Benim için değerli bir varlığı bulduğumu hissetmiştim ve tekrardan düşünme yetimi kaybedip, kollarımı açarak kıza doğru seğirttim. Nasıl bir çılgınlıktır; hareketim onu dehşete düşürmüştü. Acaba geceki samimiyetimizi unutmuş muydu? Böylesine harika bir vücudun içinde tek bir ruh kırıntısı olamaz mıydı? Sanki beni boğazlayacakmışçasına ellerini sıkıp bana doğru yaklaştığını görünce kendimi bitkin hissettim, ısrar etseydim de büyük ihtimalle boğazlayacaktı zaten.

Yine de, benim hareketsiz kaldığımı görünce çabucak sakinleşti. Kafesin bir köşesine uzandı, ben de iç çekerek onu taklit ettim. Diğer tüm esirler de aynı şeyi yaptı. Şimdi yorgun, bitkin düşmüş ve kendilerince uysal gözüküyorlardı.

Dışarıda maymunlar, kafilenin yola koyulması için çalışıyorlardı. Kafesimizin üstüne, yarı boyuna kadar gün ışığını geçirecek şekilde bir örtü indirilmişti. Emirler verildi. Motorlar çalışmaya başladı. Kendimi uzun bir yolda, Soror gezegeninin bana getireceği yeni dertlerin kaygısı içinde, bilinmez bir hedefe doğru götürülürken buldum.

11

Bitap düşmüştüm. Şu iki günde olanlar bedenimi yaralamış ve ruhumu öylesine derin karışıklıklara sürüklemişti ki şimdiye kadar ne dostlarımın kaybına ne de zarar gören kapsülümüze üzülebilmiştim. Alacakaranlığı rahatlamayla karşıladım, ardından karanlığın getirdiği yalnızlık geldi. Çünkü akşam aniden çökmüştü ve gece boyunca yoldaydık. Tanık olduğum olaylara bir açıklama getirmeye çalışıyordum. Beni bekleyen umutsuzluktan kaçmak, kendime insan olduğumu, Dünya'dan gelen bir insan olduğumu yani, mantıklı, doğanın gösterdiği gizemlere akıllıca açıklamalar bulabilen bir insan olduğumu, gelişmiş maymunların kapana kıstırdığı bir hayvan olmadığımı hatırlatmak için bu zihinsel işe gereksinimim vardı.

Kafamda, özellikle fark etmeden aklımda kalan bütün gözlemlerimi tekrardan ele aldım. Hepsinden ortak bir fikir çıkıyordu: Bu maymunlar, kadınlı erkekli goriller ve şempanzeler, hiçbir şekilde *gülünç* değillerdi. Daha önce de ifade ettiğim gibi, bizim sirklerde gördüğümüz kıyafet giydirilmiş maymunlara hiç benzemiyorlardı. Dünya'da, kafasına şapka geçirilmiş bir maymun görmek, benim için acı olsa da bazıları için eğlendirici bir gösteridir. Burada böyle bir durum yoktu. Şapkalar ve kafalar uyum içindeydi ve yaptıkları tüm el hareketleri gayet doğaldı. Kamışla bardaktan bir şeyler içen dişi maymunun bir hanımefendi edası vardı. Cebinden çıkardığı pipoyu usulüne göre doldurup yakan bir başkasını gördüğümü de hatırladım. Eh pekâlâ, bunlar rutin hareket-

ler olduğundan bu eylemdeki hiçbir şey içgüdülerimi şaşırtamazdı. Çelişkiyi çözmek için düşünmeye ihtiyacım vardı. Uzun süre bu nokta üzerine yoğunlaştım ve belki de yakalandığımdan beri ilk kez Profesör Antelle'in kayboluşundan ötürü üzüntü duydum. Hiç şüphesiz bu ilim sahibi insan, bu çelişkilere bir açıklama getirebilirdi. Acaba başına ne gelmişti? Vurulan cesetlerin arasında olmadığına emindim. Esirler arasında mıydı ki? İmkânsız değildi. Yakalanan herkesi görmemiştim. Hâlâ özgür olmasına ihtimal vermiyordum.

Elimdeki kısıtlı kaynaklarla, açıkçası beni pek de tatmin etmeyen bir varsayım ortaya attım. Belki bu gezegenin yerlileri, şehirlerini gördüğümüz uygar varlıklar, belki de onlar bu maymunları şöyle ya da böyle haklı bir nedenle giydirmişlerdi. Bunu da, pek çok nesil boyunca süren sabırlı bir seçim ve girişimle yapmışlardı belki de? Açıkçası Dünya'da da, bazı şempanzeler önemli ilerlemeler kaydediyordu. Bu durumda, belki de bir dil kullanabiliyor olmaları, düşündüğüm kadar çılgınca değildi. Bu konu hakkında bir uzmanla konuştuğumu şimdi hatırlamıştım. Büyük araştırmacıların hayatlarının büyük bir kısmını primatları konuşturmaya çalışarak geçirdiğinden bahsetmişti. Bu hayvanların uyum süreci sırasında onları engelleyebilecek hiçbir şey olmadığını iddia ediyorlardı. Şimdiye kadar çabalarından bir sonuç alamamışlardı ancak önlerindeki tek engelin bu maymunların konuşmak *istememesi* olduğunu savunarak, azmediyorlardı. Belki de Soror gezegenindeki primatlar bir gün konuşmak istemişlerdi? Bu durumda bu varsayımsal yerliler, bazı güç gerektiren işleri için onları kullanıyorlardı, tıpkı benim de yakalandığım bu av koşuşturmacasında olduğu gibi.

Başka türlüsünü hayal etmenin berbat olacağını düşünerek, daha da basit ifade etmek gerekirse, bu gezegen üzerinde mantıklı canlıların, yani insanların, benim gibi kendimi açıklayabileceğim insanların varlığını sağlığım için yadsınamaz olarak gördüğümden korku içinde kendimi sıkı sıkıya bu açıklamaya bağlamıştım.

İnsanlar mı?! Maymunların katlettiği ve yakaladığı can-

lılar hangi ırka mensup ki? Az gelişmiş topluluklar değil mi? Öyleyse bile, bu gezegenin başındakiler nasıl olur da böylesi katliamları emredebilir ve bunlara göz yumabilirler!

Bana doğru emekleyerek gelen bir şekil bütün bu düşüncelerden sıyrılmamı sağladı. Nova'ydı. Çevremdeki bütün esirler gruplar halinde yere uzanmışlardı. Bir süre kararsız kaldıktan sonra Nova da geçen gece olduğu gibi bana doğru kıvrıldı. Bir kez daha boşuna, bakışlarında dostane bir hareketin vereceği yansımayı görmeyi bekledim. Kafasını çevirip çok geçmeden gözlerini yumdu. Buna rağmen basit varlığından mutluluk duyarak ve ertesi günü düşünmemeye çalışarak ona doğru dönüp uyudum.

12

Fazlasıyla ezici düşüncelerin baskısından beni koruyan bir savunma mekanizması sayesinde gün doğumuna kadar uyumayı başardım. Yine de uykum, Nova'nın bedenini, benimkine sarılmış canavarımsı bir yılanmış gibi gördüğüm ateşli kâbuslarla kesildi. Sabah gözlerimi açtığımda, Nova çoktan uyanmıştı. Benden biraz uzaklaşmıştı ve daima şaşkın bakan gözleriyle beni inceliyordu.

Aracımız yavaşladı; bir şehre girmekte olduğumuzu fark ettim. Esirler uyanmış ve parmaklıkların yanında çömelmiş duruyor, örtünün altından, dünkü hissiyatlarını uyandırmışa benzeyen bir gösteriye bakıyor gibiydiler. Ben de onları taklit ettim. Yüzümü parmaklıklara dayadım ve Soror gezegeninde ilk kez uygar bir şehir gördüm.

İki tarafı kaldırımla çevrili, oldukça geniş bir yolda ilerliyorduk. Endişeyle yoldan geçmekte olanları inceledim: Hepsi maymundu. Dükkânının kepenklerini açmakta olan bir tüccar, bir tür bakkal gördüm; merakla dönüp geçmekte olan bizlere baktı: O da bir maymundu. Bizi geçen arabalardaki yolcular ve sürücülere dikkatlice baktım: Dünyadaki modaya uygun giyinmişlerdi ve hepsi maymundu.

Uygar bir insan ırkı bulma umutlarım suya düşmüştü ve yolun geri kalanını iç karartıcı bir umutsuzluk içinde geçirdim. Arabamız tekrar yavaşladı. Geceleyin kafilenin birbirinden ayrılmış olduğunu hatırladım çünkü şuanda sadece iki arabaydık, diğerleri başka bir yola sapmıştı. Büyükçe bir kapıdan geçtikten sonra, bir avluda durduk. Maymunlar he-

men çevremizi sardı ve esirlerin artmakta olan heyecanlarını birkaç mızrak darbesiyle yatıştırdılar.

Avlu, birbirinin aynısı sıra sıra pencereleri olan çok katlı binalarla çevrelenmişti. Hepsi birlikte bir hastaneyi andırıyordu; bu sezi, avluya girip nöbetçilerimize yaklaşan yeni kişilerin varlığıyla doğrulandı. Hepsi de hemşirelerin taktığına benzer küçük kepler takmış, beyaz önlükler giymişlerdi: Onlar da maymundu.

Hepsi de goril ve şempanzelerden oluşan maymunlardı. Nöbetçilerimize, arabaları boşaltmalarında yardımcı oldular. Her birimizi tek tek kafesten çıkarıp büyük çuvallara sardılar ve binanın içine taşıdılar. Karşı koymadım ve beyazlar içindeki iki büyük gorilin beni taşımasına izin verdim. Bir süre, uzun koridorlardan geçiyor, sürekli merdiven çıkıyormuşuz gibi geldi. Sonunda, hiçbir nezaket göstermeden beni yere bıraktılar; ardından çuval açıldığında, bu sefer sabit, zemini samanla kaplı ve tek kişilik bir kafes buldum karşımda.

İçinde bulunduğum odada, benimkine benzer iki kat halinde uzun bir yol boyunca sıralanmış pek çok kafes vardı. Birçoğu dolmuştu bile, bazılarında baskına uğrayıp buraya getirildiğim kaderdaşlarım, bazılarındaysa uzun süredir burada hapis olduğunu düşündüğüm erkek ve kadınlar vardı. Hal ve tavırlarından bunu anlayabiliyordunuz. Yeni gelenlere kayıtsızca bakıyor, ancak içlerinden biri acıklı bir inleme çıkarınca kulaklarını kabartıyorlardı. Yeni gelenlerin benim gibi tek kişilik kafeslerde, eskilerinse genellikle iki kişilik kafeslerde tutulduğunu gördüm. Sadece burnumun geçebileceği kadarıyla kafamı parmaklıklara dayadığımda, koridorun sonunda çok daha büyük, içinde bir yığın çocuk olan bir kafes gördüm. Bizim grubun gelişiyle çocuklar, yetişkinlere nazaran çok daha fazla heyecanlanmış gözüküyordu. Kavgacı genç maymunlar gibi çığlık atıp işaretler yapıyor, zıplayıp hopluyor ve parmaklıkları sarsıyorlardı.

Geri dönen iki goril bir başka çuval getirdiler. İçinden dostum Nova çıktı ve tam da karşımdaki kafese yerleştirilmesi bana teselli oldu. Bu duruma, kendi hareketleriyle

pençeleyip ısırarak karşı koydu. Kafesin kapısı kapatıldıktan sonra, parmaklıklara doğru atladı, demirlere dişlerini geçirip insanın ruhunu parçalayan ulumalar eşliğinde onları sarsmaya çalıştı. Bir dakika sonra beni fark etti, hareketsiz kaldı ve şaşırmış bir hayvan edasıyla boynunu uzattı. Dikkatli bir şekilde, yarım ağır bir gülümseme bahşedip ona el salladım; o da beceriksizlikle yaptıklarımı tekrar ettiğinde kalbimi bir sevinç kapladı.

Beyaz önlüklü iki gorilin geri dönmesiyle dikkatim dağıldı. Boşaltma işlemi tamamlanmış olmalıydı çünkü bu kez yanlarında hiçbir yük yoktu. İçi yemek ve kova kova suyla dolu bir el arabasını itiyorlardı, bu da etrafın biraz sakinleşmesini sağladı.

Çok geçmeden sıra bana geldi. Gorillerden biri savunma pozisyonundayken, öteki kafesime girip önüme bir kap lapa, birkaç meyve ve bir kova su bıraktı. Bu gezegendeki tek uygar ve mantıklı canlılar olarak gözüken bu maymunlarla elimden geldiği kadarıyla bir iletişim kurmaya karar verdim. Önüme yemek koyanın sinirli bir havası yoktu. Hatta sakinliğime bakarak omzuma tanıdık bir şekilde hafifçe vurdu bile. Gözlerinin içine baktım; ardından ellerimi göğsüme götürüp, resmi bir şekilde başımı eğdim. Kafamı kaldırınca suratında derin bir şaşkınlık olduğunu gördüm. Bu durumu görünce bütün ruhumu bu olaya katarak ona gülümsedim. Çıkmak üzereydi; durdu, sersemlemişti ve bir emir bağırdı. Sonunda dikkati üzerime çekmeyi başarmıştım. Başarımı onaylatmak istermişçesine aptal bir şekilde aklıma ilk gelen cümleyi telaffuz ettim.

"Nasılsınız? Ben bir Dünyalıyım. Uzun yoldan geliyorum."

Söylediklerimin manası önemli değildi. Konuşmak, ona doğamı göstermem için yeterliydi. Kesinlikle amacıma ulaşmıştım. Maymunun suratındaki afallamayı hiçbir şey tanımlayamazdı. Hem onun hem de yardımcısının nefesi kesildi ve ağzı açık kaldı. İkisi de alçak sesle hızlıca bir şeyler konuştular ancak sonuç beklediğim gibi olmadı. Goril, bana kuşkulu gözlerle meydan okurcasına baktıktan sonra hızlıca geri çe-

kilip kafesten çıktı ve bu sefer öncekinden de daha dikkatli bir şekilde kafesin kapısını kapattı. İki maymun bir anlığına birbirlerine baktılar ve ardından kahkahayı patlattılar. Gerçekten ilgi çekici bir vaka olmalıydım ki kendilerini durduramıyorlardı. Gülmekten gözleri yaşarmıştı, öyle ki içlerinden biri mendilini çıkarmak için elindeki tencereyi bırakmak zorunda kaldı.

Hayal kırıklığım beni bir anda inanılmaz bir öfkeye sürükledi. Ben de parmaklıklara asılıp dişlerimi gösterdim ve onlara bildiğim bütün dillerde küfürler savurdum. Küfür dağarcığımı tükettikten sonra içgüdüsel seslerle feryat ettim ve tüm bunların sonunda sadece omuz silktiler.

Her türlü dikkati üzerime çekmeyi başarmıştım. Giderlerken pek çok kez geri dönüp incelemek için bana baktılar. Yorgun düştüğümden yatışmaya başladığım için, ikisinden birinin, kafesimin tepesideki panoda yazan, numara olduğunu düşündüğüm bir şeyleri dikkatle okuduktan sonra cebinden bir defter çıkardığını ve notlar aldığını gördüm.

Ardından gittiler. Diğer tutsaklar da benim gösterimle bir an galeyana geldikten sonra yemeklerine gömülmüşlerdi. Benim için de yapacak başka bir şey yoktu: İçimdeki soylu hisleri açığa çıkarmak için daha uygun bir zaman bulmayı bekleyerek yemek ve dinlenmek. Yulaf lapasını ve birkaç lezzetli meyveyi mideye indirdim. Karşımdaki kafeste Nova, arada bir bana kaçamak bakışlar fırlatmak için yemek yemeği kesiyordu.

13

Günün geri kalanında rahatsız edilmedik. Akşam, bir başka yemek servisinden sonra goriller ışıkları kapatıp çıktı. O gece pek az uyudum, bunun kafesin rahatlığıyla ilgisi yoktu, saman yığını kalınca ve kabul edilebilir rahatlıktaydı, ancak maymunlarla iletişime geçmek için planlar yapmaktan kendimi alıkoyamıyordum. Kendi kendime bir daha sinirlenmemek ve ruhumu göstermek üzere elime geçen bütün fırsatları sakinlikle karşılamak üzere söz verdim. İletişime geçmeye çalıştığım iki bakıcı, büyük ihtimalle hareketlerimi yorumlamaktan yoksun, ahmak hizmetçilerdi; daha bilgili başka maymunlar olması gerekti.

Ertesi sabah, bu umudun çok da boş olmadığını gördüm. Yaklaşık olarak bir saattir uyanıktım. Kaderdaşlarımın büyük bir kısmı, yakalanmış hayvanlara has bir şekilde durmadan kafeslerinde dönüyorlardı. Kendimin de onlar gibi uzun süredir dönüp durduğumu fark ettiğimde, bütün isteksizliğime rağmen kendimi parmakların önünde, olabildiğince insani ve düşünceli şekilde oturmaya zorladım. Ben oturduktan sonra koridorun kapısı açıldı ve iki bakıcının eşliğinde yeni biri içeri girdi. Dişi bir şempanzeydi bu. Gorillerin, kadının önünde takındığı havadan, önemli bir görevli olduğu sonucunu çıkardım.

Benim durumum hakkında kendisine bilgi verilmiş olmalıydı çünkü içeri girer girmez gorillerden birine soru dolu gözlerle baktı ve karşılığında benim tarafımı işaret ettiler. Böylece doğrudan benim kafesime geldi.

Yaklaşırken onu dikkatlice inceledim. O da goriller gibi beyazlar içindeydi ama daha iyi kesim bir elbiseydi giydiği, belinde bir kemer vardı ve elbisesinin kısa kolları iki kıvrak kolu ortaya seriyordu. Beni derinden etkileyense, bakışlarındaki çarpıcı canlılık ve zekâydı. Gelecek temaslarımızın iyi geçeceğini hissediyordum. Beyaz ağzını çevreleyen, maymunluğundan gelen kırışıklıklara rağmen bana oldukça genç göründü. Elinde deri bir evrak çantası vardı.

Kafesimin önünde durdu ve çantasından bir defter çıkararak beni incelemeye başladı.

"Günaydın hanımefendi," dedim başımla selamlayarak.

En nazik ses tonumla konuşmuştum. Kadının yüzünden derin bir şaşkınlık geçti ancak aynı sessizlik içinde ciddiyetini korudu; yine kıkırdamaya başlamış olan gorillere otoriter bir el işareti yaptı.

"Hanımefendi mi yoksa matmazel mi demeliyim," diye cesaretimi toplayarak devam ettim, "böylesi şartlarda ve böyle çıplak şekilde karşınıza çıkmış olmaktan utanç duyuyorum. Böylesi şeylere alışık olmadığıma inanınız..."

Bana en uygun düştüğüne karar verdiğim uygar bir ses tonuyla, uyumlu sözcükleri seçmeye çalışarak kimbilir daha ne saçmalıklar söyledim. Konuşmamı olabilecek en şirin gülücüklerle noktalayıp sustuğumda, şaşkınlığı şoka dönüştü. Gözlerini kırpıştırdı ve alnındaki çizgiler kırış kırış oldu. Zor bir problem karşısında sabırla bir çözüm aramaya çalıştığı açıktı. Karşılık olarak o da bana gülümsedi ve gerçeğin bir kısmını sezmeye başladığı hissine kapıldım.

Bu sırada, kafeslerdeki diğer insanlar karşı çıkmadan bizi gözlemiyorlardı, bu sefer sesimin tınısı onları hiddetlendirmemişti,. İlgili gözüküyorlardı. Birbiri ardına, bizi daha iyi görebilmek için suratlarını parmaklıklara dayayarak sakinleşmeye başladılar. Sadece Nova kızgın ve sürekli heyecanlı gözüküyordu.

Dişi maymun cebinden bir kalem çıkarıp defterine birçok satır karaladı. Ardından başını kaldırdı ve benim kederli bakışlarımla karşılaşınca tekrar gülümsedi. Bu durum beni

dostane bir başka adım atmaya itti. Elimi açıp kolumu parmaklıklar arasından geçirerek ona uzattım. Goriller yerlerinden sıçradı ve müdahale etmek için bir hareket yaptılar ancak kadın, ilk hareketi geri çekilmek olsa da toparlandı ve gorilleri tek bir sözcükle durdurdu. Bana bakmaya cesaret edemeden, biraz da titreyerek kıllı kolunu bana doğru uzattı. Kıpırdamıyordum. Biraz daha yaklaştı ve uzun parmaklı elini, avucuma koydu. Bu temasın onu titrettiğini hissettim. Onu korkutabilecek herhangi bir hareket yapmaktan çekindim. Elime hafifçe dokundu, kolumu okşadı ve ardından zafer dolu bir edayla asistanlarına döndü.

Yavaş yavaş içimdeki duyguları çözmeye başladığına inanarak nefes nefese umutla doldum. Amirane bir tavırla gorillerden biriyle konuşmaya başladığında, özürler eşliğinde kafesimi açacakları hissine delicesine kapılmıştım. Ne yazık ki! Söz konusu olan bu değildi! Bakıcı, ceplerinden birini karıştırıp küçük beyaz bir nesne çıkardı ve patronuna verdi. Kadın da içten bir gülümseme bahşedip nesneyi elime koydu. Bir küp şekerdi bu.

Bir küp şeker! Yüksekten düşmüştüm, bu ödülün aşağılığı karşısında hissettiğim ümitsizlikle şekeri kadının suratına atmak üzereydim. Tam zamanında düşüncelerimi hatırladım ve kendime hâkim oldum. Şekeri aldım, başımla teşekkür edip, olabilecek en zeki şekilde çiğnemeye başladım.

Bu, Zira ile ilk temasımdı. Çok geçmeden öğrendiğim üzere Zira dişi maymunun ismiydi. Getirildiğim bölümün şefiydi. Son düş kırıklığıma rağmen, hareketleri bana umut vermişti ve onunla iletişime geçebileceğimi hissediyordum. Bakıcılara uzun bir söylev verdi; bana öyle geliyordu ki onlara benim hakkımda bilgi veriyordu. Ardından, diğer kafeslerin sakinlerini teftiş ederek dolaşmaya devam etti.

Yeni gelenlerin her birini büyük bir dikkatle inceledi ve benim için yaptığından çok daha kısa birkaç not aldı. Asla içlerinden birine dokunmaya yeltenmedi. Sanırım dokunmaya kalsaydı da kıskanırdım. Ayrıcalıklı bir bakıma gereksinimi olan tek ilgi çekici kişi olmakla övünmeye başlamıştım. Ço-

cukların önüne geldiğinde, onlara da yaklaşıp şeker verdiğini görünce fazlaca incindim. En az Nova'nın hissettiği gibi bir incinmeydi bu, dişi maymuna dişlerini gösterdikten sonra öfkeyle kafesinin en dibine gidip yatmış ve bana da sırtını dönmüştü.

14

İkinci gün de ilk günkü gibi geçti. Maymunlar, yiyecek bir şeyler getirmek dışında bizimle ilgilenmedi. Ertesi gün üzerimizde, şimdi bile utançla hatırladığım ama o zaman için bana eğlence olan bir dizi *test* yapmaya koyulduklarında, bu garip kurumun amacına gitgide daha çok hayret etmeye başlamıştım.

İlk test, en başta bana oldukça olağandışı göründü. Bakıcılardan biri, ortağı bir başka kafesin önünde çalışırken bana yaklaştı. Bana yaklaşan goril bir elini arkasına saklamıştı, diğer elindeyse bir düdük tutuyordu. Dikkatimi çekmek için bana baktı, düdüğünü dudaklarına götürdü ve bir dakika boyunca kuvvetlice üfledi. Ardından gösteriş yaparcasına diğer elindeki, şu tadını pek beğendiğim ve diğer insanların da elde etmek için uğruna deli olduğu muzlardan birini gösterdi. Beni gözlemlemeye devam ederek, meyveyi önüme getirdi.

Kolumu uzattım ancak muz benden uzaktaydı ve goril yaklaşmıyordu. Başka bir hareket yapmamı bekliyormuş gibi hayal kırıklığına uğramış gözüküyordu. Bir süre sonra vazgeçti, meyveyi sakladı ve tekrardan düdüğü öttürmeye başladı. Bu maymunların inceleme konusu olmak sinirimi bozmuştu ve muzu tekrardan benim ulaşabileceğim bir mesafenin dışında salladığında sabrım taştı. Yine de kendime hâkim olmayı başardım ve benden ne beklediğini anlamaya çalıştım çünkü anormal bir davranış gösteriyormuşum gibi gitgide daha da şaşıran bir havası vardı gorilin. Aynı şeyi beş

altı kez daha yaptıktan sonra pes etti ve başka bir tutsağa yöneldi.

Diğer tutsağın ve hatta ondan sonrakinin de ilk denemede muzu elde etmesi sinirimi bozmuştu. Aynı hareketleri karşıdaki kafeslere uygulayan gorili gözlemeye başladım. Sıra Nova'ya geldiğinde tüm hareketleri dikkatlice izledim. Düdüğü öttürüp, ardından ortağı gibi bir meyve uzatır uzatmaz genç kız heyecanlanıp çenesini hareket ettirmeye başladı ve...

Aniden zihnimde bir ışık çaktı. Nova, güzelim Nova, bu lezzetli meyveyi görür görmez, tıpkı bir parça şeker gösterilen köpek gibi salyalar akıtmaya başlamıştı. Bugün için gorilin tek beklediği işte buydu. Nova'ya arzuladığı meyveyi bırakıp başka bir kafese geçti.

Size söylediğim gibi, anlamıştım ve bundan hiç de gurur duymuyordum! Biyoloji araştırmaları üzerine okumuşluğum vardı ve Pavlov'un çalışmalarına aşinaydım. Burada da, onun köpekler üzerinde denediklerini insanlar üzerinde deniyorlardı. Ve ben, birkaç dakika öncesine kadar aptal aptal bakan ben, şimdi kendi mantığım ve kültürümle sadece bu testin ne anlama geldiğini anlamakla kalmamış, aynı zamanda da gelecek aşamaları öngörmüş oldum. Belki de maymunlar, günlerce bunun üzerinde çalışacaklardı: Düdük çalıp ardından da deneğin en sevdiği yiyeceğin salgılarını harekete geçirmesini sağlayacaklardı. Bir süre sonra sadece düdük sesi duymak salgıların harekete geçmesine yetecekti. Bilimsel dilde ifade etmek gerekirse insanlar şartlı refleks geliştireceklerdi.

Zekâm için benliğimi tebrik etmekten kendimi alıkoyamıyordum ve öğrendiğimi göstermek için kendimi zor tutuyordum. Benimle ilgilenen goril işini bitirip geri dönerken, dikkatini çekmek için her şeyi yaptım. Parmaklıklara vurdum. Denete yeniden başlaması için kocaman kocaman hareketlerle ağzımı işaret ettim. Böylece, düdük çalmaya başlar başlamaz ve meyveyi sallamaya başlamadan biraz önce, ben, Ulysse Mérou, hayatım buna bağlıymış gibi, kuduzmuşçası-

na, aşırı heyecanlanarak, ona ne kadar zeki olduğumu göstermek kaygısıyla salyalarımı akıtmaya başladım.

Açıkçası, oldukça şaşırmıştı, ortağını çağırdı ve dün olduğu gibi uzun uzun konuştular. Bu hödüklerin basit çıkarımlarını tahmin edebiliyordum: İşte hiçbir tepkime veremeyen bir adam, diğerlerine göre daha uzun bir sürede ve daha çok sabır gereken bir deneyde, birdenbire şartlı refleks geliştirdi! Bu ani ilerlemenin tek açıklaması olan 'bilinci' fark edemeyecek kadar yetersiz olan zekâ seviyelerine acıdım. Zira'nın daha dikkatli olacağına emindim.

Ancak, yeteneğim ve aşırı hevesim beklediğimden farklı bir sonuca ulaştırdı beni. Bana meyveyi vermeden uzaklaştılar, hatta içlerinden biri meyveyi yemeye başlamıştı. Beni ödüllendirmenin bir gereği kalmamıştı çünkü istenilen amaca ulaşılmıştı.

***

Ertesi gün başka ekipmanlarla birlikte geri geldiler. Biri, bir çan taşıyordu. Diğeri de üzerinde manyetoya benzer bir cihaz olan bir masayı itiyordu. Bu sefer, katılmamız gereken deney hakkında bilgi sahibi olduğumdan, onlar daha kullanmaya başlamadan bu aletlerin ne işe yarayacağını çözmüştüm.

Deneye, Nova'nın komşu kafesinde bulunan, şimdi hepimizin gardiyanlara bakarken yaptığı gibi parmaklıklara yanaşıp elleriyle demirleri kavramış, ruhsuz gözlerle onlara bakan, iri bir erkekle başladılar. Gorillerden biri manyetonun kablolarından biri adamın kafesine bağlarken, diğeri de çana vurdu ve kasvetli bir ses yayıldı. Çan uzun uzun çınladığında, manyetonun başındaki goril, cihazın kolunu çevirdi. Adam feryat ederek geri sıçradı.

Bir meyve ile adamı cezbedip demirlere doğru çekerek aynı deneyi, aynı adam üzerinde pek çok kez tekrar ettiler. Amacın, deneyin çanı duyar duymaz ama elektrik akımı verilmeden önce –bir başka şartlı refleks– geri sıçraması olduğunu biliyordum ancak adamın zekâsı etki tepki zincirini

anlayabilecek kadar gelişmediğinden bunu bugün çözmesi beklenemezdi.

Onlara içgüdü ve zekâ arasındaki farkı göstermek için sabırsızlanıp, içimden kıkırdayarak bizzat bana gelmelerini bekledim. Çanın ilk çalışında dinç bir şekilde parmaklıkları bıraktım ve kafesin ortasına geriledim. Aynı zamanda onlara bakışlarımla meydan okuyup alaycı bir tavırla gülümsüyordum. Goriller kaşlarını çattı. Artık yaptıklarıma gülmüyorlardı ve ilk kez, benim onlarla alay ettiğimden şüphelenir gözüktüler.

Yeni gelen ziyaretçiler dikkatlerini dağıtmadan önce deneye her hâlükârda yeniden başlamaya karar vermişlerdi.

15

Üç kişi kafeslere yaklaştı: Dişi şempanze Zira ve yüksek yetkili olduğu anlaşılan iki diğer maymun.

Maymunlardan biri bir orangutandı. Soror gezegeninde ilk kez bu türle karşılaşıyordum. Gorillerden daha küçüktü ve oldukça kamburdu. Göreceli olarak kolları daha uzundu, yürürken ellerine bastırıp yardım alıyor gibiydi ki diğer maymunlar bunu çok nadiren yapıyordu. Bana, garip bir şekilde sanki iki değnekten destek alıyormuş izlenimi verdi. Başı uzun, omuzlarına değen, kula rengi kıllarla süslenmişti, sabit suratı düşüncelere dalmış görünüyordu, bana yaşlı, muhterem ve görkemli bir piskopos gibi geldi. Giysisi de diğerlerininkinden farklı kesilmişti: Önü kırmızı bir yıldızla süslenmiş uzun siyah bir redingot ve siyah beyaz çizgili bir pantolon giyiyordu; hepsi oldukça yavan gözüküyordu.

Onu ağır bir dosya çantası taşıyan, daha küçük boyutlarda bir dişi şempanze takip ediyordu. Tavırlarına bakılırsa, orangutanın sekreteri olmalıydı. Maymunları her an anlamlı tavır ve ifadeler içinde görmek sanırım artık beni şaşırtmıyordu. Şu terbiyeli bilim uzmanı ve onun mütevazı sekreterinden oluşan çift gibi, artık hepsinin benim gibi mantık sahibi olduklarına inanıyordum. Gelişleri, bir kez daha maymunlar arasında varlığını gösteren hiyerarşiyi fark etmeme sebep oldu. Zira'nın büyük patronuna saygı gösterdiği belliydi. İki goril de, diğerleri içeri girer girmez yerlere kadar eğilip onu selamlamışlardı. Orangutan da onlara eliyle küçümseyen bir hareket yapmıştı.

Hepsi doğrudan benim kafesime geldiler. Bütün gruptaki tek ilginç denek ben değil miydim? Otoriteyi, en dostane gülüşümle selamladım ve görkemli bir tonda onunla konuşmaya başladım.

"Sayın orangutan," dedim, "sonunda bilgelik ve zekâ dolu bir varlığın huzuruna çıkmaktan ne büyük mutluluk duydum! Sizin ve benim birbirimizi anlayacağımıza şüphem yok."

Saygıdeğer yaşlı orangutan, sesimi duyunca sarsılmıştı. Sanki bir hile arar gibi güvenmeyen gözlerle kafesimi teftiş ederken, uzun süre kulağını kaşıdı. Derken Zira defteri elinde söz alıp, benim hakkında tuttuğu notları okumaya başladı. Kararlıydı ancak orangutanın ikna olmaya niyeti yoktu. Görkemli iki üç cümle sarf edip, pek çok kez omuzlarını silkti, başını salladı, sonra da ellerini arkasında kavuşturup koridorda, kafesimin önünden tekrar tekrar geçip bana pek de merhametli olmayan bakışlar atarak dolaşmaya başladı. Diğer maymunlar vereceği kararı saygılı bir huşu içinde bekliyorlardı.

Bana pek de gerçekçi gelmeyen abartılı bir saygı havası vardı, öyle ki bir gorilin diğerine el altından, anlamı hiç de yanlış yorumlanamayacak bir işaret çekmesi beni şaşırttı: Patronu kafaya alıyorlardı. Benim hakkımdaki düşüncesini hissetmiş olduğumdan, bu durum beni, zihinsel yeteneklerimin varlığını kanıtlamak için onunla küçük bir oyun oynamaya karar vermeye itti. Onun hareketlerini taklit ederek, sırtım kambur, ellerim arkamda, dalıp gitmişim gibi kaşlarım çatık bir halde kafesi boydan boya arşınlamaya başladım.

Goriller zorlanarak kahkahalarını tutuyordu ve hatta Zira bile ciddiyetini kaybetmişti. Sekretere gelince, sırıtışını saklamak için yüzünü dosya çantasının ardına gizlemek zorunda kalmıştı. Gösterim için kendimi tebrik ediyordum, ta ki tehlikeli olduğunu anlayana kadar. Yaptıklarımı fark eden orangutan sinirden köpürdü ve kuru bir sesle derhal yerine getirilmesi için emirler vermeye başladı. Öyle ki önüme gelip durdu ve sekreterine gözlemlerini dikte etmeye başladı.

Cümlelerini görkemli hareketlerle noktalayarak uzun süre konuştu. Beni görmezden gelmesine yeterince katlanmıştım ve ona yapabileceklerimi göstermek için yeni bir kanıt sunmaya karar verdim. Kollarımı ona uzatarak, yapabileceğim en iyi şekilde şu sözleri sarf ettim:

"Mi Zaius."

Ondan daha düşük kademede olan herkesin cümleye bu sözcüklerle başladığını fark etmiştim. Sonradan Zaius'un piskoposun ismi olduğunu, "mi"nin ise saygı ifade eden bir unvan olduğunu öğrendim

Maymunlar hayrete düşmüştü. Oldukça afallamış gözüken Zira başta olmak üzere hepsi gülme hevesini kaybetmişti, özellikle de bir parmağımı Zira'ya doğru kaldırıp "Zira" dediğimde. Duyduğum ve ona ait olduğuna emin olduğum bir diğer addı bu. Zaius'a gelince, büyük bir dehşete kapılmış gözüküyordu ve tekrardan kuşkucu bir havada başını sallayıp koridoru arşınlamaya başladı.

Sonunda yatışınca, dünden beri yapılan testlerin benim üzerimde tekrar denenmesini emretti. Kendimi hemen affettirdim. Düdüğün çalınmasıyla salyalarımı akıttım. Çan çalınca kendimi geri çektim. Özellikle bu sonuncu testi bana, sekreterine bitmek bilmeyen yorumlar dikte ederek on kez tekrarlattı.

En sonunda nefes nefese kalmıştım. Goril çanı çaldığında, kafesime elektrik akımı veren mandalı söktüm ve kabloyu dışarı attım. Böylece parmaklıkları bırakmama gerek kalmadı ve olduğum yerde kaldım, bu sırada ne yaptığımı fark etmeden manyetonun kolunu çevirmekte olan bakıcı da etkisiz hale gelmişti.

Yaptığımdan gurur duyuyordum, bu durumun bütün mantıklı canlılar için zekânın tartışmasız kanıtı olması gerekirdi. Sonunda Zira'nın etkilenmiş hali en azından onun anlamış olduğunu gösterdi. Bana derin derin baktı ve beyaz ağzı pembeleşti, çok geçmeden bu renk değişiminin şempanzelerde telaşa işaret olduğunu öğrendim. Ancak orangutanın fikrini değiştirebilecek hiçbir şey yoktu. Bu şeytan maymun

tekrardan, oldukça sinir bozucu bir hareketle omuzlarını silkmiş ve Zira onunla konuşurken hızlı hızlı başını sallamıştı. Sistematik bir bilimciydi, böyle saçmalıklara ayıracak vakti yoktu. Tekrar gorillere bir takım emirler verdi ve bana, ilk ikisinin karşımı olan yeni bir test uyguladılar.

Elbette bu testi de biliyordum. Bazı laboratuvarlarda köpekler üzerinde denenirken görmüştüm. İki refleksi birbirine katarak, deneğin kafasının karışmasına sebep oluyordu. Gorillerden biri arka arkaya ödül vaat eden düdüğü üfledi, bu sırada diğer goril de cezayı haber veren çanı çaldı. Önemli bir biyolog biliminsanının benzer bir deney üzerine söylediklerini hatırladım: Bir hayvan aşırı zorlanırsa, insanlarda nevrozun yarattığı gibi duygusal bozukluklar baş gösterebilir, bu hareketleri yeterince sık tekrarlamak hayvanı bazen deliliğe bile sürükleyebilir diyordu.

Tuzağa düşürülmeme izin vermedim; göstere göstere önce düdüğe, ardından da çana kulak kabartıp, tipik düşünür pozisyonunda bir elim çenemde ikisine de eşit mesafede oturdum. Zira alkışlamaktan kendini alamadı. Zaius cebinden bir mendil çıkarıp alnını sildi.

Terlemişti ancak aptal kuşkuculuğunu sarsabilecek hiçbir şey yoktu. Yüzündeki ifadeden dişi şempanzeyle yaptığı şiddetli tartışmayı anlayabiliyordum. Yine sekreterine bir şeyler dikte etti, onu pek de tatmin olmamış bir havada dinleyen Zira'ya ayrıntılı talimatlar verdi ve bana son kez huysuz bir bakış fırlatıp gitti.

Zira gorillerle konuştu ve onlara, en azından günün geri kalanında beni rahat bırakmaları için talimat verdiğini anladım çünkü aletlerini de alıp gittiler. Tek başına kalınca kafesime yaklaşıp beni tekrardan, sessizlik içinde bir dakika boyunca inceledi. Ardından kendisi, dostane bir şekilde bana elini uzattı. Heyecanla elini tuttum ve yavaşça adını mırıldandım. Ağız çevresinin kızarmasından derinden etkilendiğini anlıyordum.

16

Birkaç gün sonra Zaius geri geldi ve bu ziyaret bulunduğumuz salonun tamamen yeniden düzenlenmesine işaretti ama öncelikle bu süre zarfında maymunların benim üzerimdeki fikirlerini nasıl değiştirdiğimi anlatmam gerek.

Orangutanın ilk kontrolünden sonraki gün üzerimizde başka yeni testler denendi. Bunlardan ilki yemek dağıtımında yapıldı. Yemeklerimizi, her zaman olduğu gibi kafeslerimize bırakmak yerine, sonunda adlarını öğrendiğim, bizim iki goril Zoram ve Zanam, kafese menteşelenmiş makaralar sayesinde sepetlerin içindeki yemekleri tavana yükseltip sallandırdılar. Aynı zamanda her kafese, oldukça büyük boyutlarda, tahtadan dörder küp bıraktılar. Ardından da geri çekilip bizi gözlemlediler.

Kaderdaşlarımın şaşkın yüz ifadelerini görmek yürek parçalayıcıydı. Zıplıyorlardı fakat hiçbiri sepete ulaşamıyordu. Bazıları parmaklıklara tırmandı ancak tepeye gelince ellerini bırakmaları gerektiğinden, kafesin kenarlarından uzak olan yemeklere ulaşamıyorlardı. Bu insanların aptallıklarından ben utanmıştım. Söylememe gerek var mı bilmiyorum ama ben ilk seferinde problemi çözmüştüm. Yapmak gereken tek şey kutuları üst üste koyup üzerlerine çıkmak ve sepeti olduğu yerden indirmekti. Gururumu belli etmeden, normal bir şekilde hareketlerimi tamamladım. Çok da iyi bir durum değildi ancak kabiliyetini gösterebilen bir tek ben vardım. Zoram ve Zanam'ın takdir dolu bakışları kalbime dokunmuştu.

Sorunu nasıl çözdüğümü izlemelerine rağmen beni taklit edemeyen diğer tutsaklara olan küçümseme duygumu gizlemeye gerek duymadan yemeğimi yemeye başladım. O gün, Nova bile, dikkatini çekmek için pek çok kez aynı hareketleri tekrarlamış olmama rağmen beni taklit edemedi. Yine de denemişti; hiç şüphesiz bu grup arasında en zekilerden biriydi. Küpleri dengesiz bir şekilde üst üste koymuştu, arından da küpler düşünce korkmuş ve gidip kafesin bir köşesine sinmişti. Bütün hareketleri uyumlu olan, gözle görülür bir çeviklik ve yumuşaklığa sahip bu kız da diğerleri gibi, bir nesne onlara karşı hareket edince inanılması güç bir sakarlık gösteriyordu. Her şeye rağmen iki günün sonunda işlemi çözmüştü.

O gün kıza acımış ve en güzel iki meyveyi seçip parmaklıkların arasından ona atmıştım. O sırada içeri girmekte olan Zira yaptığım hareketi gördü ve beni okşadı. Kıllı ellerini hissedince tıpkı kedilerin yaptığı gibi sırtımı kabarttım, bundan oldukça rahatsızlık duyan Nova, öfkelendi ve çok geçmeden kıvranıp inlemeye başladı.

Başka testlerden de geçirildim; bu sırada özellikle dikkatle dinlediğimde maymun dilindeki birkaç sözcüğü, anlamlandırarak öğrenmeye başladım. Zira kafesimin önünden geçerken bu sözcükleri telaffuz etmeye çalışıyordum ve her seferinde daha da şaşırmış gözüküyordu. Kısacası, Zaius yeniden teftişe geldiğinde işte bu haldeydim.

Yanındaki her zamanki sekreterine ek olarak, kendisi gibi giyinmiş, heybetli ve Zaius'la eşit statüdeymiş gibi konuşan bir başka orangutan daha vardı. Benim sebep olduğum tuhaf durumu danışmak üzere çağrılmış bir meslektaş olduğuna kanaat getirdim. Onlara katılan Zira ile birlikte, kafesimin önünde hararetli bir tartışmaya girdiler. Dişi maymun uzun ve hiddetli bir konuşma yaptı. Artık görmezden gelemeyecekleri olağanüstü zekâma işaret ederek beni savunduğunu biliyordum. Çabası, diğer iki bilim uzmanını kuşkulu kuşkulu gülümsetmekten başka bir işe yaramıyordu.

Daha önceden becerdiğim testleri onlarının önünde

tekrar tekrar yapmaya zorlanıyordum. Sonuncu test dokuz farklı sistemle (sürgü, halat, anahtar, kanca vb.) kapatılmış bir kutuyu açmaktı. Yeryüzünde, sanıyorum Kinnaman, maymunların zekâlarını ölçmek için benzer bir alet tasarlamıştı ve bu oldukça karmaşık problemi sadece birkaç tanesi çözmeyi başarmıştı. Burada da insanlar için aynısı geçerli olmalıydı. Birkaç denemeden sonra artık şerefimi kurtarabilecektim.

Zira kendisi bana kutuyu uzattı ve kendi saygınlığı buna bağlıymış gibi, yalvaran bir edayla, benden akıllıca bir hareket yapmamı beklediğini gördüm. İsteğini yerine getirdim ve göz açıp kapatıncaya kadar, tereddüt etmeden dokuz mekanizmayı da çözdüm. Bunu yapmakla kalmadım, kutunun içinden çıkan meyveyi de korkusuzca dişi maymuna sundum. Teklifimi kızararak kabul etti. Ardından büyün bildiklerimi göstermeye karar verdim ve öğrendiğim birkaç sözcüğü, bağlı oldukları nesneyi parmağımla işaret ederek telaffuz ettim.

Artık içinde bulunduğum durum hakkında hiçbir tereddütte düşmemeleri gerektiğine inanıyordum. Ne yazık ki! Orangutanların ne kadar da kör olabildiğini henüz bilmiyordum! Canımı sıkan o kuşkucu sırıtmalarını tekrar yüzlerine yerleştirerek Zira'yı susturdular ve kendi aralarında tartışmaya başladılar. Beni, bir papağanmışım gibi dinlemişlerdi. Yeteneklerimin bir çeşit içgüdü ve yoğun taklit yetisinden ibaret olduğunu düşündüklerini hissettim. Büyük ihtimalle bizim gezegenimizdeki biliminsanlarından birinin de özetlediği bilimsel kuramı kabul ediyorlardı: "Hiçbir durumda bir eylemi, eğer psikolojik ölçekte daha altlarda yer alan birinin alıştırmalarının sonucu olarak yorumlanabiliyorsa, daha yüksek fiziksel becerilerin sonucu olarak yorumlamamalıyız."

Hareketlerinin tek açıklaması buydu; sinirle köpürmeye başladım. Zira beni bir anlığına şaşırtmamış olsaydı, belki de öfke patlamalarımı serbest bırakabilirdim. Diğer iki orangutanla aynı fikirde olmadığı ve bütün bunların önümde tartışılıyor olmasından utanç duyduğu çok açıktı.

***

Durum hakkında hiç şüphesiz kararlı bir şekilde bir fikir daha beyan ettikten sonra Zaius'un meslektaşı gitti, kendisi de diğer deneyleri gerçekleştirmeye devam etti. Diğer tutsakların her birini tek tek ayrıntılı bir şekilde inceleyip, söylediği her şeyi anında not eden Zira'ya yeni talimatlar vererek tüm alanı turladı. Yaptığı hareketlerden, kafeslerde pek çok değişiklik yapacağı seziliyordu. Planını çözmekte gecikmedim ve neden bazı özelliklere sahip erkeklerle, başka özelliklere sahip kadınları ayrıntılarıyla incelediğini anladım.

Yanılmamıştım. Goriller, Zira'nın onlara aktardığı, büyük patronun talimatlarını yerine getirmeye başlamışlardı. Bizi çiftler halinde eşleştirmişlerdi. Bu uygulamanın altından hangi şeytani amaç çıkacaktı acaba? İnsan ırkının hangi özelliği bu maymunların böylesi ağır deneylerle araştırma yapma arzularını güdüyordu? Biyoloji laboratuvarlarından gelen bilgim bu soruları yanıtlamama yardımcı oldu: İçgüdü ve refleksler bir bilimcinin araştırma sahasına girer, cinsel içgüdü, ilgilendiği konuların başında gelir.

İşte buydu! Bu şeytanlar, kaderin ölçüsüz cilvesiyle, beni bu grupla karıştırarak üzerimizde, yani üzerimde, insanların cinsel hareketlerini, erkek ve dişinin yakınlaşma yöntemlerini, kilit altındayken çiftleşme şekillerini, belki de önceden, özgürken yaptıkları gözlemlerle de karşılaştırarak incelemek istiyorlardı. Hiç şüphesiz bu deneyi gerçekleştirmek için cinsel bir seçilim yapmışlardı değil mi?

Sahne kafamda canlanır canlanmaz, kendimi hiç olmadığı kadar aşağılanmış hissettim ve bu aşağılayıcı hakaretlere maruz kalmaktansa ölürüm daha iyi dedim. Bununla birlikte, bilimin bana eş olarak seçtiği kadını gördüğümde utancımın önemli ölçüde azaldığını itiraf etmeliyim. Bu Nova'ydı. Neredeyse, yaşlı bir palavracı gibi yaptığı aptallıkları ve körlükleri affetmek üzereydim ve Zoram ile Zanam beni kollarımdan kavrayıp bu perinin ayakları dibine attıklarında, hiçbir şekilde karşı koymadım.

17

İlerleyen haftalarda kafeslerde neler olup bittiğini ayrıntılı bir şekilde anlatacak değilim. Sezinlediğim gibi, maymunlar insanların cinsel yönelimlerini incelemeye kafayı takmışlardı ve en ufak durumu not ederek, ilişkileri kışkırtarak, hatta bazen huysuz bir deneği dize getirmek için onu dürtüp müdahale ederek, bu işi kendilerine göre hallediyorlardı.

Ben de, Dünya'ya dönünce yayımlamayı düşündüğüm yazım için süsleme olur diye, kendimce birkaç gözlem yapmaya başlamıştım ancak gerçekten dişe dokunur bir şey bulamadığımdan, bu işten çabucak vazgeçtim. Her ne kadar erkekler, kadınlara yaklaşmak için garip kur yapma taktikleri kullansalar da yazacak hiçbir şey bulamadım. Tıpkı bazı kuşların yaptığı gibi törensel bir şekilde dişilere yaklaşmaya çalışıyorlardı. Bir çeşit danstı bu, tereddüt ederek öne, arkaya ve yanlara adım atıyorlardı. Genellikle gitgide küçülen bir çember çizerek, çemberin ortasında bulunan, bir yere kımıldamadan sadece bazen kendi çevresinde dönen kadına yaklaşıyorlardı. Genel olarak aynı eksende her gün tekrarlanan bu törenlerin pek çoğunu ilgiyle izledim, sadece bazen ayrıntılar değişebiliyordu. Bu ön hazırlıkların sonuca ulaştırdığı çiftleşmeye gelince, elbette ilk kez bu durumlardan biriyle karşılaşınca biraz afallamıştım ve hemen dikkatimi diğer tutsaklara çevirmiştim. Bu gösterilerin tek şaşırtıcı tarafı, tüm olayı saklandıkları yerden izleyen ve uygulamanın ayrıntılarını defterlerine yazmayı asla ihmal etmeyen maymunların bilimsel ciddiyetiydi.

Benim bu eğlencelere kendimi vermediğimi gördüklerinde –kendi kendime, hiçbir şeyin beni böyle bir uygulamaya zorlayamayacağına yemin etmiştim– durum farklıydı, goriller bana zorla bu işi yaptırmayı kafalarına takmışlardı ve beni, Ulysse Mérou'yu, Tanrı'nın suretinde yaratılmış bir insanı, mızrak darbeleriyle kızıştırmaya çalışıyorlardı! Onlara güçle direndim. Bu hödükler hiçbir şeyden anlamıyordu ve Zira içeri girmeseydi, kendisine bildirecekleri kötü niyetimle neler yapabilirdim bilmiyorum.

Zira uzun süre düşündü, ardından yaklaşıp o güzel, akıl fışkıran gözleriyle bana baktı ve omzuma dokunup konuşmaya başladığında, şöyle dediğini farz ettim:

"Zavallı küçük insan," diyor gibiydi. "Ne kadar da garipsin! Senin türünden birinin böyle davrandığını hiç görmemiştik. Hadi sana söylediğimizi yap, ödüllendirileceksin."

Cebinden bir parça şeker çıkarıp bana uzattı. Hayal kırıklığına uğramıştım. Demek ki o da beni bir hayvan olarak görüyordu, en fazla diğerlerinden daha akıllı bir hayvan olarak görmüştü. Kızgınca kafamı salladım ve gidip kafesin, bana anlamaz gözlerle bakan Nova'dan uzak bir köşesine yattım.

Bir an sonra hiç olmadığı kadar kibirli gözüken yaşlı Zaius belirmeseydi, büyük ihtimalle girişim hiçbir şey olmadan noktalanacaktı. Deneylerinin sonuçlarını görmeye gelmişti ve âdeti olduğu üzere ilk olarak benim hakkımda bilgi aldı. Zira, benim aksiliğim üzerine onu bilgilendirmek zorundaydı. Oldukça hoşnutsuz gözüküyordu, bir dakika boyunca ellerini arkasında kovuşturup yürüdü, ardından buyurgan emirlerini sıralamaya başladı. Zoram ve Zanam kafesimi açtı, Nova'yı dışarı çıkarıp yerine daha olgun, anaç bir kadını koydular. Bilimsel metotların suyunu çıkaran bu aptal Zaius, aynı deneyi farklı bir denek ile gerçekleştirmeye karar vermişti.

Daha beteri olmuştu ve acıklı kaderimi düşünemiyordum bile. Kederli gözlerle dostum Nova'yı izledim. Onun korkuyla, karşımdaki kafeste bulunan geniş omuzlu, göbeği kıllı bir

izbandutun samanlığına atılıp kapatılmasını, çok geçmeden bu adamın Nova'nın çevresinde, aşk töreninin çılgın salınımları diyebileceğim hareketlere kapılarak dans etmesini izledim.

Bu serserinin yaptıklarını görür görmez, mantıklı bir şekilde yaptığım tüm çıkarımları unuttum. Aklımı kaybettim ve ilk kez gerçekten bir deli gibi davrandım. Açıkçası, kelimenin tam anlamıyla öfkeden kudurmuştum. Sororlu insanların yaptığı gibi feryat figan ettim. Gazabımı, tıpkı onların yaptığı gibi kendimi parmaklıklara atıp demirleri ısırıp dişleyerek, kısacası hayvani şekilde kustum.

Ve bu patlamanın en şaşırtıcı kısmı, beklenmedik sonuçtu. Tepemin attığını gören Zaius gülümsedi. Bu, bana iyiliksever bir şekilde bahşettiği ilk hareketti. Sonunda bendeki insan hareketlerini görmüştü ve kendini rahat hissettiği bir alandı bu. Tezi galip gelmişti. O kadar iyi bir hale gelmişti ki Zira'nın uyarısı üzerine verdiği emirleri geri çekti ve bana son bir şans daha verdi. Ürkütücü kadını yanımdan aldılar ve kaba herif henüz ona dokunmadan Nova'yı bana geri getirdiler. Böylece maymun grubu geri çekilip, biraz uzaktan gizlice beni gözlemeye koyuldular.

Daha ne söyleyeyim? Bütün bu duygular savunma mekanizmamı kırmıştı. Perimin başka bir insana teslim edilmesine katlanamayacağımı hissetmiştim. Korkak biri gibi, artık kurnazlığından gülmeye başlamış olan orangutanın zaferini kabul ettim. Utanarak, dansa başlamak için bir adım atmaya yeltendim.

Evet! Ben, yaratılışın krallarından olan ben, güzelim kızın çevresinde dönmeye başladım. Bin yıllık evrimin son eseri olan ben, yan yana dizilip beni arzuyla gözlemleyen bu maymunların, sekreterine notlar dikte eden şu yaşlı orangutanın, dostane bir havada gülümseyen dişi bir şempanzenin, kıkırdayan iki gorilin önündeki ben, bir insan, görülmedik kozmik koşullara özürler yakaran, o anda gezegenlerde ve gökyüzünde insan felsefesinin hayal bile ettiğinden çok

daha fazla şeyin var olduğuna oldukça emin olan, ben, Ulysse Mérou, tavuskuşlarına has bir şekilde güzeller güzeli Nova'nın çevresinde dönerek aşk törenine başladım.

İkinci Kısım

1

Artık kafesimdeki şartlara büyük bir doğallıkla uyum sağladığımı itiraf etmek gerek. İhtiyaçlarımın karşılanması konusunda inanılmaz mutluydum: Gün içerisinde maymunlar tüm ihtiyaçlarımı yerine getiriyorlardı, geceleyinse yatağımı evrenin en güzel kızlarından biriyle paylaşıyordum. Bu duruma öylesine alışmıştım ki üzerinden bir aydan uzun süre geçmesine, durumun tüm garipliğine ve küçük düşürücülüğüne rağmen herhangi bir son vermeye kalkışmıyordum. Maymun dilinden topu topu bir iki yeni sözcük öğrenmiştim. Zira ile iletişime geçme çabalarımı sonlandırmıştım çünkü kendisi bir anlığına zekâmdan emin olmuş gözükse de kendini Zaius'un dediklerine bırakmış ve beni kendi gezegenindeki bir insan, yani bir hayvan, kadar umursamıştı. En fazla zeki ama hiçbir entelektüel yaklaşımı olmayan bir hayvan olarak görmüştü.

Artık üstünlüğümü kurumdaki diğer esirler üzerinde sergilemediğimden bekçiler endişelenmeye bile başlamışlardı ve bu da beni kurumdaki en ilginç denek haline getirmişti. Kabul etmekten utansam da bu ayrımcılık şu anki arzularımı elde etmemi sağlıyor ve hatta gururumu kabartıyordu. Zoram ve Zanam beni gülerken, kahkaha atarken ya da birkaç sözcük telaffuz etmeye çalışırken gördüklerinde bana dostça yaklaşıyorlardı. Bütün klasik testleri üzerimde denedikten sonra, daha sinsice testler üretmeye başlamışlardı ve ben problemin çözümünü bulmaya çalışırken hep birlikte toplanıp eğleniyorduk. Gelirken bana da şekerleme getirmeyi

unutmuyorlardı, ben de bu şekerleri daima Nova ile paylaşıyordum. Ayrıcalıklı bir çifttik. Hatta onun tüm bunları benim yeteneklerime borçlu olduğunun farkında olduğunu düşünecek kadar aptaldım ve vaktimin bir kısmını onun önünde gösteriş yaparak geçiriyordum.

***

Birkaç hafta sonra bir gün, nasıl olduysa, midem bulanır gibi hissettim. O gece, Nova'nın gözbebeklerinden yansıyan tamamıyla anlamsız ifade miydi bana bunu hissettiren? Zira'nın beni sevindirmek için getirdiği şekerlerden birinde aniden buruk bir tat hissetmesinden miydi? Aslında korkakça vazgeçmiş olmamdan utanmıştım. Hâlâ yaşıyorsa, beni bu durumda bulması halinde Profesör Antelle ne düşünürdü? Bu fikir gitgide katlanılmaz bir hal aldı ve o anda kendimi uygar bir insan olarak göstermeye karar verdim.

Teşekkür ettiğimi göstermek için Zira'nın kolunu okşarken defterini ve kalemini çekip aldım. Hafifçe yaptığı uyarılara cesurca göğüs gerdim ve samanlarına üzerine oturup Nova'yı çizmeye başladım. İyi bir ressamımdır ve modelimi kabataslak da olsa kusursuz bir şekilde çizmeyi başardım ve defteri dişi maymuna uzattım.

Bu durum çok geçmeden bana olan şaşkınlığını ve kaygısını yeniden uyandırdı. Ağzının çevresi kızardı ve biraz titreyerek gözlerine bana dikti. Dili tutulmuş gibi kalakaldığından, otoriter bir hareketle tekrar defterini aldım, bu sefer bana karşı koymadı. Nasıl olurdu da bu yöntemi kullanmak daha önce aklıma gelmezdi? Okul anılarımı hatırlayarak, Pisagor teoremini belirten geometrik şekilleri çizdim. Bu denklemi seçmem bir tesadüf değildi. Gençken okuduğum bir bilimkurgu kitabında yaşlı bir biliminsanı bu yöntemi başka bir dünyadan gelen bilinçli varlıklarla iletişime geçmek için kullanıyordu. Hatta yol boyunca, bu yöntemi destekleyen Profesör Antelle'le de aynı konu üzerine tartışmıştık. Üstelik gayet açık seçik hatırlıyorum, evrensel olması gereken Öklid

kurallarının bu tip durumlarda tamamen hatalı olduğunu söylemişti.

Ne olursa olsun, yaptığımın Zira üzerindeki etkisi inanılmazdı. Yüzü mosmor oldu ve şiddetle bağırdı. Durumundan şüphelenen Zoram ve Zanam gelene kadar da kendini toparlayamadı. Kaçamak bir bakış fırlattıktan sonra verdiği tepki, bana oldukça garip gözüktü: Çizdiğim şekilleri dikkatlice sakladı. Gorillerle konuşup onları salondan çıkardı ve sudan bir bahaneyle onları uzaklaştırdığını anladım. Ardından bana döndü ve elimi, tıpkı başardığı bir şeyden dolayı kutladığı genç bir hayvanı kutlarmış gibi tuttu. Sonunda yalvarır bir edayla bana defter ve kalemi uzattı.

Artık iletişim kurmaya can atan kendisi gibiydi. Pisagor'a teşekkür edip geometri alanında biraz daha durmaya karar verdim. Defterin bir sayfasına, eksenleri ve odak noktalarıyla üç konik kesit çizdim: Elips, parabol ve hiperbol. Ardından karşısındaki sayfaya dik dairesel koni çizdim. Bu noktada sizlere de, bir düzlemle kesilen bu yapının kesişiminin, kesme açısına bağlı olarak bu üç konik yapıdan birini oluşturacağını hatırlatmak isterim. Cismi elipsi temel alarak çizdim ve ilk şekle geri dönüp, bir parmağımla uygun eğriyi benim afallamış dişi maymuna gösterdim.

Defteri elimden çekip aldı, bu sefer farklı bir açıyla kesilmiş bir başka koni çizdi ve uzun parmağıyla bana hiperbolü gösterdi etti. Öylesine yoğun bir duygu seline kapıldığımı hissettim ki gözlerim yaşardı ve sarsılarak ellerine sarıldım. Nova, kafesin bir ucunda sinirle inliyordu. İçgüdüleri onu, bu hareketlerin anlamı konusunda yanıltamazdı. Zira ile aramda, geometriden gelen manevi bir ortaklık oluşmaya başlamıştı. Neredeyse şehvetli bir tatmin duyuyorum ve dişi maymunun da derinden sarsıldığını hissediyordum.

Sert bir hareket yapıp koşarak salondan çıktı. Yokluğu uzun sürmedi ancak bu boşlukta, çevremde hırlayarak dönüp duran ve benim neredeyse kendisine karşı suç işlediğimi hissettiğim Nova'ya bakmaya cesaret edemeyerek hayallere daldım.

Zira, elinde, bana vermek üzere bir çizim masasına sabitlenmiş büyükçe bir kağıtla geri döndü. Birkaç saniye düşündüm ve nihai bir darbe indirmeye karar verdim. Kâğıdın bir köşesine, gelişimizle keşfettiğimiz Betelgeuse sistemini, ortada dev yıldız ve çevresindeki dört gezegenle birlikte resmettim. Soror'u, aynen durduğu pozisyonda, küçük uydusuyla birlikte işaretledim. Bir parmağımla çizdiğim gezegeni gösterirken, aynı anda diğer işaret parmağımı da Zira'ya çevirdim. Gayet iyi anladığını belirten bir işaret yaptı.

Böylece kâğıdın başka bir köşesine, temel gezegenleriyle birlikte benim yaşlı güneş sistemini çizdim. Dünya'yı gösterdikten sonra parmağımla kendimi işaret ettim.

Bu kez Zira anlamakta zorlandı. Bu kez çizdiğim dünyaya dokunup, sonra da parmağıyla gökyüzünü işaret etti. Onu onaylar bir işaret yaptım. Hayrete düşmüştü ve aklının karmakarışık olduğu belliydi. Yardım etmek amacıyla Dünya'dan Soror'a kadar olan yolu kesik kesik çizgilerle gösterdim ve çizdiğim yolun üzerine, daha farklı bir boyutta, bizim gemiyi kondurdum. Bu çizim zihninde bir şeyleri aydınlatmıştı. Artık doğal eğilimim ve türüm hakkında fikir sahibi olduğundan emindim. Tekrardan bana yaklaşmak için bir hareket yaptı ancak o anda, düzenli kontrollerini yapmak için gelen Zaius koridorun kapısında gözüktü.

Dişi maymun bir anda dehşete düştü. Hızlıca kâğıdı buruşturdu, defteri cebine soktu ve orangutan bize yaklaşmadan önce işaret parmağını dudaklarına değdirip yalvarırcasına bana baktı. Zaius'a gerçek doğamı göstermememi öneriyordu. Bu sırrı neden saklamamız gerektiğini anlamadan, artık müttefikim olduğuna inandığım maymunun dediğine uydum ve zeki hayvan tavırlarıma geri döndüm.

2

O günden sonra Zira sayesinde çevremdeki dünya ve maymun dili hakkındaki bilgim hızlıca arttı. Özel testler uyguladığını söyleyerek her gün beni tek başına görebileceği bir zaman yaratıyordu ve eğitimimle ilgileniyordu, bana kendi dilini öğretiyor ve bir yandan da şaşırtıcı bir hızda benimkini öğreniyordu. İki aydan kısa bir sürede çok farklı konular hakkında konuşabilir olmuştuk. Yavaş yavaş Soror gezegenini anlamaya başlamıştım ve şimdi bu garip uygarlık üzerine öğrendiğim noktaları anlatmaya çalışacağım.

Zira ve ben, birbirimizi anlamaya başlar başlamaz ilk yaptığımız, tartışmayı merakım doğrultusunda yönlendirmek oldu. Acaba maymunlar bu gezegendeki tek krallık, buradaki tek düşünebilen varlıklar mıydı?

"Ya ne sandın?" diye yanıtladı. "Maymunlar, elbette ki tek mantıklı ve aynı anda hem bir ruha hem de bedene sahip tek varlıktır. Bilim uzmanlarımızın en materyalist olanları maymun ruhunun doğaüstü özünü keşfettiler."

Ne kadar kendimi tutmaya çalışsam da bu tarz cümleler beni daima yerimden zıplatıyordu.

"O hâlde insanlar nedir Zira?

Aramızda Fransızca konuşuyorduk çünkü sizlere de söylediğim gibi dil öğrenme konusunda benden daha hızlıydı ve içgüdüsel hitabeti vardı. Başlarda "maymun" ve "insan" gibi sözcükler üzerinde konuşurken güçlük çekiyorduk çünkü ikimiz için farklı varlıkları temsil ediyorlardı ancak bu zorluğu kolayca aştık. Her "maymun" dediğinde onu kafamda

"üstün varlık, evrimin en tepesindeki" olarak kendime çeviriyordum. İnsanlardan bahsettiğindeyse, söz konusu kişilerin hayvansı, sadece bazı şeyleri taklit edebilecek kadar zeki, maymunlarla benzer bir takım ortak anatomik özelliklere sahip, ancak akıl gelişimi ve bilinçten yoksun varlıklardan söz ettiğini anlıyordum.

"Kökenler hakkında kayda değer ilerlemeler gerçekleştireli ancak bir yüzyıl oluyor, dedi bir doktor edasıyla. Yoksa her şeye kadir olan bir Tanrı'nın doğrudan güncel kişilikleriyle yarattığı kuvvetli türlere inanıyorduk. Ancak hepsi şempanzelerden oluşan bir grup büyük düşünür, bu konu hakkındaki düşüncelerimizi tamamen değiştirdi. Günümüzde büyük türlerin değişime uğradığını ve büyük ihtimalle hepsinin aynı kökten geldiğini biliyoruz."

"Maymunlar insanlardan mı evrilmişler yani?"

"Bazıları böyle olduğunu düşünüyor ancak bu kesin değil. Maymunlar ve insanların soy ağacı farklı yerlere dayanıyor, bir noktada farklı kollara ayrılıp evrilmişler, ilk kez en yükseğe ulaşabilenler yavaş yavaş bilinç kazanmış, diğerleri hayvansal güdülerde tıkılıp kalmışlar."

"Zira, bir grup düşünürden bahsettin... Hepsi şempanze miydi?"

Bu görüşmeleri olduğu gibi, ancak atlayarak aktarıyorum, çünkü Zira'dan pek çok şey öğrenme isteğiyle yanıp tutuşurken pek çok başka konu açılıyor, laf uzuyordu.

"Neredeyse bütün önemli keşifleri şempanzeler yapmıştır," dedi hiddetle.

"Maymunlar arasında toplumsal sınıf farkları var mı?"

"Senin de gayet iyi fark etmiş olacağın üzere her biri kendine has kişiliklere sahip üç farklı aile var: şempanzeler, goriller ve orangutanlar. Bir zamanlar türler arasında var olan engeller kaldırıldı ve özellikle şempanzelerin önderliğindeki hareketlerle, hararetli tartışmalar yatıştırıldı. Artık ilke olarak aramızda hiçbir fark yok."

"Ancak keşiflerin büyük çoğunluğunu şempanzeler yaptı diyorsun," diye üsteledim.

"Evet öyle."

"Peki ya goriller?"

"Onlar sadece et yer," dedi küçümseyerek. "Bir zamanlar derebeyiydiler ve pek çoğu bu güç duygusunu korudu. Düzenleyip yönlendirmeyi seviyorlar. Avlanmaya ve açık havada yaşamaya bayılıyorlar. En fakir olanları, güç gerektiren işler için kiralanıyor."

"Ya orangutanlar?"

Zira bir an bana baktı, sonra da kahkahayı patlattı.

"Daha önce gözlemlediğin ve karşına çıkacak diğer fırsatlarda da göreceğin üzere, onlar resmi bilimlerle ilgileniyor," dedi. "Kitaplardan pek çok şey öğreniyorlar. Hepsinin madalyaları var. Bazıları fazla bellek gerektiren kısıtlı alanlara ışık tutuyor. Geri kalanıysa..."

Aşağılarcasına bir el işareti yaptı. Daha sonra tekrardan irdeleme niyetiyle bu konu hakkında çok fazla üstelemedim. Daha genel kavramlara geri döndüm. Sorduğum bir soru üzerine Zira bana maymunların, en iyi uzmanlarca oluşturulduğu söylenen soy ağacını çizdi. Bizdeki evrimin gelişimini betimleyen şemaları fazlasıyla andırıyordu. Bilinmeyeni tanımlayan bir ağaç gövdesine başarıyla pek çok dal eklenmişti: Bitkiler, tek hücreli organizmalar, ardından selentereler, derisi dikenliler; biraz daha yukarıda balıklar, sürüngenler ve son olarak memeliler vardı. Ağaç, bizdekine benzer bir primat familyasına uzatılmıştı. Bu noktadan yeni bir kol dallanıyor ve insanlara gidiyordu. Ana gövde uzamaya devam ederken bu dal kısa kesilmişti. Tarih öncesinden kalma, barbarca adlara sahip farklı maymun türlerine ayrılmış ve sonunda *simius sapiens*'e ulaşarak evrimin üç uç noktasını oluşturuyordu: Şempanzeler, goriller ve orangutanlar. Oldukça açıktı.

"Maymun beyni gelişmiş, karmaşık ve düzenli bir sistemken, insan beyni eser miktarda değişime uğramıştır," diyerek sözünü tamamladı Zira.

"Peki, nasıl olmuşta maymun beyni gelişebilmiş Zira?"

Büyük ihtimalle dil kullanımı bu gelişmenin temelinde

yatıyordu. Peki ama neden maymunlar konuşabiliyorken insanlar konuşamıyordu? Bilim uzmanlarının fikirleri bu noktada farklılık gösteriyordu. Bazıları bunu gizemli, kutsal bir ayrıcalık olarak görüyordu. Diğerleri maymun zekâsının gelişimini maymunların dört kıvrak kolu olmasına bağlıyordu.

"Sadece iki el, kısa parmaklar ve sakarlıklarına bakılınca, insanın doğuştan engelli ve evrenin açıkça belirttiği şeyleri anlamak ve geliştirmekten aciz olarak dünyaya geldiği görülüyor," dedi Zira. "İşte bu yüzden asla bir aleti doğru düzgün kullanamaz... Ah! Bir zamanlar, sakarlık yaparak da olsa kullanmaya çalışmış olmaları olası... Bazı ilginç izler bulmadık değil. Şimdi de benzer konular üzerine araştırmalar sürdürülüyor. Soruların varsa bir gün seni Cornelius'la tanıştırırım. O, bu konular hakkında benden çok daha tecrübelidir."

"Cornelius?"

"Nişanlım," dedi Zira kızararak. "Oldukça önemli ve gerçek bir bilim uzmanıdır."

"O da bir şempanze mi?"

"Elbette... Evet," dedi, "ben de bu fikirdeyim: Bilincimizin gelişmesindeki en önemli etmenlerden biri dört elimizi de kullanmamız. Bu durum, öncelikle ağaçlara tırmanmamızı, üç boyutlu düşünmemizi sağladı, oysa biçimsiz bir bedenle toprağa sabitlenmiş gibi duran insanlar yerde pineklemekten başka bir şey yapmıyorlar. Ardından alet kullanmaya başladık çünkü buna becerimiz vardı. Başarılar birbirini takip etti ve sonunda akıllı bireyler olduk."

Dünyadayken, aynı iddiaları, ama tersine insan için olanlarını sıklıkla duyuyordum. Ciddi ciddi düşündükten sonra Zira'nın çıkarımı, bizimkinden daha tutarsız gözükmedi gözüme.

Zoram ve Zanam akşam yemeğini getirmek için içeri girmeselerdi, bu konuşmaya devam etmek istiyordum, aklımda daha binlerce soru vardı. Zira bana usulca iyi geceler diledi ve gitti.

Tek dostum olan Nova ile kafesimde baş başa kaldım. Yemek yemeği bitirmiştik. Goriller, sadece girişteki zayıf

bir ışığı açık bırakmış, geri kalan hepsini söndürüp gitmişlerdi. Gün boyunca öğrendiğim şeyleri düşünerek Nova'ya bakıyordum. Zira'yı sevmediği açıktı ve konuşmalarımızdan incinmiş gözüküyordu. Hatta en başlarda kendince karşı çıkmış, kafeste sağa sola zıplayıp, samanları yolup davetsiz misafirinin kafasına atarak, dişi maymun ve benim aramda durmaya çalışmıştı. Onu sakinleştirmek için güç kullanmak zorunda kalmıştım. Narin suratına birkaç şaplak yedikten sonra sakinleşmişti. Bu kaba hareketleri neredeyse düşünmeden gerçekleştirmiştim. Yaptıktan sonra pişmanlık duymuştum ama Nova bana kin gütmüyor gözüküyordu.

Maymun evrim bilimcilerin teorilerini çürütmek için harcadığım zihinsel çaba, beni umutsuzluğa sürüklüyordu. Karanlıkta bana doğru süzülen ve yavaş yavaş anlamlandırdığımız bir kodla, yarı insani yarı hayvani kendine has dokunuşlarıyla beni çağıran Nova'yı görünce mutlu oldum. Ayrıntıların pek önemli olmadığı, anlaşmayı ve uygar toplumun alışkanlıklarıyla Soror gezegenindeki sıradışı insanlığın adetlerinden karşılıklı ödün veren, kendine has bir koddu bu.

3

O gün, benim için büyük bir gündü. Bütün yalvarışlarım sonuç vermiş, Zira beni Biyolojik Araştırmalar Enstitüsü'nden –kurumun ismi buydu– çıkarıp, şehirde gezdirmeyi kabul etmişti.

Ancak uzun tereddütlerden sonra kabul edebilmişti. Onu kesinlikle türümün ne olduğuna ikna etmem zaman almıştı. Benimleyken delilleri kabul etse bile, sonrasında şüpheye düşüyordu. Kendimi onun yerine koydum. Bizim gezegenimizdeki insanlar ve özellikle maymunlar hakkında yaptığım tanımlamalardan oldukça etkilenmiş olmalıydı. Sonraları bana, uzun süre, iddialarıma inanmak yerine, beni bir büyücü ya da şarlatan olarak gördüğünü itiraf etti. Böylece sunduğum kusursuz kanıtlar sayesinde, bana olan güvenini tamamen kazandım ve hatta aynı gün bana bunun ne kadar zor olacağını açıklamış olsa da, beni özgürlüğüme kavuşturmak için planlar yapmaya başladı. Bu arada, öğleden sonra beni yürüyüşe çıkarmak için geldi.

Tekrar özgür havayı soluyabilecek olma fikriyle kalbimin güm güm attığını hissettim. Beni bir tasmayla dolaştıracağını öğrendikten sonra heyecanım biraz söndü. Goriller beni kafesten çıkarıp kapıyı Nova'nın suratına kapattılar ve güçlü bir zincire bağlı, deri bir tasmayı boynuma geçirdiler. Zira diğer köşede durmuş beni incelerken, Nova yürekleri parçalayan bir feryat etti ancak durumuna acıyıp bir şekilde el salladığımda, dişi maymun durumdan hoşnut kalmadı ve beni hazırlıksız yakalayıp boynumdan çekti. Bir maymunun zekâ

seviyesine sahip olduğuma ikna olduğundan beri bu kızla olan samimiyetim canını sıkıyor, onu öfkelendiriyordu.

Boş ve karanlık koridorda yalnız kalınca kötü ruh hali kayboldu.

"Sanırım yeryüzündeki insanlar, kendilerine tasma takılmasına ve bir maymunun da onları yönlendirmesine alışık değillerdir, değil mi?" dedi gülerek.

Böyle alışkanlıkların olmadığı konusunda onu temin ettim. Benden özür diledi ve evcilleştirilmiş bazı insanların sokaklarda sorun yaratmadan dışarıya çıkarılabildiğini ama böylesinin daha normal olacağını açıkladı. Ardından, gerçekten uslu durduğumu gösterirsem, hiçbir engelle karşılaşmadan beni dışarı çıkarabilmesinin daha rahat olacağını ekledi.

Ve benim gerçek durumumu unutarak, ki bunu sıklıkla yapıyor gibiydi, bana, beni derinden utandıran binlerce tavsiyede bulundu.

"Özellikle yanından geçmekte olanlara dişlerini göstererek bakma ya da hiçbir şeyden haberi olmayıp seni okşamak için yaklaşan bir çocuğu tırmalama. Sana ağızlık takmak istemiyordum ama..."

Birden bire durdu ve kahkahayı bastı.

"Özür dilerim! Özür dilerim!" diye bağırdı, "senin de maymunlar kadar akıllı olduğunu hep unutuyorum."

Kendini affettirmek için omzuma dostça vurdu. Bu neşeli hali, dargınlığımı kırmıştı. Onu gülerken duymak hoşuma gidiyordu. Bazen, Nova'nın mutluğa karşı takındığı acizlik de bana iç çektiriyordu. Dişi maymunun kahkahalarına ortak oldum. Holün alacakaranlığında, yüzündeki çizgileri ve ağzının çevresindeki beyazlığı zar zor seçiyordum. Şık bir elbise giymiş, kulaklarını gizleyen bir bere takmıştı. Bir an için onun bir maymun olduğunu unuttum ve koluna girdim. Hareketimi doğal bulduğundan bir şey demedi. Birbirimizin koluna girmiş bir şekilde birkaç adım attık. Koridorun ucun-daki yan pencerelerden biri aydınlanınca, hızlıca kolunu çekti ve beni itti. Tekrardan ciddileşerek tasmayı çekti.

"Böyle davranmamalısın," dedi. "Biraz sakıncalı. Üstelik nişanlıyım ve..."

"Üstelik nişanlısın!"

Bu laftaki saçmalığı aynı anda fark ettik. Ağzının çevresi kızarırken, yeniden söze başladı.

"Demek istediğim şu: Henüz kimsenin senin doğal halinden şüphelenmemesi gerek. Böylesinin senin yararına olacağını temin ederim."

Tavsiyesini kabul ettim ve uysallıkla, yönlendirilmeme izin verdim. Dışarı çıktık. Enstitünün kapıcısı olan üniformalı büyük goril, Zira'yı selamladıktan sonra beni meraklı gözlerle süzerek geçmemize izin verdi. Kaldırıma çıkınca, üç aydan fazla süren hapis hayatından sonra, çevredeki hareketlilik ve Betelgeuse'ün kendine hayran bırakan parlaklığıyla karşılaşınca biraz yalpaladım. Ilık havayı içime çektim. Bir yandan da çıplak olduğum için utancımdan kızarıyordum. Kafesteki durumuma alışmıştım ama burada, yanımdan geçen maymunların suçlayıcı bakışları altında, kendimi garip ve edepsiz hissediyordum. Zira, elbiseler içinde daha da gülünç bir durumda olacağımı, tıpkı panayırlarda sergilenen evcil insanlardan birine benzeyeceğimi savunarak, giyinmeme kesinlikle karşı çıkmıştı. Haklı olduğuna şüphe yoktu. Sonuç olarak dönüp bana bakan yayalar, çıplak bir insan olduğum için değil, Fransa sokaklarında dolaşan bir şempanze nasıl bir merak uyandıracaksa bana da o gözle, bir insan olduğum için bakıyorlardı. Yetişkinler, gülerek yollarına devam ediyorlardı. Bazı çocuk maymunlar çevremde toplanıp, zevkli bir gösteri izler gibi bana bakıyorlardı. Zira beni hızlıca arabasına doğru sürükledi; arka koltuğa beni oturtup, sürücü koltuğuna da kendisi yerleştikten sonra beni sokaklarda gezdirmeye başladı.

***

Önemli maymun bölgelerinden birinin başkenti olan şehri sadece ilk kez getirildiğimde görmüştüm ve artık her yerde

maymun yayalar, maymun sürücüler, maymun tüccarlar, işine gücüne koşturan maymunlar ve düzeni sağlamak için üniformalara bürünmüş maymunlar görmeyi kabul etmek zorundaydım. Öte yandan itiraf etmem gerekirse şehir benim üzerimde pek de olağanüstü bir izlenim bırakmamıştı. Evler bizimkilere benziyordu. Oldukça kirli olan yollar da bizim yollar gibiydi. Trafik bizimkinden biraz daha rahattı. Beni en çok etkileyen şey, yayaların karşıdan karşıya geçme teknikleriydi. Yaya geçitleri yoktu ama metalik bir kafese benzeyen, geniş ağlarla örülmüş gibi duran ve dört ellerini de kullanarak asıldıkları üst geçitler vardı. Kaymamak için her bir ellerine esnek deriden eldivenler geçirmişlerdi.

Şehrin geneli hakkında bana fikir vermek için beni gezdiren Zira, ardında muazzam çiçekler görünen, yüksek bir çitin önünde arabasını durdurdu.

"Burası park," dedi. "İstersen biraz yürüyebiliriz. Sana müzelerimiz gibi başka ilgi çekici noktaları da göstermek istiyordum ancak şu anda bu mümkün değil."

Biraz bacaklarımı çalıştırmanın beni mutlu edeceğine onu temin ettim.

"Üstelik," diye ekledi, "burada rahat ederiz. Çevrede fazla insan yok ve ciddi bir konuşma yapmanın vakti geldi."

4

"Burada içinde bulunduğun tehlikeleri anlayamıyorsun değil mi?"

"Bir kısmıyla çoktan karşılaştım ancak bana öyle geliyor ki büründüğüm maskeyi çıkarırsam ve bunu şimdi, kanıtlar sunarak yaparsam, maymunlar beni ruhsal kardeşleri olarak kabul edebilirler."

"Hata yaptığın nokta da bu işte... Beni dinle..."

Parkta yürüyorduk. Patikalarda neredeyse kimse yoktu, ara sıra, bana şöyle bir merakla bakmak dışında bir şey yapmayan birkaç sevgiliyle karşılaşıyorduk. Onların tersine ben utanmadan onları gözlemliyor, maymunların adetlerini öğrenmek için elime geçen her fırsatı değerlendiriyordum.

Kollarının uzunluğu bu hareketi zorlaştırsa da ellerini birbirlerinin bellerine sarıp küçük adımlarla yürüyorlardı. Sıklıkla patikanın saptığı noktalarda durup birbirlerini öpüyorlardı. Hatta bazen, çevrelerine kaçamak bir bakış fırlatıp, ağaçların alt dallarına tutunuyor ve ayaklarını yerden kesiyorlardı. Bu hareketi, birbirlerinden ayrılmadan, her biri bir eli ve bir ayağından güç alarak gerçekleştiriyor ve çok geçmeden yaprakların arasında kayboluyorlardı.

"Dinle beni," dedi Zira. "Kapsülün –ona, bu gezegene kadar nasıl geldiğimizi ayrıntılı bir şekilde açıklamıştım– bulundu. En azından ondan geriye ne kalmışsa onu... Araştırmacılarımızın ilgisini çekti. Bizim gezegenimizde üretilmemiş olduğuna karar verdiler."

"Siz de benzer araçlar üretiyor musunuz?"

"Bizimkiler bu kadar ileri değil. Bana söylediklerine bakılırsa, hâlâ sizden geri durumdayız. Daha yeni yeni gezegenimizin çevresine uydular yollamaya başladık, hatta en son gönderdiğimizin içinde bir canlı bile var: bir insan. Kurtaramayacağımızı anladığımızda, daha havadayken onu imha etmek zorunda kaldık."

"Anlıyorum," dedim dalgın dalgın. "İnsanları bu tip deneyler için de kullanıyorsunuz."

"Öyle yapmak zorundayız... Kısacası roketin keşfedildi."

"Son birkaç aydır Soror'un çevresinde dönen gemimizden haber yok mu peki?"

"Bu konu hakkında hiçbir fikrim yok. Gökbilimcilerimizin gözünden kaçmış olmalı ancak sürekli sözümü kesmeyi bırak. Bilim uzmanlarımızdan bazıları, motorun, yaşam olan başka bir gezegenden gelmiş olabileceği varsayımını ortaya attılar. Daha ileri gidip bu zeki varlıkların insan formunda olabileceğini düşünemediler henüz."

"Ama onlara söylememiz gerek Zira!" diye bağırdım. "Her ne kadar en rahat kafeslerde yaşayıp, senin benimle ilgilenmen güzel olsa da, yeterince tutsak hayatı yaşadım. Neden beni saklıyorsun? Neden gerçeği herkese söylemiyorsun?"

Zira durdu, çevresine bakındı ve elini omzuma koydu.

"Neden mi? Sana söylediğim gibi, senin iyiliğin için elbette. Zaius'u tanımıyor musun?"

"Elbette tanıyorum. Seninle onun hakkında da konuşmak istiyordum. Ne olmuş Zaius'a?"

"Senin ilk zeki davranışların karşısında verdiği tepkiyi fark etmedin mi? Senin durumunu incelememiz için yüzlerce kez dil döktüğümü ve görünüşüne aldanmamamız gerektiğini, belki de bir hayvan olmadığını söylediğimi –Ah! Hem de ne dikkatle! – bilmiyor musun? "

"Uzun uzadıya tartışıp, uzlaşamadığınızı gördüm."

"Bir katır kadar inatçı ve bir insan kadar aptal!" diye patladı Zira. "Ne yazık! Neredeyse bütün orangutanlar böyle. Bir kez senin hareketlerinin çok gelişmiş hayvansal içgüdülerden ibaret olduğuna karar verdi, artık hiçbir şey fikrini de-

ğiştiremez. Senin durumun hakkında şimdiden uzun bir tez yazdı. Tezinde senin bir *evcil insan* olduğunu savunuyor, yani büyük ihtimalle önceki tutsaklıkları sırasında, anlamadan öğrendiği bazı hareketleri gerçekleştirmeyi bilen bir insan."

"Aptal hayvan!"

"Kesinlikle. Tek problem, resmi bilimler bölümünü o yönetiyor ve oldukça güçlü. Enstitünün oldukça yüksek bir makamında ve yazdığım tüm raporlar onun elinden geçiyor. Senin dilediğin gibi, hakkındaki gerçeği açığa çıkarmaya çalışırsam, beni sapkın bir bilimci olmakla suçlayacağını düşünüyorum. Böyle bir durumda sürülürüm. Benim için problem değil ama bu durumda senin başına ne gelir düşünebiliyor musun?"

"Bir kafeste yaşamaktan daha acıklı başka ne olabilir ki?"

"Nankör! O hâlde, seni ensefalik bölümüne aktarmalarını önlemek için ne kurnazlıklar düşünmek zorunda kaldığımı bilmiyorsun değil mi? Bilinçli bir varlık olduğun ortaya çıkarsa, onu kimse durduramaz."

"Ensefalik bölümü de neyin nesi?" diye sordum ürkerek.

"Beyinle ilgili oldukça hassas bazı ameliyatları gerçekleştirdiğimiz yer: organ nakli, sinir sistemi üzerindeki bozulmaları araştırmak; kısmi kesit alma ya bazen organın tamamını alma gibi."

"Ve bu deneyleri insanlar üzerinde gerçekleştiriyorsunuz!"

"Aynen öyle. İnsan beyni, anatomik olarak bizimkine en yakın olan. Doğanın, kendi vücudumuzu inceleyebilmemize olanak sunmak için bize benzer canlılar sunmuş olması ne şans. Senin de yavaş yavaş öğrendiğin üzere, insanlar bize daha pek çok araştırmada katkı sağlıyor... Şu anda bile, bir takım önemli testleri gerçekleştiriyoruz."

"Ve bunların hepsi için, bir hayli insana ihtiyacınız var demektir."

"Hatırı sayılır miktarda. Bu da kendimize istiflemek için ormanda yaptığımız avı açıklıyordur. Bunları ne yazık ki goriller düzenliyor ve onları en büyük zevkleri olan tüfek kul-

lanmaktan alıkoyamıyoruz. Bu yüzden büyük miktar deneği de böyle kaybediyoruz."

"Gerçekten de oldukça üzücü, dedim dudağımı kemirerek. Ancak, bana gelince..."

"Neden seni sır olarak sakladığımı anlıyor musun şimdi?"

"Yani hayatımın geri kalanını bir kafeste geçirmeye mahkûmum, öyle mi?"

"Kurduğum plan işe yararsa durum değişir. Ancak doğru zaman gelene kadar ve tüm kozları eline alana kadar maskeni düşürmemelisin. İşte sana önerim: Bir ay içinde, biyologların yıllık kongresi gerçekleştirilecek. Oldukça önemli bir etkinliktir. Halkın büyük bir kısmı ve büyük gazetelerin temsilcileri etkinliği izlemek üzere gelir. Toplumumuzda kamuoyu, Zaius, bütün orangutanlar ve hatta bütün gorillerin toplamından daha da önemli bir yere sahiptir. Şansını orada deneyeceksin. Tıka basa dolu bir oturumda, kongrenin önünde aslında ne olduğunu göstereceksin çünkü sana daha önceden de söylediğim gibi Zaius, sen ve senin meşhur içgüdülerin üzerine uzun bir rapor hazırladı ve bu kongrede seni de göstererek sunumunu gerçekleştirecek. En iyisi sözü ele alıp durumunu kendin açıklaman olacaktır. Öyle bir durum oluşacak ki Zaius seni engelleyemeyecektir. Kurulun önünde kendini düzgünce ifade ederek, tıpkı benim fikrimi değiştirdiğin gibi topluluğun ve hatta gazetecilerin bile fikrini değiştirebilirsin."

"Peki ya Zaius ve diğer orangutanlar fikirlerini değiştirmezlerse?"

"Fikir karşısında boyun eğmek zorunda kalacak olan goriller, diğer ahmakların da sebebi görmesini sağlayacaktır. Çoğunluğu Zaius'tan bir derece daha akıllı bile sayılabilir; ayrıca bilim uzmanları arasında az da olsa, merak uyandırıcı keşifleriyle Akademi'ye kendini kabul ettiren şempanzeler de var. Bunlardan biri de nişanlım Cornelius. Ona ve sadece ona, senden bahsettim. Bana, senin yararına çalışacağına dair söz verdi. Doğal olarak önceden seni görmek ve ona bahsettiğim bu inanılmaz öyküyü kendi gözleriyle görmek

istiyor. Biraz da bu yüzden bugün seni buraya getirdim. Kendisiyle randevulaştım ve geç kalacağını sanmıyorum."

***

Cornelius bizi büyük bir eğreltiotu yığınının yakınında bekliyordu. Hoş çehreli, kesinlikle Zira'dan daha yaşlı olan bir şempanzeydi bu. Ancak bir akademisyen için oldukça gençti. Onu gördüğüm andan itibaren yoğun, derin ve olağanüstü bir canlılıkla bakan gözleri beni etkiledi. Zira bana, "Nasıl buldun?" diye sordu Fransızca ve alçak sesle.

Sorduğu sorudan, bu dişi maymunun güvenini kesinlikle kazandığımı hissettim. Övgü dolu bir görüş geveledim ve yaklaştık.

Nişanlılar, parktaki âşıklara has bir biçimde kucaklaştılar. Cornelius, bana bir bakış bile fırlatmadan Zira'ya kollarını açmıştı. Zira ona benim hakkımda ne demiş olursa olsun, onun benim hakkımdaki görüşlerinin evcil bir hayvandan fazlası olmadığıma işaret ettiği açıktı. Zira bile bir anlığına beni unutmuştu, uzun uzun öpüştüler. Birdenbire Zira geri çekildi, hızlıca Cornelius'tan ayrıldı ve süklüm püklüm bir havada bakışlarını çevirdi.

"Hayatım yalnız değiliz."

"Ben varım," dedim, olabildiğince düzgün bir maymunca ve ciddiyetle.

"Nasıl!" diye bağırdı şempanze yerinden sıçrayarak.

"Dedim ki: Ben varım. Hatırlatmamda yarar olduğunu düşünüyorum. Yaptığınız beni rahatsız etmiyor ama sonrasında bana karşı kullanabilirsiniz."

"Aman Tanrım!" diye bağırdı şempanze bilim uzmanı. Zira gülmeye başladı ve bizi tanıştırdı.

"Doktor Cornelius, Akademi'den," dedi, "Ulysse Mérou, güneş sisteminden geliyor, daha da açık olmak gerekirse Dünya'dan."

"Sizi tanımaktan memnuniyet duydum," dedim. "Zira,

sizden bahsetmişti. Böylesine hoş bir nişanlınız olduğu için tebrik ederim."

Ve elimi uzattım. Karşısında bir yılan varmışçasına bir adım geri sıçradı.

"Yani doğru muydu?" diye geveledi Zira'ya delirmiş gibi bakarak.

"Hayatım, sana yalan söylemek huyum mudur?"

Silkindi. Sonuçta bir bilim uzmanıydı. Bir anlık bir kararsızlıktan sonra elimi sıktı.

"Nasılsınız?"

"Teşekkürler, siz nasılsınız?" diye yanıtladım. Bir kez daha, bu kılıkta tanışmak zorunda kalmış olmaktan dolayı özür dilerim.

"Bundan başka bir şey düşünmüyor," diye kıkırdadı Zira. "Bunu kompleks haline getirdi. Kıyafetleri olsaydı yaratacağı etkinin ne olacağını kavrayamıyor."

"Yani gerçekten şeyden geliyorsunuz... şey..."

"Dünya'dan geliyorum, Güneş sistemindeki bir gezegen."

Şimdiye kadar Zira'nın söylediklerinin aldatmaya yönelik olduğuna inandığı açıktı. Bana durmaksızın soru sormaya başladı. Yavaş yavaş yürüyorduk, arada bir karşımıza çıkanların dikkatini çekmemek için onlar önde kol kola girmiş yürüyor, ben de arkalarında tasmalanmış bir şekilde onları takip ediyordum. Ancak verdiğim yanıtlar bilimsel merakını öylesine cezbediyordu ki sık sık duruyor, nişanlısını bırakıyordu ve karşılıklı geçip el kol hareketleriyle, geçidin kumlarına çizdiğimiz şekiller üzerinden tartışıyorduk. Zira kızmıyordu. Tam tersine, oluşan durumdan memnun kalmıştı.

Cornelius doğal olarak *homo sapienslerin* Dünya'da nasıl ortaya çıktıklarıyla ilgileniyordu ve konu hakkında bildiklerimi bana yüz kez tekrarlattırmıştı. Artından, uzun süre düşüncele daldı. Maymunlarla ilgili oldukça güç olgular üzerine araştırmalar yaptığından, açıklamalarımın hiç şüphesiz bilim ve kendisi için büyük bir öneme sahip olabileceğini söyledi. Söylediklerinden anladığıma göre, bu, onun için çözülmüş

bir problem değildi ve genel kabul gören teorilere inanmıyordu. Ancak bu konu hakkında suskunluğunu korudu ve ilk karşılaşmamızda aklındaki her şeyi açıklamaktan kaçındı.

Ne olursa olsun, gözlerindeki heyecanı seziyordum ve beni kendi laboratuvarına aldırmak için tüm varlığını harcayabilirmiş gibi duruyordu. Böylece, içinde bulunduğum durum ve aptallığıyla körlüğünü bildiği Zaius hakkında konuşmaya başladık. Zira'nın planını onayladı. Bazı meslektaşlarının huzurunda, durumum üzerine gizemli imalar ortaya atarak uygun fırsatı oluşturmakla bizzat kendisi ilgilenecekti.

Yanımızdan ayrılmadan önce, patikada hiç kimsenin olmadığına emin olduktan sonra tereddüt etmeden elimi sıktı. Ardından nişanlısını öptü ve benim bir sanrı olmadığıma emin olmak istermişçesine pek çok kez dönüp bize bakarak, uzaklaştı.

***

"Genç ve alımlı bir maymun," dedim arabaya doğru yürürken.

"Ve de çok büyük bir bilim uzmanı. Onun da yardımıyla, kongreyi ikna edeceğine eminim."

"Zira," diye fısıldadım kulağına arabanın arka koltuğuna geçince, özgürlüğümü ve hayatımı sana borçluyum."

Yakalandığımdan beri benim için yaptıklarını düşünüyordum. O olmadan, asla maymun dünyasıyla bağlantı kuramazdım. Zaius, akıllı bir varlık olmadığımı göstermek için beynimi yerinden sökmeye hazırdı. Zira sayesinde artık müttefiklerim vardı ve geleceğe biraz daha umutla bakabilirdim.

"Hepsini bilim aşkı için yaptım," dedi kızararak. "Ne pahasına olursa olsun korunması gereken özel bir vakasın."

Kalbim, minnetle dolup taşıyordu. Kendimi fiziksel görünüşünden soyutlayarak, bakışlarındaki ruhaniliğe bıraktım. Elimi, o uzun kıllı kolunun üzerine koydum. Kendini geri çekti ve bakışlarında bana karşı büyük bir sempati hissettim.

İkimiz de derinden sarsılmıştık ve geri dönüş yolunda hiç konuşmadık. Kafesime geri getirildiğimde, çocukça hareketlerle beni karşılayan Nova'yı kabaca ittirdim.

5

Zira bana gizlice okumam için, samanların altında sakladığım bir elektrik lambası ve birkaç kitap getirmişti. Artık maymun dilini akıcı bir şekilde okuyup konuşabiliyordum. Her gece birkaç saat uygarlıkları üzerine çalışıyordum. Başlarda Nova bu duruma karşı çıkmıştı. Kitaplardan birini kokladıktan sonra, karşısında tehlikeli bir düşman varmışçasına dişlerini göstermişti. Bir köşeye gidip titreyip inleyerek sinmesi için lambanın ışığını suratına doğrultmam yetmişti. Bu alet elime geçtiğinden beri kafesteki mutlak hâkim bendim ve Nova'yı sakinleştirmek için ne yapmam gerektiğini düşünmeye ihtiyacım yoktu. Beni korkunç bir varlık olarak görmeye başladığını hissediyordum ve diğer esirlerin de aynı şekilde yargıladığında dair pek çok ipucu vardı elimde. İtibarım belirgin bir şekilde artmıştı. Bu durumu suistimal ediyordum. Bazen, yok yere lambayı doğrultup korku saçıyordum. Ardından Nova gelip, zalimliğim için özür dileniyordu.

Artık maymun dünyası hakkında yeteri kadar fikrim olduğunu sanıyorum.

Maymunlar, uluslara ayrılmıyor. Gezegenin tamamı, bir goril, bir orangutan ve bir şempanzeden oluşan üçlü otoritenin başkanlığında, bir bakanlar kurulunca yönetiliyor. Bu hükümetin yanı sıra üç odadan oluşan bir parlamento var: Goriller Odası, Orangutanlar Odası, Şempanzeler Odası; bu heyetlerden her biri kendi türündekilerle ilgileniyor.

Aslında, bu üç ırk ayrımı dışında, gezegenlerinde başka bir ayrım yok. İlke olarak hepsi eşit haklara sahip ve herkes

her göreve gelebiliyor. Yine de, bazı istisnalar olsa da, her tür kendi uzmanlık alanında kalıyor.

Güçle yönetildikleri çok eski zamanlarda, goriller otoriteyi sağlıyorlarmış ve şimdi bile en güçlü sınıfı oluşturuyorlar. Kalabalığa fazla karışmıyorlar, yaygın gösterilerde pek gözükmüyorlar ancak pek çok büyük şirketin en üst kademelerinde yer alanlar onlar. Genel olarak oldukça cahil olmalara rağmen, içgüdüsel olarak bilgiyi nasıl kullanacaklarını biliyorlar. Genel talimatları izleme sanatında ve diğer maymunları yönlendirme konusunda harikalar yaratıyorlar. Bir mühendis ilgi çekici bir keşif yaptığında, örneğin bir ışık tüpü ya da yeni bir yakıt bulunduğunda, bundan yararlananlar çoğunlukla bir goril oluyor ve bulduğundan da olası her faydayı elde ediyor. Gerçekten de fazla zeki olmadan, orangutanlardan çok daha kurnaz hareket edebiliyorlar. Gururları üzerine oynayarak istedikleri ne varsa elde ediyorlar. Hatta bizim bulunduğumuz enstitünün başında, bilim direktörü olan Zaius'un da şefi olan, pek de ortalarda görünmeyen bir goril var. Benim bulunduğum salona sadece bir kez geldi. Bana kendine has bir şekilde uzun uzun baktı ve neredeyse kendiliğinden, kendimi koruma pozisyonuna geçtim. Zaius'un gorilin kölesiymiş gibi davrandığını sezmiştim ve Zira bile bu büyüklenmelerden etkileniyor gibiydi.

Yönetimde görev sahibi olmayan diğer goriller genellikle daha alt düzey ve kaba işlerde çalışıyordu. Örneğin Zoram ve Zanam sadece güç gerektiren ihtiyaçlar ve gerekince düzenin sağlanması için buradaydılar.

Ya da gorillerden avcı oluyordu. Bu görev neredeyse onlara özeldi. Yabani hayvanları, özellikle de insanları avlıyorlardı. Daha önceden, maymunların yaptığı deneyler için ne kadar fazla insana gerek olduğunun altını çizmiştim. Gezegenlerinde beni şaşırtan bu durumun oldukça önemli bir yer teşkil ettiğini keşfetmiştim. Maymun nüfusunun bir bölümü, sadece biyolojik araştırmalarla ilgileniyor gibiydi ancak bu gariplikten daha sonra bahsedeceğim. Ne olursa olsun, insan sağlama işi için planlı işletmelere ihtiyaç vardı. Bü-

tün bu avcılar, vurucular, taşıyıcılar ve satıcılar, her zaman gorillerin yönettiği bu sektörün işçileriydi. Bu işin oldukça para getiren bir iş olduğunu düşünüyorum çünkü insanları oldukça pahalıya satıyorlar.

Gorillerin yanında, ya da her ne kadar sözde eşit olsa da hiyerarşiye göre altlarında diyebilirim, orangutanlar ve şempanzeler bulunuyor. Fazla kalabalık olmayan orangutanlar için Zira bana tek bir cümle söylemişti: Fen bilimleriyle ilgileniyorlar.

Bu bir bakıma doğruydu ancak aralarından bazıları siyaset, sanat ve edebiyatla ilgileniyordu. Uğraşları ne olursa olsun aynı tavrı takınıyorlardı. Kendini beğenmiş, ağırbaşlı, ukala, eleştiriden ve özgünlükten yoksun, gelenekçi, bütün yeniliklere kapalı, klişelere ve kalıplara bayılan bu orangutanlar akademilerin alt tabakalarını oluşturuyorlardı. Hafızaları kuvvetli olduğundan, kitaplardan pek çok bilgiyi ezberlemişlerdi. Ardından da okudukları bu bilgileri tekrar ettikleri yeni kitaplar yazarak, meslektaşları olan diğer orangutanların saygısını kazanıyorlardı. Belki de tüm şempanzeler gibi kendilerinden nefret eden Zira ve nişanlısının fikirlerinden biraz fazla etkilenmişimdir. Dahası goriller de orangutanlardan bir o kadar nefret ediyor ve onların bu girişkenlikten yoksunluklarıyla alay ediyorlardı. Kendi gruplarının çıkarları için orangutanları kullanıyorlardı. Hemen hemen bütün orangutanların arkasında, onları pek sevdikleri madalya ve unvanlara ulaştıracak şerefli işlere ittiren ve süren bir goril ya da bir goril kurulu bulunuyordu. Bu durum, maymun yaptığı işten tatmin vermemeye başlayana kadar sürüyordu. Ancak ondan sonra, acımasızca işten çıkarılır ve yerlerine aynı türden başka maymunlar getiriliyordu.

Geriye şempanzeler kaldı. Bu grup, gezegendeki akıllı kitleyi temsil ediyor gibi gözüküyor. Zira'nın, bütün önemli keşifleri kendilerinin yaptığını söylerken övünmesi çok da yanlış değil. Bu biraz fazla kapsamlı bir genelleme, çünkü birkaç istisna söz konusu. Sonuç olarak farklı farklı türlerde pek çok ilginç kitabı kaleme alan şempanzeler. Güçlü bir

araştırma hissiyatıyla hareket ediyor gibi gözüküyorlar.

Orangutanların oluşturduğu bir takım işlerden bahsetmiştim. Zira'nın da sık sık dile getirdiği üzere, ne yazık ki bütün eğitim kitaplarını yazanlar da orangutanlar ve bu durum genç maymunların büyük hatalar içeren kitaplardan öğrenim yapmasına sebep oluyor. Zira bana, daha bir süre önceye kadar, her ne kadar uzun zamandır ortalama akıl seviyesine sahip her maymunun bunu sapkınlık olarak bilmelerine rağmen, okul kitaplarında Soror gezeninin evrenin merkezi olduğunun yazdığını söylemişti. Bu durumun sebebi ise, binlerce yıl önce Soror'da yaşamış olan ve otorite kabul edilen Haristas adlı bir maymunun benzer önerilerde bulunması ve orangutanların da o zamandan beri bu dogmaları tekrar etmesi. Haristas'ın açıkça sadece maymunların ruhu olduğunu belirttiği düşünülürse, onun fikirlerini benimseyen Zaius'un benim hakkımdaki yaklaşımını daha iyi anlıyorum. Neyse ki şempanzeler çok daha hassas bir zekâya sahipler. Son birkaç yıldır, yaşlı putun belitlerini kırmak için azimle çalışıyor gözüküyorlar.

Goriller pek az kitap kaleme alıyorlar. Yazdıklarındaysa, içerikten çok sunuma önem veriyorlar. Birkaçı elimden geçmişti, başlıkları şöyleydi: *Araştırma Alanında Güçlü Bir Kurumun Gerekliliği, Sosyal Politikanın Faydaları* ve hatta *Yeşil Kıtada, Büyük İnsan Avı Düzenlemesi*. Bunlar daima iyi düzenlenmiş, her bölüm için uzman bir teknisyenin yazdığı işlerdi. Şemalar, rakamsal tablolar ve genellikle de çekici fotoğraflar içeriyordu.

Gezegenin bir bütünlük içinde olması, herhangi bir savaş ya da askeri harcama olmaması –orduları yoktu, sadece polis kuvveti vardı– maymunların tüm alanlarda hızlıca ilerleme kaydetmesinin anahtarıymış gibi gelmişti bana. Ancak durum böyle değildi. Soror'un büyük ihtimalle Dünya'dan biraz daha yaşlı olduğu düşünülürse, pek çok açıdan bizden çok daha geri kalmışlardı.

Elektrikleri, sanayileri, arabaları, uçakları vardı ancak iş uzayı fethetmeye gelince, sadece yapay uydular göndermiş-

lerdi. Saf bilimde, sanıyorum onların sonsuz büyüklük ve sonsuz küçüklük hakkındaki bilgileri bizden daha azdı. Bu gecikme basit bir şans işi olabilir ve günün birinde, özellikle şempanzelerin yaptığı araştırmalar göz önünde bulundurulunca bizi yakalayacaklarından şüphe duymuyorum. Açıkçası bana, oldukça uzun süren, hatta bizdekinden de uzun süren, karanlık bir durgunluk döneminden geçmişler ve önemli başarılara imza attıkları çağa çok da kısa bir süre önce girmişler gibi geliyor.

Bir kez daha altını çizmem gerek, bu araştırma şevki özel olarak bir noktada birleşiyordu: Biyolojik bilimler ve özellikle maymunların incelenmesi, insanlar sadece bu amaca hizmet eden araçlardı. Ne kadar aşağılayıcı olursa olsun, bu durum var olmalarında temel bir role sahipti. Onlara ne mutlu ki gezegenlerinde bir yığın insan vardı. Maymunlardan daha fazla insan olduğunu kanıtlayan bir araştırma okumuştum. Ancak kalabalıklaşıyorlardı ve insan nüfusu şimdiden azalıyordu, bu durum bazı bilimcileri laboratuvarlarının gelecekteki insan ihtiyacı konusunda endişelendiriyordu.

Bunların hiçbiri, evrimin bir aşamasında ileri geçen maymun ırkının gizemini aydınlatmıyordu. Belki de hiçbir gizem de yoktu. Ortaya çıkışları hiç şüphesiz bizimki kadar doğaldı. Yine de henüz bu fikri tamamıyla kabul edemezdim ve artık kendi bilimcileri arasında da maymun üstünlüğünün açıklığa kavuşmadığına inananlar olduğunu biliyordum. Cornelius başı çekenler arasındaydı ve en keskin zekâlı şempanzeler de ona benzer düşünceler içindeydi. Nereden geldiklerini, ne olduklarını ve nereye gittiklerini bilmeden, belki de bu bilinmezlikten acı çekiyorlardır. Biyolojik araştırmalarında onlara bir çeşit kaygı veren ve bilimsel eylemlerine böylesi özel bir yön veren bu duygu muydu? Gece düşüncelerim bu sorularla son buldu.

6

Zira beni sık sık parkta dolaşmaya çıkarıyordu. Arada sırada Cornelius da bize katılıyordu ve birlikte, kongre önünde yapacağım konuşma üzerine hazırlanıyorduk. Tarih yaklaşıyordu ve bu durum beni yeterince geriyordu. Zira beni, her şeyin iyi geçeceği konusunda ikna etmeye çalışıyordu. Cornelius, durumumun tanınması ve özgürlüğüme kavuşmam için fazlasıyla istekliydi, böylece beni derinlemesine inceleyebilecekti... Benimle birlikte çalışabilecekti, diye sözünü düzeltti, ancak konuşurkenki hal ve hareketlerindeki sabırsızlık dikkatimi çekmişti.

O gün, nişanlısı gelmeyen Zira bana, parkın yanındaki hayvanat bahçesini gezmeyi teklif etmişti. Bir tiyatroya gitmek ya da bir müzeyi gezmek benim için daha ilgi çekici olurdu ancak hâlâ bu tür eylemlere katılmam yasaktı. Sadece kitaplar sayesinde maymun sanatları üzerine birkaç şey öğrenebiliyordum. Klasik tablolara, ünlü maymunların portrelerine, kırsal manzaralara, Aşk tanrısını sembolize eden ve arzulu çıplak dişi maymunların çevresinde uçuşan kanatlı küçük maymuna, hâlâ savaşların olduğu yıllardan kalma askeri tablolardaki gösterişli üniformalar içindeki korkunç gorillere hayran kalmıştım. Maymunların kendi empresyonistleri ve soyut sanatı yücelten birkaç modern sanatçısı da vardı. Bütün bunları kafesimde, lambamın zayıf ışığında keşfetmiştim. Sadece açık havadaki gösterilere katılabiliyordum. Zira beni, bizim futbolumuza benzeyen bir oyunu, iki goril arasında tüylerimi ürperten bir boks maçını ve olağa-

nüstü yükseklikteki bir tramplenden kendilerini havaya fırlatan maymunların olduğu bir atletizm karşılaşmasını izlemeye götürmüştü.

Hayvanat bahçesine gitmeyi kabul ettim. İlk başta ilgi çekici bir sürprizle karşılaşmadım. Sergilenen hayvanlar Dünyadakilerle fazlasıyla benzerlik gösteriyordu. Kedigiller, kalın derili hayvanlar, geviş getirenler, sürüngenler ve kuşlar vardı. Her ne kadar üç hörgüçlü bir tür deve ve karacalarınkine benzeyen boynuzları olan bir yaban domuzu dikkatimi çekmiş olsa da Soror gezegeninde gördüklerimden sonra buradaki hiçbir şeye hayret edemiyordum.

Şaşkınlığım, insanların olduğu kısma gelmemizle başladı. Zira, sanırım beni buraya getirmiş olmaktan duyduğu pişmanlıkla, beni yaklaşmaktan alıkoymaya çalıştı ancak fazlasıyla meraklanmıştım ve kabul edene kadar tasmamı çekiştirdim.

Önünde durduğumuz ilk kafeste, onları büyük bir zevkle izleyen maymunlara sunulmak üzere kadın, erkek ve çocuklardan oluşan yaklaşık elli kişilik bir grup vardı. Telaşlı ve düzensiz bir eylem içindeymişler gibi, sıçrayıp itişip kakışarak gösteri sergiliyor, binbir muziplik yapıyorlardı.

Bu kesinlikle bir görülesi bir manzaraydı. Hepsi de kafesin çevresini saran, ara sıra onlara parkın girişinde yaşlı bir dişi maymundan satın aldıkları kek ve meyveleri fırlatan küçük maymunların dikkatini çekmek için yarışıyordu. Ödülü kazanmak için parmaklıklara tırmanmak, dört ayak üzerinde yürümek, amuda kalkıp yürümek gibi hareketleri en iyi yapan çocuk ya da yetişkin olsun insanlardı ve ödül, bir grubun ortasına düştüğündeyse arbede yaşanıyor, tırmalayanlar, saç çekenler birbirine karışıyordu. Hepsinin üstüne, kızmış bir hayvanın çıkaracağı seslerle çığlık atıyorlardı.

Daha sakin olan bazı insanlar, bu karmaşaya katılmıyorlardı. Kenarda, parmaklıklara yakın oturuyor, küçük bir maymun çocuğun çantasına elini soktuğunu görür görmez, yalvarırcasına bir ellerini ona doğru uzatıyorlardı. Hareketi yaptıkları maymun çocuk çok gençse genellikle korkup geri

çekiliyordu ancak maymunun ailesi ya da kendinden daha büyük olan arkadaşları, bu titreyen küçük maymun ödül yiyeceğini insana verinceye kadar onunla dalga geçiyorlardı.

Bir maymunun gözetimi altında da olsa, kafes dışında bir insanın olması, esirler arasında olduğu kadar, herkes arasında şaşkınlık yarattı. Kafestekiler bir anlığına durup merakla beni incelediler ancak benden bekledikleri halde küçüklerin bana sunduklarını sakince reddederek dikildiğim için bir süre sonra maymunlar ve insanlar bana karşı ilgilerini yitirdi ve böylece tekrar huzura kavuşup incelememe devam ettim. Bu varlıkların aptallığı beni hasta ediyordu ve fiziksel olarak bana bu kadar benzemeleri karşısında bir kez daha utançtan kıpkırmızı kesildiğimi hissettim.

Diğer kafeslerde de aynı küçük düşürücü gösteriler vardı. Kalbim kırık bir şekilde kendimi Zira'nın çekiştirmelerine teslim etmek üzereydim ki aniden şaşkınlıkla bir çığlık koparttım. Orada, tam karşımdaki grubun içinde yol arkadaşım, şefim ve yorucu yolculuğumuzun fikir babası, meşhur Profesör Antelle duruyordu. Benim gibi esir düşmüştü ve büyük ihtimalle biraz daha bedbaht bir şekilde, hayvanat bahçesine satılmıştı.

Yaşadığını bilmenin ve kendisine kavuşmanın getirdiği sevinçle gözlerim doldu; sonra bu büyük biliminsanının düştüğü durumu düşünüp sarsıldım. Heyecanım, onun da diğer insanlarla aynı seviyede olduğunu fark etmemle, yavaş yavaş acı verici bir sersemlemeye dönüştü. Bu durumun olanaksızlığına rağmen gördüklerime inanmak zorundaydım. Kavga edenlere katılmadan bir köşede duranların arasındaydı. Elini dilencilere has bir surat ifadesiyle parmaklıklara doğru uzatıyordu. Bir süre onu izledim, gerçek doğasını belli edecek hiçbir hareket yapmamıştı. Küçük bir maymun ona meyve uzattı. Biliminsanı meyveyi aldı, bacaklarını çaprazlayıp oturdu ve yan gözle, daha iyi bir şeyler bekliyormuş gibi iyiliksever maymuna bakıp, meyveyi aç kurtlar gibi çabuk çabuk yutmaya başladı. Bu sahne karşısında tekrar ağlamaya başladım. Alçak sesle Zira'ya neden kahrolduğumu

açıkladım. Ona yaklaşıp konuşmak istedim ancak Zira beni hızla uyardı. Açıkçası onun için elimden bir şey de gelmezdi, ayrıca birbirimizi yeniden bulmanın getireceği heyecanla ortak çıkarlarımız için, özellikle de benim kişisel planlarımı mahvedip zararlı olabilecek bir skandala imza atabilirdik.

"Kongreden sonra," dedi bana, "tanınıp akıllı bir varlık olarak kabul edildikten sonra, onunla da ilgileniriz."

Haklıydı; üzüntüyle kendimi ellerine bıraktım. Arabaya doğru ilerlerken ona Profesör Antelle'in kim olduğunu ve Dünya'daki bilim dünyası için ne kadar önemli biri olduğunu açıkladım. Uzun süre kaygıyla baktıktan sonra profesörü hayvanat bahçesinden çıkarmakla ilgileneceğine dair bana söz verdi. Beni enstitüye geri getirdiğinde biraz moralim düzelmişti ancak o akşam gorillerin bana getirdiği akşam yemeğini yemeyi reddettim.

7

Kongreden önceki hafta Zaius beni pek çok kez ziyaret edip bir yığın anlamsız test daha yaptı. Sekreteri, benim hakkımda pek çok gözlem defteri doldurdu. İkiyüzlü bir şekilde benden istediği kadar zekâ göstererek elimden gelenin en iyisini yaptım.

Uzun süredir beklenen an sonunda gelip çatmıştı ancak beni sadece kongrenin üçüncü günü almaya geldiler, maymunlar ilk iki günü teorik tartışmalarla geçirmişlerdi. Yaptıkları işler hakkında Zira bana bilgi vermişti. Zaius beni keskin içgüdülere sahip ancak zekâdan yoksun bir insan olarak tanıtan uzun bir raporunu okumuştu bile. Cornelius, hal ve tutumlarımdaki bazı eğilimleri nasıl açıklayacağını görmek için ona kurnazca birkaç soru sormuştu. Bu durum eski anlaşmazlıkları tekrar alevlendirmişti ve son tartışma oldukça sert geçmişti. Bilim uzmanları iki gruba ayrılmıştı; bir hayvanın içindeki her türlü ruh kırıntısını reddedenler ve hayvan ile maymun aklı arasında bir derece fark olduğunu savunanlar. Cornelius ve Zira dışında gerçeği görebilen kimse yoktu. Bununla birlikte, Zaius'un raporu, bu aptal durumun farkında bile değildi, süslü bilim uzmanlarının olmasa da bazı tarafsız gözlemcilerin kafasını karıştırmıştı ve oldukça sıradışı bir insanın keşfedildiği üzerine söylentiler şehrin sokaklarına yayılmaya başlamıştı bile.

Zira, beni kafesimden çıkarırken kulağıma fısıldadı:

"İçerisi tıka basa dolu, gazetecilerin tamamı da yerini almış olacak. Hepsi pür dikkat olağandışı bir olayın gerçekleş-

mesini bekliyor. Senin için mükemmel bir fırsat. Kendine güven!"

Onun manevi desteğine ihtiyacım vardı. Kendimi korkunç bir şekilde gergin hissediyordum. Bütün gece konuşmamı tekrar edip durmuştum. Metni artık ezberlemiştim ve tutucu görüşlülerin bile fikrini değiştirmesi gerekirdi ancak beni konuşturmayacaklarını düşünerek korkuya kapılıyordum.

Goriller beni, içinde bazı özellikleri yüzünden kurula sunulacak benim gibi başka sanık insanların da olduğu tel kafesli bir kamyona soktu. Bizi, üzerinde bir kubbenin yükseldiği muazzam bir binanın önüne getirdiler. Görevliler bizi, toplantı salonuna bitişik, kafeslerle süslenmiş bir salona soktu. Bilim uzmanlarının zevkleri için burada bekleyecektik. Arada sırada bir çeşit siyah üniforma içindeki gizemli bir goril kapıyı itip bir numara bağırıyordu. Böylece görevliler çağrılan insana tasma geçirip onu salona götürüyorlardı. Mübaşir kapıda belirdiğinde kalbim güm güm çarpmaya başlıyordu. Aralık kapıdan şamata sesleri, ara sıra bağırış çağırış ve alkış sesleri geliyordu.

İşi biten denekler sunumdan sonra derhal geri götürülüyordu, bir süre sonra kendimi salonda görevlilerin kontrolü altında tek başıma, konuşmamım ana hatlarını tekrar edip dururken buldum. Tıpkı bir başrol oyuncusu gibi beni en sona saklamışlardı. Siyahlı goril son bir kez kapıda belirdi ve numaramı seslendi. Hemencecik ayağa kalktım, boynumdaki tasmaya zinciri bağlamak için hazır bekleyen maymunun elinden zinciri alıp onu şaşırttım ve kendi kendimi tasmaladım. Ardından iki korumanın arasında, toplantı salonuna doğru sağlam adımlarla ilerlemeye başladım. İçeri girer girmez hayranlık ve şaşkınlık içinde kalakaldım.

***

Soror gezegenine geldiğimden beri pek çok garip manzarayla karşılaşmıştım. Maymunların adetlerine ve davranışlarına o

kadar alışmıştım ki artık beni hiçbir şeyin şaşırtamayacağını düşünüyordum. Yine de gözümün önündeki sahnenin farklılığı ve olan biten karşısında başımın döndüğünü hissettim, bir kez daha kendi kendime rüyada olup olmadığımı sordum.

Çevremdeki ve üstümdeki sıraların hepsi maymunlarla dolu olduğu, devasa bir amfinin –bana garip bir şekilde Dante'nin konik cehennemini hatırlatmıştı– önündeydim. Binlerce kişi vardı. Şimdiye kadar bu kadar çok maymunu bir arada görmemiştim. Bu çokluk, benim zavallı dünyalı hayal gücümde rüyaların en çılgınını solluyordu; kalabalık beni boğuyordu.

Yalpaladım ve bu kalabalıkta tutunacak bir şey aradım. Görevliler beni bir sirki andıran, ortasında bir kürsü olan çemberin içine doğru ittirdiler. Yavaşça kendi çevremde döndüm. Olağanüstü yüksek gözüken maymun sıraları tavana kadar yükseliyordu. Bana en yakın koltuklarda, hepsi deneyimli bilim uzmanları olan, çizgili pantolon ve koyu fraklar giymiş, madalyalarla süslü, hemen hepsi yaşını başını almış ve çoğunluğunu orangutanların oluşturduğu kongre üyeleri oturuyordu. Bu sırada aralarında az da olsa bir grup goril ve şempanze de olduğunu fark ettim. Gözlerim Cornelius'u aradı ama göremedim.

Yetkililerin ilerisinde, tırabzanların arkasındaki pek çok sıra, bilim uzmanlarının asistanlarına ayrılmıştı. Aynı seviyedeki bir başka tribün gazeteci ve fotoğrafçılar için düzenlenmişti. Son olarak biraz daha yukarıda başka bir engelin arkasında, ortaya çıkmamla birlikte başlayan fısıltıların yoğunluğuna bakarsak, bana oldukça heyecanlı gözüken bir maymun topluluğu yığılmıştı.

Gözlerim, asistanlar arasında olması gereken Zira'yı da aradı. Ondan alacağım bir destek dolun bakışa ihtiyacım vardı. Orada da aradığımı bulamadım, hayal kırıklığına uğraşmıştım ve çevremi saran bütün bu cehennem kalabalığı arasında tek bir tanıdık maymun görememiştim.

Dikkatimi resmi bilim uzmanlarına çevirdim. Diğer maymunlar ancak sandalye ya da tavurelerde oturabilirken, her

biri kırmızı koltuklara oturmuşlardı. Görünüş olarak fazlasıyla Zaius'u andırıyorlardı. Omuz hizasında basık bir baş, önlerindeki yazı masasının üzerinde yarı kıvrılmış duran orantısız bir kol, arada sırada aceleyle not alıyor ya da belki de çocukça bir şeyler çiziktiriyorlardı. Yukarı sıraları kasıp kavuran heyecanın tam tersine, kendileri pek ilgisiz gözüküyorlardı. Öyle ki bir hoparlörden girişimi ilan eden uyarının, dikkatlerini toplamaları için yapıldığı hissine kapıldım. Hatta bu orangutanlardan üçünün zıplayıp, sanki derin bir uykudan uyandırılmışçasına ani bir hareketle başlarını kaldırdıklarını gayet iyi hatırlıyorum.

Artık hepsi iyice uyanmıştı. Sunumum, toplantının en önemli olayı olmalıydı ve üzerimde binlerce göz, birbirine benzer coşkularla farklı farklı tepkiler veren bir seyirci hissediyordum.

Görevliler beni, etkileyici görünüşlü bir gorilin oturduğu kürsüye çıkardılar. Zira bana kongreye başkanlık edenin bir zamanlar olduğu gibi bir bilimci değil –çünkü bilimle ilgilenen maymunlar sonu gelmeyen tartışmalara kapılıyor, bir türlü sonuca varamıyorlardı– bir organizatör olduğunu söylemişti. Bu etkileyici kişinin solunda, toplantı hakkında notlar alan bir şempanze sekreter vardı. Sağındaysa tezini açıklayacak ya da konusunu sunacak kişi yer alıyordu. Zayıf alkışlar arasında Zaius, bu koltukta yerini aldı. Güçlü ışıklarla desteklenen hoparlör sistemi sayesinde, en üst sıralarda oturanlar bile kürsüde olan biten hiçbir şeyi kaçırmıyorlardı.

Başkan goril çanı çaldı, sessizlik sağlandıktan sonra kurulun huzurunda hazır bulunan insanı sunmak için Zaius'a söz verdiğini ilan etti. Orangutan ayağa kalktı, selam verdi ve konuşmaya başladı. Bu sırada yapabildiğim kadarıyla anlayışlı bir tavır takınmaya kendimi zorladım. Benden bahsederken elimi göğsüme koyup hafifçe eğildim, bu durum kahkahaların yükselmesine sebep oldu ama zil sesiyle hemen bastırıldılar. Yaptıklarımın espri olarak algılandığına ve sadece iyi bir terbiyenin getirdikleri olarak görüldüğünü hemen anladım. Sessiz kalıp, sunumun sonunu beklemeye başladım.

Raporundaki sonuçları özetleyip, Tanrı'nın belası deneyleri için gerekli malzemeleri kürsünün üzerinde hazırlarken bana yaptıracağı gösteriler olduğunu bildirdi. Sözünü, tıpkı bazı kuşlar gibi bir takım sözcükleri de tekrar etme yeteneğim olduğunu ve kurul karşısında da bu yeteneğimi göstereceğimi umduğunu söyleyerek tamamladı. Hemen ardından bana dönüp, pek çok yerden kilitli bir kutuyu bana uzattı. Ancak kilitleri kurcalamak yerine yapacak başka şeylerim vardı.

Sıram gelmişti. Elimi kaldırdım, ardından görevlinin tuttuğu zincirimi hafifçe çekerek mikrofona yaklaştım ve başkana hitap ettim.

"Pek saygıdeğer başkan," dedim dilimin döndüğü en iyi maymunca telaffuzuyla, "bu kutuyu açmak benim için büyük bir zevk; aynı şekilde programın geri kalanındaki gösterileri de tamamlayacağım. Ancak benim için fazlasıyla kolay olan bu konuyla ilgilenmeden önce, bu bilim kurulunu hayrete düşüreceğine emin olduğum bir açıklamayı yapmak üzere izninizi rica ediyorum."

Açık bir şekilde konuşmuştum ve sözlerimin hepsi yerini bulmuştu. Sonuç beklediğim gibiydi. Bütün maymunlar olduğu yere çakılmış, sersemlemiş ve nefeslerini tutmuş gibiydi. Hatta gazeteciler not almayı unutmuştu ve hiçbir fotoğrafçı tarihteki bu önemli anın fotoğrafını çekecek kadar kendinde değildi.

Başkan, afallamış bir şekilde bana bakıyordu. Zaius'a gelince, kudurmuştu.

"Sayın başkan," diye köpürdü, "karşı çıkıyorum..."

Ancak bir insanla tartışmanın gülünç olacağını düşünerek hemen sustu. Fırsattan istifade tekrar konuşmaya başladım.

"Sayın başkan, en derin saygılarımı sunuyorum ancak bu iyiliği bana yapmanız için de var gücümle ısrarcıyım. Açıklamalarımı bitirdikten sonra şerefim üzerine sizi temin ederim pek saygıdeğer Zaius'un yapmamı istediklerine katlanacağım."

Fırtına öncesi sessizlik, kurulu sarmıştı. Birden bir delilik havası, tüm tribünlerden geçti, bütün maymunları etkisi altına alarak bağırışlar, kahkahalar, gözyaşları ve coşku nidalarının birbirine karıştığı histerik bir kitle haline büründü. Bütün bunların ortasında, fotoğrafçılar sanki uzuvlarını yeniden keşfetmişçesine salonu, magnezyumun çıkardığı çıtırtılarla sarmışlardı. Kargaşa beş dakika kadar sürdü, bu sırada başkan soğukkanlılığını geri kazanmaya başlamıştı, korkmadan bana bakıyordu. Sonunda kendine geldi ve zilini çaldı.

"Ben..." diye başladı kekeleyerek, "size nasıl hitap edeceğimi bilmiyorum."

"Beyefendi deseniz yeter," dedim.

"Eh, peki, bey... Beyefendi, oldukça sıradışı bir durumla karşı karşıya olduğumuzu düşünüyorum, başkanlık etmekten şeref duyduğum bilim kongresi açıklamalarınızı dinlemek zorundadır."

Bu kararın akla yatkınlığıyla yeni bir alkış dalgası koptu. Zaten daha fazlasını istemiyordum. Doğrudan kürsünün ortasına gidip mikrofonu boyum hizasına getirdim ve aşağıdaki konuşmaya başladım.

8

"Saygıdeğer başkan,

"Soylu goriller,

"Bilge orangutanlar,

"Kültürlü şempanzeler,

"Ey maymunlar!

"Bir insanın size hitap etmesine izin veriniz.

"Görünüşümün gülünç, vücudumun tiksindirici, yüzümün hayvanca, kokumun iğrenç ve ten rengimin berbat olduğunu biliyorum. Bu gülünç vücudun size hakaret teşkil ettiğinin farkındayım ancak aynı zamanda, fiziki bir zarftan ibaret olan bu berbat örtünün altındakileri duygusal inançların etkisi altında kalmadan ve varlığın anlaşılması güç özünü görerek kavrayacak zekâları olan maymunların en bilge ve kültürlülerine hitap ettiğimin de bilincindeyim..."

Orangutanları neyin etkileyeceğini bilen Zira ve Cornelius, böyle görkemli ve alçakgönüllü bir başlangıç yapmamı salık vermişlerdi. Çevremdeki derin sessizlik sürerken, sözlerime devam ettim.

"Ey maymunlar, beni dinleyiniz! Bir robot ya da papağan gibi konuşmadığıma sizleri temin ederim. Düşünüp konuşuyorum ve sizin söylediklerinizi de kendi söylediklerim gibi gayet iyi anlıyorum. Birazdan, üstatlarınız sorguya çekmeye lütfederlerse, elimden gelen en iyi şekilde sorularını yanıtlayacağım.

"Her şeyden önce, size şu hayret verici gerçeği açıklamak istiyorum: Sadece düşünebilen bir varlık ya da çelişkili bir

şekilde bu insan vücudunu mesken tutmuş bir ruh değilim; aynı zamanda Dünya adını verdiğimiz uzak bir gezegenden geliyorum. Dünya'da, hâlâ açıklanamayan bir doğa olayı olarak insanlar akıl ve mantık sahibiler. Geldiğim yeri biraz daha açıklığa kavuşturma iznini rica ediyorum, elbette çevremdeki saygıdeğer doktorlar için buna gerek yoktur ancak ola ki dinleyicilerim arasında farklı yıldız sistemlerine aşina olmayanlar varsa diye."

Kara tahtaya yaklaşıp birkaç şemanın yardımıyla güneş sistemimi iyice betimledim ve galaksideki yerine oturttum. Sunumumu hâlen huşu içinde dinliyorlardı. Ancak çizimlerimi bitirdikten sonra tebeşir tozunu temizlemek maksadıyla pek çok kez ellerimi birbirine vurdum, bu basit hareket yukarı sıralarda oturan kalabalık arasında coşkulu bir gürültüyle karşılandı. Topluluğa dönüp konuşmaya devam ettim:

"Sonuç olarak bu Dünya'da, ruh bahşedilen insan ırkı... Durum bu ve bu konuda yapabilecek bir şeyim yok. Oysaki maymunlar -dünyanızı keşfettiğimden beri bu konuda üzülüyorum- oysaki maymunlar vahşi kalmıştı, gelişen insanlardı. İnsan kafatasının içindeki beyin gelişmiş ve sistemli bir hâle gelmişti. Dili geliştiren, ateşi bulan, alet kullanabilen hep insanlardı. Ey maymunlar! Benim gezegenimi dayayıp döşeyen, şeklini değiştiren ve sonuç olarak pek çok açıdan sizinkine benzer arıtılmış bir medeniyet kuran, insanlardı."

Bu noktada başarılarımızın en güzelleri hakkında pek çok örnek sundum. Şehirlerimizi, sanayimizi, iletişim imkânlarımızı, hükümetlerimizi, yasalarımızı, eğlencelerimizi anlattım. Ardından özellikle daha bilgelere hitap ederek bilim ve sanat gibi asil alanlarda yaptığımız başarılar hakkında fikir verdim. Sesim, konuştukça güçleniyordu. Elindeki zenginlikleri sayan bir ev sahibi gibi, bir çeşit sarhoşluk içinde hissetmeye başlamıştım kendimi.

Daha sonra kendi maceralarımın özetledim. Betelgeuse dünyası ve Soror gezegenine nasıl geldiğimi, nasıl yakalanıp hapsedildiğimi, Zaius gibilerle iletişime geçmeye çalışıp, benim marifetsizliğimden olsa gerek, tüm çabalarımın nasıl

boşa gittiğini anlattım. En sonunda da Zira'nın ne kadar akıllıca davrandığına, onun ve Doktor Cornelius'un değerli yardımlarına işaret ettim. Sözlerimi şöyle tamamladım:

"Ey maymunlar, işte size söyleyeceklerim bunlar! Artık, bu kadar sıradışı maceradan sonra, benim bir hayvan gibi yargılanıp günlerimi kafeste geçirip geçirmemem gerektiğine karar verecek olan sizlersiniz. Tüm bunlara ekleyeceğim tek şey, buraya gelirken herhangi düşmanca bir fikir içinde olmadığım, sadece doyumsuz bir keşif hevesiyle yola çıktığımdır. Sizi tanıdığımdan beri, bana inanılmaz derece cana yakın geliyorsunuz ve bütün kalbimle size saygı duyuyorum. İşte, bu gezegendeki sizin gibi büyük zekâlara önerim: Yeryüzü hakkında bildiklerim hiç şüphesiz sonrasında sizin yararınıza olacaktır. Kendi adıma, kafeste geçirdiğim birkaç ayda, bütün hayatım boyunca öğrendiğimden çok daha fazla şey öğrendim. Güçlerimizi birleştirelim! Dünya ile bağlantı kuralım! Maymunlar ve insanlar olarak el ele yürüyelim ve evrendeki hiçbir güç bize engel olamasın!"

Sustum, tükenmiştim, mutlak bir sessizlik hâkimdi. Otomatik olarak başkanın masasına yöneldim, bir bardak suyu alıp bir dikişte bitirdim. Tıpkı ellerimi birbirine çarptığımda olduğu gibi, bu basit hareket de olağanüstü bir etki yarattı ve yaygarayı harekete geçiren işaret oldu. Salon, tek bir hareketle öyle bir coşkuyla harekete geçmişti ki bunu sözcüklere dökmek imkânsızdı. Dinleyicimi kazandığımı biliyordum ancak hiçbir kurulun böylesi bir gürültüyü kesebileceğine inanmıyordum. Sersemlemiş bir halde kalakaldım, sadece bu inanılmaz şamatanın sebeplerini serinkanlılıkla gözlemlemeye çalışıyordum: Doğuştan coşkulu olan maymunlar, bir gösteri onları tatmin ettiğinde, dört elleriyle birlikte alkış tutuyorlardı. Ayrıca çevremde kıçları üzerinde dengede durup, dört ellerini de delicesine birbirine vuran kudurmuş yaratıklar, bana kubbenin çökeceğini düşündürttü. Bütün bu bağırışların ortasında gorillerin alçak sesi yükselmeye başlamıştı. Bu unutulmaz toplantı hakkında hatırladığım son şeylerden biri buydu. Yalpaladığımı hissettim. Endişe içinde

çevreme bakındım. Zaius bir hışımla sandalyesinden kalkmış, kürsüye doğru geliyordu, ellerini tıpkı kafesimi ziyaret ettiğinde olduğu gibi arkasında kavuşturmuştu. Bir rüyadaymış gibi koltuğunun boşalmış olduğunu fark ettim ve kendimi düşmeye bıraktım. Bayılmadan önce, bu duruma hitaben yeni bir alkış dalgasının patladığını ancak fark ettim.

9

Bu toplantının üzerimde yaptığı baskı yüzünden uzun süre bilincim kapalı kaldı. Kendimi bir odada, yatağın üzerinde buldum. Zira ve Cornelius benimle ilgilenirken, üniformalı goriller de bir grup gazeteci ve meraklının bana yaklaşmasını önlemeye çalışıyordu.

"Harika!" diye fısıldadı Zira kulağıma. "Kazandın."

"Ulysse," dedi Cornelius, "birlikte önemli şeyler başaracağız."

Bana, Soror'un Yüksek Kurulu'nun sıradışı bir toplantı geçirdiğini ve hemen özgürlüğüme karar verdiklerini söyledi.

"Karşı çıkan birkaç kişi vardı," diye ekledi, "ancak kamuoyu böyle istedi, başka türlüsünü de yapamazlardı."

Beni meslektaşı olarak almayı istemiş ve istediği kabul edilmişti, araştırmalarında ona yapacağım yardımları düşünerek ellerini ovuşturuyordu.

"Burada yaşayacaksın. Umarım bu daire hoşuna gider. Enstitünün üst düzey çalışanlara tahsis ettiği kısımda, benim daireme de oldukça yakın."

Korka korka çevreme bir göz attım, rüyada gibiydim. Odada her türlü rahatlık düşünülmüştü. Bu, yeni bir çağın başlangıcıydı. Bu anı böylesine arzuladıktan sonra birden bire kendimi garip bir şekilde nostaljik hissettim. Bakışlarım Zira'nınkilerle karşılaştı ve nazik maymunun düşüncelerimi sezdiğini anladım. Dudaklarından belli belirsiz bir gülümseme geçti.

"Tabii ki, Nova burada olmayacak," dedi.

Kızardım, omuzlarımı silktim ve ayağa kalktım. Gücümü toplamıştım ve yeni hayatıma başlamak için istekliydim.

"Küçük bir partiye katılacak kadar iyi hissediyor musun kendini?" diye sordu Zira. Bu büyük günü kutlamak için hepsi şempanze olan birkaç arkadaşımızı davet etmiştik.

Bundan büyük mutluluk duyacağımı ancak artık çıplak gezmek istemediğimi söyledim. O sırada üzerimde bir pijama olduğunu fark ettim. Cornelius kendininkilerden birini hazır etmişti. Ancak bir şempanze pijaması üzerimde kötü duruyordu ve giysilerinden birini giysem kimbilir ne kadar gülünç görünürdüm.

"Yarın dolabın tamamlanmış olacak ve bu akşam için de iyi bir giysin olacak. İşte terzi."

Kısa boylu bir şempanze içeri girdi, büyük bir merak içinde beni selamladı. Ben bayginken, en önde gelen terzilerin beni giydirme şerefine nail olmak için kavga ettiklerini öğrendim. Bu terzi de en saygı görenlerden biriydi, başkentteki en önemli gorilleri giydiriyordu.

Sürat ve ustalığına hayran kaldım. İki saatten daha kısa bir sürede benim için giyilesi bir giysi kesip biçti. Tekrardan giyinik olmak farklı hissettirdi ve Zira beni daha önce görmemiş gibi bakıyordu. Terzi son düzenlemeleri yaparken, Cornelius kapıyı yumruklayan gazetecileri içeri aldı. Bir saatten daha uzun bir süre, soru bombardımanına tutularak, fotoğrafçıların flaşları altında, Dünya ve insanların yaşamları üzerine en can alıcı ayrıntıları vermeye mecbur bir şekilde sandalyede oturmak zorunda kaldım. Bu törene gereken önemi verdim. Kendimde bir gazeteci olarak, bu meslektaşlarım için ne kadar önemli bir fırsat ve basının da benim için önemli bir adım olduğunu biliyordum.

Gazeteciler sonunda bizi terk ederken, saat de geç olmuştu. Cornelius'un arkadaşlarıyla buluşmak için ayrılırken Zanam'ın gelişiyle çıkışımız ertelendi. Son gelişmelerden haberi olmalıydı çünkü beni yerlere kadar eğilerek selamladı. Görevi sırasında bazı şeylerin yolunda gitmediğini söylemek

için Zira'yı arıyordu. Uzun süre geri gelmediğim için sinirlenen Nova, büyük bir yaygara kopartmıştı. Bu sinirlilik hali diğer esirlere de bulaşmıştı ve hiçbir mızrak onları sakinleştirmeye yetmiyordu.

"Gidip bakacağım," dedi Zira. "Beni burada bekle."

Ona yalvarırcasına baktım. Bir an tereddüt ettikten sonra omuzlarını silkti.

"İstersen benimle gel," dedi. "Bütün olanlardan sonra artık özgür birisin ve belki de benden daha etkili bir şekilde onları sakinleştirebilirsin."

Kafeslerin olduğu salona birlikte girdik. Esirler beni görür görmez sakinleşti ve gürültünün yerini meraklı bir sessizlik aldı. Üzerimde giysiler olmasına rağmen beni tanıdıkları kesindi ve önemli bir olaya tanıklık ettiklerini anlıyor gibiydiler.

Titreyerek Nova'nın olduğu kafese, kendi kafesime yöneldim. Nova'ya yaklaştım; gülümsedim; konuştum. Bir an için dediklerimi takip etmiş ve bana yanıt verecekmiş gibi geldi. Elbette bu imkânsızdı, ancak varlığım, diğerlerini olduğu gibi onu da sakinleştirmişti. Ona verdiğim bir parça şekeri kabul etti ve ben, kalbim sıkışmış bir şekilde uzaklaşırken, şekeri hızlıca mideye indirdi.

***

Moda olan bir gece kulübüne gitmiştik. Cornelius, artık ben de onlar arasında yaşadığım için, beni maymun sınıfına bir adım daha yaklaştırmaya karar vermişti. O geceden aklımda oldukça kafa karıştırıcı ve rahatsız edici bir anı kaldı.

Karışıklığın nedeni, gelişimden beri alkol almamış olmam ve artık vücudumun buna alışık olmamasıydı. Rahatsız edici olansa bunun garip bir his olması ve daha sonraları da karşıma çıkmasıydı. Durumu, çevremdeki maymunların gitgide maymun görünüşlerinden çok işleri ya da toplumdaki rollerinin baskın çıkmasıydı. Örneğin bize masamızı göstermek üzere dalkavukça yaklaşan başgarsonu sadece *başgarson* ola-

rak görüyordum ve goril imajı solup gidiyordu. Aynı şekilde edepsizce makyaj yapmış yaşlı dişi maymun, *yaşlı yosma* imajının arkasında kayboluyordu ve Zira'yla dans ederken içinde bulunduğu durumu tamamen unutup, kollarımda bir dansçı varmış gibi hissediyordum. Şempanze orkestrası basit bir orkestradan başka bir şey değildi ve çevremde nükteli hareketler yapan zarif maymunlar da dünyadaki sade insanlara dönüşmüştü.

Bu topluluk arasında benim varlığımın yarattığı hisler üzerinde duracak değilim. Tüm bakışları üstüme çekiyordum. Pek çok hayrana imza vermek zorunda kalmıştım ve Cornelius her yaştan, şerefime kadeh kaldırmak ya da benimle dans etmek için tartışan, kalabalık bir dişi maymun grubuna karşı beni koruması için iki goril getirmeyi akıl etmişti.

Gece bayağı ilerlemişti. Profesör Antelle aklıma geldiğinde yarı sarhoş bir haldeydim. Kendimi karanlık bir pişmanlığın pençesinde buldum. Ben burada eğlenip maymunlarla içerken, yoldaşım kafesindeki samanların üzerinde çürüyüp gidiyordu, yaptığım bu zalimlik yüzünden gözyaşı dökmek üzereydim.

Zira bana, neden bu kadar üzgün göründüğümü sordu. Aklımdan geçenleri söyledim. Ardından Cornelius bana profesör hakkında araştırma yaptığını ve durumunun iyi olduğunu öğrendiğini söyledi. Artık serbest bırakılmasının önünde hiçbir engel yoktu. Ona bu güzel haberi iletmeden bir dakika daha bekleyemeyeceğimi söyledim. Cornelius bir an düşündükten sonra, "Bütün bunlardan sonra, böyle bir günde artık kimse sizi reddedemez. Haydi gidelim. Hayvanat bahçesinin müdürünü tanıyorum," diyerek isteğimi kabul etti.

Üçümüz birlikte gece kulübünden çıkıp hayvanat bahçesine gittik. Uyandırılmış olan müdür, derhal denileni yerine getirdi. Başımdan geçenleri biliyordu. Cornelius ona, kafeste tutulan insanlardan birinin gerçek kimliğinin ne olduğunu söylediğinde kulaklarına inanamadı ancak o da diğer herkes

gibi dediğimi reddedemezdi. Bir takım evrak işleri ve profesörün serbest bırakılması için yarını beklemek gerekiyordu ancak şu anda konuşmamızın önünde hiçbir engel yoktu. Kafese kadar bize eşlik etmeyi teklif etti.

***

Talihsiz biliminsanının, elli kadar kadın ve erkeğin arasında bir hayvan gibi yaşadığı kafesin önüne geldiğimizde gün ağarmaya başlamıştı. Herkes çiftli ya da dört beş kişilik gruplar halinde kıvrılmış uyuyordu. Müdür ışığı yakar yakmaz gözlerini açtılar.

Meslektaşımı bulmam çok sürmedi. Bana oldukça genç gözüken bir kızın üzerine sinmiş bir şekilde diğerleri gibi yerde yatıyordu. Onu görünce içim ürperdi ve benimde dört ay boyunca onunla aynı sefalet içinde olduğumu hatırlamak beni duygulandırdı.

Öylesine sarsılmıştım ki konuşamıyordum. Artık tamamen uyanmış olan insanlar pek de şaşırmış gözükmüyorlardı. Uysal ve eğitimliydiler. Biraz ödül kazanmak umuduyla her zaman yaptıkları hareketleri tekrarlamaya başladılar. Müdür onlara birkaç parça kek attı. Çok geçmeden gün içinde yaptıkları gibi kavga gürültü koparttılar, en akıllılar ise en sevdikleri pozisyonu alıp parmaklıkların yanına çömelip yalvarırcasına ellerini açarak durdular.

Profesör Antelle de onları taklit etti. Müdüre olabildiğince yaklaşıp tatlı bir şeyler için dilendi. Bu aşağılık durum beni, çok geçmeden dayanılmaz bir kedere dönüşen derin bir endişeye sürükledi. Bana üç adım uzaktaydı, bana bakıyordu ama beni tanımamış gözüküyordu. Açıkçası gözlerinin feri gitmiş, o eski canlılığını yitirmişti, hatta artık diğer esirler gibi boş boş bakıyordu. Gözlerinde birazcık, diğer esirlerin giysiler içinde bir insan gördüklerinde verdiği tepkinin aynısını gördüğümde dehşete düştüm.

Bu kâbustan kurtulmak için kendimi güçlükle toparlayıp sonunda konuşabildim.

"Profesör," dedim, "şefim, benim, Ulysse Mérou. Kurtulduk. Sizinle de paylaşmak istediğim..."

Hayret ederek durdum. Sesimin tınısına, tıpkı Soror gezegenindeki diğer insanların verdiği gibi tepki vermişti. Aniden boyunu içeri çekip bir adım geriledi.

"Profesör, Profesör Antelle," diye üsteledim ağlamaklı bir sesle, "benim ben, Ulysse Mérou, yol arkadaşınız. Artık özgürüm ve birkaç saat içinde siz de özgürlüğünüze kavuşacaksınız. Burada gördüğünüz maymunlar dostumuz. Kim olduğumuzu biliyorlar ve bizi kardeşleri olarak görüyorlar."

Tek bir kelime etmedi. Anladığına dair tek bir işaret vermiyordu ancak korkmuş hayvanların yaptığı gibi yeniden gizlice hareket ederek biraz daha geri gitti.

Umudum kırılmıştı ve maymunlar ne olup bittiğini anlamaya çalışıyor gibiydiler. Cornelius sanki bir probleme yanıt arıyormuşçasına kaşlarını çatmıştı. Profesörün, diğerlerinin varlığından çekindiği için aklı yerinde değilmiş numarası yapabileceği aklıma geldi. Onlara biraz uzaklaşıp beni profesörle baş başa bırakmaları söylediğimde nezaketle kabul ettiler. Maymunlar kaybolduktan sonra kafesin diğer tarafına dolanıp, biliminsanının saklandığı tarafa yaklaştım ve yeniden konuşmaya başladım.

"Şefim," diye yalvardım, "gösterdiğiniz özeni gayet iyi anlıyorum. Dünya'dan gelmiş olan insanların bu gezegende içinde bulunduğu durumun farkındayım ancak sizi temin ederim burada tek başınayız ve acılarınız son bulacak. Bunu size ben, yoldaşınız, meslektaşınız, dostunuz olan Ulysse Mérou olarak ben söylüyorum."

Bir kez daha geri sıçradı ve bana kaçamak bakışlar attı. Ben orada öylece kalakalmış titreyip ne diyeceğimi bilemezken ağzını açtı.

Sonunda fikrini değiştirmeyi başarmış mıydım? Umut ederek ona baktım ama heyecanını ortaya koymak için yaptıkları karşısında korkudan dilim tutuldu. Ağzını açtığını söylemiştim ancak yaptığı hareket konuşmak için hazırlanan bir canlının isteği değildi. Ağzından, bu gezegendeki ga-

rip insanların tatminlerini ya da korkularını göstermek için çıkardıklarına benzer bir ses çıktı. Profesör Antelle, burada, tam karşımda, dudaklarını kıpırdatmadan kalbimi buz kestirerek uzun uzun uludu.

Üçüncü Kısım

1

Huzursuz bir uykudan sonra erkenden uyandım. Üç dört kez yatakta dönüp nerede olduğumu idrak etmeden önce gözlerimi ovuşturdum; bir aydır uygar hayatın içinde olmama rağmen iyi uyum sağlayamamıştım, samanların çatırtısını ve Nova'nın sıcaklığını hissetmemek tedirgin ediciydi.

Sonunda kendime geldim. Enstitüdeki en rahat dairelerden birindeydim. Maymunlar cömert davranmışlardı. Yatağım, banyom, giysilerim, kitaplarım ve televizyon setim vardı. Bütün gazeteleri okuyordum; özgürdüm; dışarı çıkıp sokaklarda dolaşabilir, istediğim herhangi bir gösteriye katılabilirdim. Kamuya açık olan her yerde dikkatleri hâlâ üzerime çekiyordum ancak ilk günlerde aldığım tepkiler azalmaya başlamıştı.

Artık Enstitü'nün bilim direktörü Cornelius'tu. Zaius görevden alınmıştı –yine de kendisine yeni bir görev ve madalya verilmişti– ve yerini Zira'nın nişanlısı almıştı. Bu durum, yönetimin gençleştirilmesine, şempanzelerin genel olarak yükselmesine ve bütün işlerin yenilenmesini doğurmuştu. Zira, yeni müdürün asistanı olmuştu.

Bana gelince, artık kobay olarak değil de bir meslektaş olarak bilim uzmanlarının araştırmalarına katılıyordum. Cornelius bu iyiliği Büyük Kurul'la yapılan pek çok yazışma ve büyük zorluklar sonrasında elde edebilmişti. Yetkililer halen doğamı ve kökenimi kabul etmekte isteksiz gözüküyordu.

Hızlıca giyindim, odadan çıktım ve Enstitü'ye, Zira'nın gözetimi altında tutsak edildiğim binaya yöneldim. Zira yeni görevlerle burayı yönetmeye devam ediyordu. Cornelius'un da onayıyla burada, insanlar üzerinde sistematik bir çalışma gerçekleştiriyordum.

***

Bu gezegenin efendilerinden biriymişçesine parmaklıkların önünde, kafeslerin arasında dolaşıyordum. Burayı oldukça sık, araştırmalarımın gerektirdiğinden çok daha sık bir şekilde ziyaret ettiğimi itiraf etmeli miyim? Bazen çevremdeki herkesin maymun olması ağırıma gidiyordu ve burada kendime bir kaçış buluyordum.

Esirler artık beni yeterince iyi tanıyor ve bana saygı gösteriyorlardı. Acaba benimle, Zira ve onlara yemek getiren görevliler arasında bir fark seziyorlar mıydı? Sezmelerini isterdim ancak sanmıyorum. Bir aydır bütün sabrım ve çabalarıma rağmen, ben bile, bu insanların giysi giydirilmiş hayvanlardan daha üstün bir yetenek göstermesini sağlayamadım. Yine de içimde bir şeyler bana potansiyellerinin çok yüksek olduğunu söylüyordu.

Onlara konuşmayı öğretmek istiyordum. En büyük hırsım buydu. Başarılı olmadığım açıktı ancak aralarından birkaç tanesi tek heceli iki üç sesi, tıpkı bizim dünyamızdaki bazı şempanzelerin yaptığı gibi tekrar etmeyi başarmıştı. Fazla bir şey değildi ama daha da kararlı olmamı sağlıyordu. Beni asıl teşvik eden bakışlarıma karşılık veren gözleriydi, bir süredir daha farklı bakıyorlardı ve sanki şaşkın bir hayvanın gözlerindeki meraktan çok daha üstün bir şeyler vardı.

Her bir insanın önünde durarak yavaş yavaş salonu turluyordum. Onlarla konuşuyordum. Tatlı tatlı ve sabırla konuşuyordum. Artık yaptığım bu olağandışı harekete alışmışlardı. Dinliyor gözüküyorlardı. Birkaç dakika böyle devam ediyor, sonra cümle kurmayı bırakıp daha basit sözcükleri, söyleyebilmeleri umuduyla pek çok kez tekrar ediyordum.

Aralarından biri beceriksizce bir heceyi söylemişti ancak bugün daha uzağa gidilemeyecekti. Çok geçmeden yoruldu, bu insanüstü görevi boş verip, sanki yorucu bir iş yapmışçasına samanların üzerine uzandı. İç çekip bir başkasına geçtim. Sonunda kafesinde amaçsız, yalnız ve üzgün bir hayat süren Nova'ya geldim. Üzgün, –en azından Dünyalı insan içgüdülerimle böyle hissettiğini düşünüyordum– güzel ve duygusuz yüzünden bu sonuca ulaşıyordum. Zira, yanına herhangi bir arkadaş koymamıştı, bunun için ona minnettardım.

Sık sık Nova'yı düşünüyordum. Birlikte geçirdiğimiz saatleri unutamıyordum, ancak kafesine bir daha asla girmemiştim. İnsani saygı duygum buna engel oluyordu. Oysa o bir hayvan değil miydi? Artık oldukça yüksek kademeli bilim uzmanları arasına yükselmiştim; nasıl olurdu da kendimi böylesi gelişigüzel bir harekete teslim edebilirdim? Samimi geçmişimizi düşününce utandım. Durumum değiştiğinden beri, benzerlerine gösterdiğim ilgiden daha fazlasını ona göstermemeye çalışıyordum.

Yine de sıradışı bir denek olduğunu kabul etmek zorundayım ve bundan da memnunum. Diğerlerinden aldığımdan çok daha iyi sonuçlar alıyorum kendisinden. Ben yaklaşır yaklaşmaz parmaklıklara yapışıp neredeyse gülümsüyor diyebileceğimiz bir şekilde ağzını büküp suratını buruşturdu. Hatta ben daha ağzımı açmadan daha önceden öğrendiği dört beş heceyi tekrar etmeye çalıştı. Bariz bir çaba gösteriyordu. Diğerlerine göre doğuştan mı yetenekliydi? Ya da benimle olan nazik ve uyumlu teması mı derslerime daha fazla yoğunlaşmasını sağlıyordu? Gönül rahatlığıyla sebeplerden birinin bu olduğunu düşünmek beni mutlu ederdi.

Önce onun ismini, ardından da kendi ismimi telaffuz edip aynı anda da parmağımla işaret ettim. Aynı hareketi tekrar etti ancak birden bire değiştiğini ve dişlerini gösterdiğini gördüm; aynı anda arkamda hafif bir gülüş işittim.

Zira'ydı. Herhangi bir kötülük düşünmeden çabalarımla dalga geçiyordu ve ne zaman ortaya çıksa kızı sinirlendiriyordu. Yanında Cornelius vardı. Cornelius girişimlerimle

ilgileniyor ve kendisi de sık sık gelip sonuçları inceliyordu. Bugün başka bir konu hakkında beni aramaya gelmişti. Oldukça heyecanlı bir havası vardı.

"Benimle küçük bir gezi yapmak ilginizi çeker miydi Ulysse?"

"Gezi derken?"

"Oldukça uzağa; neredeyse gezegenin diğer tarafına doğru bir gezi... Bana ulaştırdıkları raporlar doğruysa, arkeologlar orada oldukça ilgi çekici kalıntılar bulmuşlar. Kazıları bir orangutan yönetiyor ve ondan bu tarihi kalıntıları doğru bir şekilde yorumlamasını bekleyemeyiz. Orada ilgimi çeken bir esrar var ve yaptığım araştırmalara ışık tutabilir. Akademi bu görev için beni seçti ve sanıyorum ki senin katılımız da oldukça yararlı olur."

Nasıl bir yardımım dokunabileceğini bilmiyordum ancak Soror'un geri kalanını görme fırsatını zevkle kabul ettim. Konu hakkındaki diğer ayrıntıları öğrenmek üzere bürosuna geçtik.

Bu durum, yaptığım gözlemi de erken bitirmek için bahane olmuştu çünkü daha gidip görmem gereken bir esir daha vardı: Profesör Antelle. Halen aynı durumdaydı ve bu da özgür kalmasını engelliyordu. Yine de benim sayemde herkesten uzak, oldukça rahat bir hücreye sevk edilmişti. Onu ziyaret etmek benim için acı verici bir görevdi. Yaptığım hiçbir şeye karşılık vermiyor ve tam bir hayvan gibi hareket ediyordu.

2

Bir hafta sonra yola çıktık. Zira da bize eşlik ediyordu ancak Cornelius'un yokluğunda Enstitü ile ilgilenmesi gerektiğinden birkaç gün sonra geri dönecekti. Cornelius, beklediği kadar ilgi çekici olması halinde uzun süre kazı alanında kalmayı planlıyordu.

Özel bir uçak, kullanımımız için tahsis edilmişti; bizim ilk uçaklara benziyordu ancak oldukça rahattı ve rahatsız edilmeden konuşabileceğimiz ses geçirmez bir salonu vardı. Kalkıştan bir süre sonra Zira ve ben bu salona gelmiştik. Yolculuktan mutluydum. Artık maymun dünyasına iyice uyum sağlamıştım. Bu koca uçağı bir maymunun uçuruyor olması artık beni ne şaşırtıyor ne de korkutuyordu. Sadece manzaraya ve Betelgeuse'ün doğarken yarattığı harikalara bakıp keyifleniyordu. Yaklaşık olarak on bin metre yüksekte seyir halindeydik. Hava inanılmaz derecede saftı ve tıpkı bir teleskobun ardından gözlenen güneşimiz gibi bu koca yıldız ufukta yükseliyordu. Zira hayranlığını gizlemiyordu.

"Dünya'da da böylesine güzel gün doğumları yaşanıyor mu?" diye sordu bana. "Sizin güneşiniz de bizimki kadar güzel mi? Ona bizimkinin daha küçük ve daha az kızıl olduğunu ancak beklentilerimizi karşıladığını söyledim. Öte yandan bizim uydumuz çok daha büyüktü ve Soror'unkinden daha yoğun soluk bir ışık yayıyordu. Tıpkı okul gezisine çıkmış çocuklar gibi şendik ve çok değerli bir dostumla birlikteymiş gibi mutlu hissediyordum kendimi. Bir süre sonra Cornelius bize katıldığında neredeyse muhabbetimizi böldüğü için ona kızdığımı hissettim. Endişeli gözüküyordu. Önceden de bir

süredir sinirli gibiydi. Kendi araştırmaları üzerine öylesine çok çalışıyordu ki bazen tamamen aklı başka yerlerdeymiş gözüküyordu. Çalıştığı konu hakkında neredeyse her şeyi gizliyordu ve sanıyorum Zira da ancak benim kadar bilgi sahibiydi. Çalışmaların sadece maymunların kökenine dair olduğunu ve şempanze bilim uzmanlarının gitgide klasik teorileri çöpe atmaya başladığını biliyordum. O sabah ilk kez bana bir takım görüşlerden bahsetmişti ve hemen kendisi için, gelişmiş bir insan olarak neden bu kadar önem teşkil ettiğimi anlamıştım. Binlerce kez tartıştığımız bir konuyu tekrardan ele alarak konuşmaya başladı.

"Ulysse, bana, sizin Dünya'nızdaki maymunların saf hayvanlar olduğunu söylemiştiniz değil mi? İnsanlar bizimki bir uygarlık düzeyinde ve pek çok noktadan benzer şekilde yaşıyorlardı... değil mi? Beni sinirlendireceğinizi düşünmeyin, bilim ruhunda gurur yoktur."

"Çoğu noktada daha da üstün; orası su götürmez. Bunun en iyi kanıtlarından biri benim burada olmam. Bana öyle geliyor ki siz sadece..."

"Biliyorum, biliyorum," diye sözümü kesti yorgun argın. "Bütün bunlar hakkında konuştuk. Sizin birkaç yüzyıl önce keşfettiğiniz konulara biz daha yeni yoğunlaşıyoruz. Ve beni heyecanlandıran sadece sizin söylediklerinizi değil," diye devam etti küçük salona sinirli bir bakış atarak. "Uzun zamandır buradaki, bizim gezegenimizdeki, sanki bizden çok önce var olmuş olan başka akıllı varlıklar üzerine bir takım gizemlerden şüpheleniyorum; bazı somut ipuçları da bu sezgilerimi destekliyor."

Ona, buna benzer fikirlere sahip insanların Dünya'da da olduğunu söyleyebilirdim. Belki de evrensel olarak yaygın bir şeydi bu ve belki de Tanrı inancımızın temelinde yatıyordu. Ancak kendimi onun sözünü kesmekten alıkoydum. Hâlâ aklını karıştıran bir şeyler vardı ve bunu dile getirmekte oldukça ketum davranıyordu.

"Akıllı varlıklar," diye tekrar etti düşünceli düşünceli, "belki de olmayan..."

Aniden durdu. Oldukça üzgün gözüküyordu, sanki aklının kabul etmek istemediği bir gerçekle yüzleşiyordu.

"Bana gezegeninizdeki maymunların oldukça gelişmiş bir taklit yeteneğine sahip olduğunu da söylemiştiniz, değil mi?"

"Yaptığımız her şeyi taklit ediyorlar; en azından gerçekten mantık gerektirmeyen her hareketi demek istiyorum. Bu yüzden *maymunlaşmak* fiili bizim için taklit etmekle eş anlamlı."

"Zira," diye geveledi Cornelius rahatsız olmuşçasına, "kendi kişiliğimizi oluşturan da bu *maymunlaşma* değil mi?"

Zira'nın itiraz etmesine vermesine fırsat vermeden heyecanla devam etti. "Ta çocukluğumuzdan başlıyor. Bütün öğrendiklerimiz taklit üzerine kurulu."

"Bunlar orangutanların..."

"Eh! Gençleri kendi kitaplarıyla eğittikleri için önemli bir yere sahipler. Bütün çocuk maymunları, atalarının yaptıkları hataları tekrarlamak için zorluyorlar. Bu da, ilerlememizin neden bu kadar yavaş olduğunu açıklıyor. On bin yıldır, kendi kendimizi tekrar ediyoruz."

Maymunlardaki bu yavaş gelişim yorumu hak ediyordu. Tarihlerini okurken insan aklının gelişimiyle aralarındaki büyük farkları hissettiğimde sarsılmıştım. Elbette biz de bir durgunluk dönemi yaşamıştık. Bizim de kendi orangutanlarımız olmuştu, yanlış eğitim sistemi, sistemdeki gülünçlükler olmuştu ve bu dönem oldukça uzun sürmüştü.

Ancak yine de maymunlarda olduğu kadar uzun değildi ve özellikle de evrimin aynı ayağında oluşmamıştı. Bu şempanzenin acıyarak söylediği üzere karanlık çağları yaklaşık on bin yıl sürmüştü. Bütün bu çağ boyunca, belki de son yarım yüzyıl haricinde, hiçbir önemli gelişme yaşanmamıştı. Ancak benim en çok ilgimi çeken şey, ilk efsaneleri, ilk tarihsel kayıtları ve neredeyse günümüzdekini andıran, oldukça gelişmiş bir uygarlık üzerine ilk *anılarıydı*. On bin yıldan daha eski olan bu belgeler, bugünün başarılarına benzer yetenek ve başarılara işaret ediyordu ve bundan öncesi tamamen bir bilinmezdi: Ne yazılı ne de sözlü hiçbir adet, hiçbir

ipucu yoktu. Kısacası maymun uygarlığı, on bin yıl önce, bir anda mucizevi bir yükselme göstermişti ve o andan itibaren de neredeyse hiçbir değişiklik yaşamamışlardı. Ortalama bir maymun, farklı düşünme yeteneği olmadığından, bu durumu doğal ve alışılmış karşılıyordu; oysa Cornelius gibi hassas bir zekâya sahip olan biri bunun altındaki gizemi görüyor ve endişeleniyordu.

"Özgün şeyler üretebilen maymunlar var," diye karşı çıktı Zira.

"Öyle," diyerek kabul etti Cornelius; "bu doğru, özellikle son birkaç yıldır. Uzun vadede zekâ, hareketlerini somutlaştırabilir. Öyle de olması gerek; bu evrimin doğal akışı... Ancak, tutkuyla aradığım, bulmak istediğim şey, her şeyin nasıl başladığı... Artık, çağımızın başında meydana gelenlerin basit bir taklitten ileri geldiğini düşünmek çok da imkânsız gözükmüyor bana."

"Neyin taklidi, kimin taklidi?"

Çok şey söylediğini düşünüp pişman olmuş gibi tekrardan sessizleşti, bakışlarını indirdi.

"Henüz bir şey söyleyemeyeceğim," dedi sonunda. "Kanıt bulmam gerek. Belki de keşfedilen bu şehrin kalıntıları arasında bu kanıtları buluruz. Raporlara göre bu şehir on bin yıldan da eski, hiçbirimizin bilmediği bir döneme ait."

3

Cornelius bana daha fazla bir şey söylemedi ve söylemekten de kaçınıyor gibiydi ancak ortaya attığı teoriler arasında sezinlediklerim beni tarifsiz bir coşkuya sürükledi.

Arkeologların gün yüzüne çıkardığı şehrin tamamı çöl kumunun altına gömülüydü ve ne yazık ki geriye sadece harabeler kalmıştı ancak bu harabelerin inanılmaz bir sır barındırdığına emindim ve bu sırrı çözecektim. Çözümleme ve düşünme becerisine sahip herhangi biri bunu gerçekleştirebilirdi fakat kazıları yöneten orangutan pek de başarılı gözükmüyordu. Cornelius'a bulunduğu mertebe sebebiyle itibar ediyorlardı ancak diğer yandan gençliği ve ortaya attığı sıradışı fikirlere rağbet etmiyorlardı.

Her hareketimizde parçalanan taşlar ve ayaklarımızın altında kayan kumlarla bu araştırmayı gerçekleştirmek gerçekten de sabır işiydi. Çalışmaya başlayalı bir ay olmuştu. Zira yanımızdan uzun zaman önce ayrılmıştı ancak Cornelius kalışımızı uzatmak konusunda ısrarcıydı. Burada, geçmişin kalıntıları arasında önemli problemlere çözümler bulacağımız konusunda benim kadar inatçıydı.

Bilgi haznesi oldukça şaşırtıcıydı. İlk olarak kendi de şehrin ne kadar eski olduğunu test etti. Bunun için maymunlar da kimya, fizik ve jeolojiyi bir araya getirerek bizimkine benzer yöntemler kullanıyorlardı. Bu konuda bizim şempanze de resmi bilim uzmanlarının buldukları sonuca ulaştı: Şehir oldukça eskiydi. On bin yıldan çok daha eskiydi ve bu da günümüzün maymun uygarlığının bir mucize eseri, yoktan var olmadığını kanıtlayacak yegâne belgeydi.

Güncel çağdan önce de bir şeyler yaşanmıştı. Ama ne? Bir ay boyunca tutkulu araştırmalar yaptıktan sonra bezdik çünkü bu tarih öncesi şehir de günümüz şehirlerinden farklı gözükmüyordu. Harabe evler, fabrika kalıntıları ve bu ataların da şimdiki maymunlar gibi otomobil ve uçak kullandığını bulduk. Tüm bunlar geçmişteki zekânın oldukça ileri olduğunu gösteriyordu. Bunun, Cornelius'un beklediği şey olmadığını hissediyordum ve benim de umduğum şey değildi.

O sabah Cornelius kazı alanında diğerlerinden daha kalın ve bir çeşit beton duvarları olan, öteki evlere göre daha iyi korunmuş bir eve gitmişti. İçeriye kum ve moloz dolduğundan her şeyi elekten geçiriyorlardı. Düne kadar diğer evlerden farklı bir şey bulamamışlardı: Tesisat, ev ve mutfak aletleri. Bilim uzmanıyla paylaştığım çadırın kapısında tembel tembel duruyordum. Durduğum yerden bir orangutanın, grup şefi olan kurnaz bakışlı genç bir şempanzeye emirler sıraladığını işittim. Cornelius ortada gözükmüyordu. İşçilerle birlikte kazıya inmişti. Diğerlerinin bir aptallık yapacağından ya da önemli bir nesneyi gözden kaçıracağından korkarak sık sık kendi de kazı işlerine katılıyordu.

Kazılı delikten koşar adım çıktı ve sıradışı bir keşif yaptığını anlamam uzun sürmedi. İki eli arasında, ne olduğunu göremediğim küçük bir nesne taşıyordu. Elindeki nesneyi almaya çalışan yaşlı orangutanı kabaca defetti ve nesneyi binbir özenle yere koydu. Bana bakıp beni yanına çağırdı. Ona doğru yaklaşırken mimiklerindeki değişikliği görmek beni etkiledi.

"Ulysse, Ulysse!"

Onu asla bu halde görmemiştim. Güçlükle konuşuyordu. İşçiler de kazı alanından çıkıp Cornelius'un etrafını sarmaya başladıklarından nesnenin ne olduğunu göremiyordum. Onlara oldukça gülünç gelen bu nesneyi işaret edip duruyorlardı. Bazıları kahkahayı koyverdi. Hemen hepsi güçlü kuvvetli gorillerdi. Cornelius onları uzaklaştırdı.

"Ulysse!"

"Ne oldu, ne buldun?"

Ben yerde yatan nesnenin ne olduğunu anladığımda o da boğuk bir sesle fısıldadı.

"Bir bebek, Ulysse, bir oyuncak bebek!

Gerçekten de bir bebekti; basit, porselen bir bebek. Mucizevi bir şekilde bozulmadan kalmıştı, saçları vardı ve gözleri de hâlâ biraz renkliydi. Bu görüntü benim için o kadar tanıdıktı ki ilk anda Cornelius'un neden bu kadar fazla tepki verdiğini anlayamadım. Kavramam için birkaç saniye geçmesi gerekti... Ve birden anladım! Gerçeği kavrar kavramaz bir hüzün kapladı içimi. Bu, bir kızı temsil eden, bizim gezegenden bir kıza benzeyen bir *insan* bebeğiydi. Ancak kendimi buna kaptırmayı reddettim. Bu mucizeyi ilan etmeden önce olası her sebep incelenmeliydi. Hiç şüphesiz Cornelius gibi bir bilimci bunu yapacaktı. Şöyle bir bakalım: Çocuk maymunların oyuncak bebekleri arasında az da olsa hayvan ve hatta insan şeklinde olan bebekler vardı. O hâlde benim şempanzeyi bu kadar heyecanlandıran sadece bebeği bulmuş olması değildi... Biraz daha düşünelim: Çocuk maymunların hayvanlardan oluşan oyuncakları porselenden değil ve özellikle de, genel olarak, *giyinik* değiller. En azından zeki varlıklar gibi giydirilmiş değiller. Oysaki bu bebeğin bizim dünyamızdaki bir oyuncak bebek gibi –elbisenin geri kalanı, korse kısmı, iç eteği ve paçalı donu hâlâ üzerindeydi– Dünya'daki küçük bir kızın en sevdiği oyuncak bebeğini veya Soror'daki bir çocuk maymunun maymun bebeğini özenle giydirdiğini gibi giydirildiğini size söyleyebilirim. Öyle bir özen ki asla, ama *asla*, bir hayvan gibi giydirilmiş bir insan şekilde değildi. Anlıyordum, yavaş yavaş bu deneyimli dost şempanzenin neden bu kadar tepki verdiğini anlıyordum.

Ve hepsi bu değildi. Bu oyuncağın başka bir kusuru daha vardı, bir başka gariplik, öyle ki işçileri kahkahalara boğmuş ve hatta kazıları yöneten heybetli orangutanı bile gülümsetmişti. Bu bebek *konuşuyordu*. Bizim dünyamızdaki bir bebek gibi konuşuyordu. Cornelius bebeği yere bırakırken farkında olmadan hasar görmemiş mekanizmayı harekete geçirmişti ve bebek de konuşmuştu. Ah! Uzun uzun cümleler kurmu-

yordu. Sadece tek bir sözcük söylüyordu; yalın, iki heceden oluşan bir sözcük: *Ba-ba*. Cornelius tekrardan eline alıp sağa sola döndürünce yeniden "Ba-ba" dedi. Bu sözcük Fransızca ve maymuncada, ve belki de evrenin gizemli diğer dilleri arasında da, aynı anlama geliyordu. Yeniden "Ba-ba" dedi insan bebek ve özellikle bu sonuncusu benim bilimci meslektaşımın yüzünün kızarmasına sebep oldu. Bu durum beni öylesine etkilemişti ki bana bu değerli keşfini gösterirken çığlık atmamak için kendimi zor tuttum.

"Rezil aptal!" diye geveledi uzun bir sessizlikten sonra.

Kimden bahsettiğini biliyordum ve öfkesini paylaşıyordum. Göğsü madalyalarla süslenmiş yaşlı orangutan, geçmişte yaşamış çocuk bir maymun için tasarlanmış, konuşabilen basit bir oyuncaktan daha fazlasını göremiyordu. Ona başka açıklamalar getirmeye çalışmak boşunaydı. Cornelius denemedi bile. Aklına her ne geldiyse o kadar rahatsız ediciydi ki kendine sakladı. Bana da tek kelime etmedi ama ne düşündüğünü bildiğimi biliyordu.

Günün geri kalanında düşünceli ve sessizdi. Artık araştırmalarına devam etmekten korktuğu izlenimini edinmiştim ve yarı yarıya keşfettiklerinden de pişmandı. Aşırı heyecanı geçtikten sonra keşfine tanık olduğum için kendini kötü hissetti.

Ertesi günden itibaren beni buraya getirdiği için pişmanlık duyduğunu gördüm. Bir gece düşündükten sonra, gözlerime bile bakmadan beni, buradaki harabelerle ilgilenmektense yararlı araştırmalar yapabileceğimi söyleyerek Enstitü'ye geri göndermeye karar verdiğini söyledi. Uçakta yerim ayırtıldı. Yirmi dört saat içinde buradan ayrılacaktım.

4

Bir zamanlar insanların bu gezegende hüküm sürdüğünü varsayalım. Bizimkine benzeyen bir insan uygarlığının on bin yıldan daha da eski bir zamanda Soror'da yeşerdiğini varsayalım.

Bu, artık pek de anlamsız bir varsayım değil; hatta tam tersi. Yanlış yollar arasında sonunda doğru olanı bulduğumuz hissine kapıldım. Bu yolda, maymunlarla ilgili sinir bozucu gizemin aralanacağını biliyorum. Bilincim, daima buna benzer açıklamayla karşılaşmak istiyordu.

Beni başkente geri götüren uçakta, Cornelius'un pek konuşkan şempanze sekreterlerinden biriyle birlikteyim. Kendimi onunla laflayacak havada hissetmiyorum. Uçak yolculukları beni daima düşüncelere daldırır. Kafamdakileri düzene sokmak için bu yolculuktan daha uygun bir zaman bulamayacaktım.

O hâlde, Soror gezegeninde bizimkine benzer bir uygarlığın uzun zaman önce var olduğunu varsayalım. Mantıktan yoksun varlıkların basit bir taklit yeteneğiyle hayatlarını sürdürüp gitmesi mümkün mü? Bu soruya verilecek yanıt beni tereddüt ettiriyor ancak var olan pek çok iddiayı kafamda enine boyuna tarttıktan sonra bu fikirdeki tutarsızlık kaybolmaya başladı. Mükemmelleştirilen makinelerin günün birinde üzerimizde hâkimiyet kuracağının Dünya'da oldukça yaygın bir fikir olduğunu hatırlıyorum. Sadece şairler ve yazarlar arasında değil, tüm sosyal sınıflar arasında yaygın bir

fikirdi bu. Böylesine yaygın olmasının sebebi belki de genel hayal gücünden bir anda doğmuş olması ve üstün beyinleri rahatsız etmesiydi. Belki de bu yüzden gerçeğin bir kısmını içeriyordu. Sadece bir kısmını: Makineler daima makine olarak kalacak; mükemmelleştirilen robot, daima robot olarak kalacak ancak bir derece de olsa ruha sahip olan maymun gibi canlı varlıklara ne olacaktı? Ve maymunların da taklit yeteneğine sahip olduğu su götürmez...

Gözlerimi kapattım. Kendimi motor gürültüleri arasında sallanmaya bıraktım. Söylediklerimi doğrulamak için kendi kendime tartışmam gerektiğine inanıyordum.

Bir uygarlığı niteleyen nedir? Olağanüstü dehası mı? Hayır, bu her zaman olan bir şey... Hım! Zekânın hakkını yemeyelim şimdi. Bunun öncelikle sanat ve edebiyat olacağını kabul edelim. Birkaç sözcüğü bir araya getirme yeteneği olan üstün zekâlı maymunlarımız için bunları gerçekleştirmek zor mu peki? Edebiyatımızı oluşturanlar nedir? Şaheserler mi? Bir kez daha hayır. Ancak özgün bir kitap yazıldı mı –bir çağda zaten bir iki tane çıkar– yazarlar bunu *taklit eder*, yani yeniden yazar, basılan yüz binlerce kitap aynı konulardan bahseder, sadece başlıkları ve cümle şekilleri farklılık gösterir. Bu, doğuştan taklitçi olan maymunların başarabileceği bir şey, hele bir de dili kullanabiliyorlarsa.

Sonuç olarak tek geçerli itiraz olabilecek şey dil. Yalnız bir dakika! Tek bir kitaptan yola çıkıp yüz binlercesini kopyalayan maymunların yazdıkları her şeyi anlamalarına gerek yok ki. Bu durum hiç şüphesiz bizim için olduğu gibi onlar için de gerekli değil. Tıpkı bizim gibi, işitilen cümleleri tekrarlamaları yeterli. Geri kalan tüm edebi aşamalar mekanik. İşte bu noktada bazı biyologların fikirleri anlam kazanıyor: Maymunların yapısında konuşmalarını engelleyebilecek hiçbir şey söz konusu değil, diyorlardı. İstekten başka ihtiyaçları olan bir şey yok. Ani bir mutasyondan sonra bir gün bu istek pek tabii gelmiş olabilir.

Bu durumda, konuşan maymunların bizimki gibi bir edebiyatı devam ettirmesi garip kaçmaz. Ardından, belki de bazı

okuma yazması olan maymunlar zekâ seviyesini yukarı çektiler. Benim bilim uzmanı dostum Cornelius'un dediği gibi, zekâ hareketlerde ortaya çıkar –burada da konuşma mekanizmasında olan durum– ve yeni maymun dünyasında, bir yüzyıllık sürede bazı özgün fikirler ortaya çıkabilir; tıpkı bizde olduğu gibi.

Ardı ardına gelen bu fikirlerin verdiği neşeyle, iyi eğitilmiş hayvanların, başkent müzelerinde görüp hayran kaldığım heykeller ve tabloları oluşturabileceği ve genel olarak her türlü insancıl sanatta, buna sinemacılık da dâhil, yer edinebilecekleri fikrine çabucak kendimi kaptırdım.

Akıl gerektiren önemli eylemler yaptıkları sonucuna vardıktan sonra tezimi diğer işlere de uyarlamak kolay oldu. Sanayi alanı da çabucak analizime boyun eğdi. Sanayinin, zamanla kendini yenilemek için akılcı hiç kimseye ihtiyacı olmadığı fikri bana oldukça mantıklı gözüktü. Temelde, sanayide yapılan hareketler aynıydı ve maymunlar bu görevi hiçbir güçlük çekmeden devralabilirdi. Üst kademelerdekilerin görevi belirtilen şartlar altında birkaç sözcüğü tekrar edip bazı raporları kaleme almaktı. Bütün bunlar şartlı reflekse bağlıydı. Daha da üst, yönetim seviyesindeki maymunların idaresi bana daha da kolay gözüktü. Sistemimizi devam ettirmek için gorillerin sadece, hepsi aynı modele dayanan birkaç davranışı taklit etmesi ve birkaç söylevi dile getirmesi yeterliydi.

Büyün bunlar Dünya'da yapılan pek çok değişik eyleme farklı bir gözle bakmamı ve bu eylemleri maymunların nasıl yapacağını düşünmemi sağladı. Aklımı kullanmamı gerektirmeyen bu oyunlardan biraz tatmin hissetmeye başladım. Gazeteci olarak pek çok siyasi toplantıya katılmıştım. Röportaj yaptığım kişilerin rutin konuşmalarını hatırladım. Sıradışı bir çarpıcılıkla, birkaç yıl önce takip ettiğim meşhur bir dava tekrar gözlerimin önünden geçti.

Avukat, mesleğinin önde gelenlerdendi. Neden şimdi bu insanı mağrur bir goril olarak ve diğer ünlü olan diğer avukatı da aynı şekilde düşünmüştüm? Neden, el kol hareketlerini ve yapılan eylemleri, yoğun eğitimin sonucu olan öğrenilmiş

reflekslerle karşılaştırıyorum? Mahkeme başkanında neden ezberlediği cümleleri otomatik programlanmış gibi okuyan, bir tanığın sözünden ya da kalabalığın mırıldandıklarından sarhoş olmuş gururlu bir orangutan havası vardı?

***

Aklımı çelen başka görüntüleri de sık sık hatırlayarak uçuşun sonunu getirdim. Finans ve iş dünyasına doğru inerken, son hatırladığım, Soror gezegenine ait yeni anılardaki tamamıyla maymunsu gösteriydi. Başkentteki en ilgi çekici şeylerden biri olduğu için dostum Cornelius beni bir borsa oturumuna götürmüştü. İşte orada gördüğüm tablo, geri dönüş yolculuğumun son dakikalarında zihnimde, tuhaf bir berraklıkla belirdi.

Borsa binası, dışarıdan oldukça garip bir havası olan büyük bir binadaydı, yaklaştıkça çoğalan derin ve anlaşılmaz mırıltılar, sonunda şaşırtıcı bir gürültüye dönüşmüştü. İçeri girer girmez yaygaranın ortasına düştük. Bir sütuna yanaşmıştım. Maymun bireyler görmeye alışmıştım ancak çevremde yoğun bir kalabalık görmek beni afallatmıştı. Durum ortadaydı ve bu gösteri bana, benim meşhur kongredeki bilim uzmanları topluluğundan daha tuhaf görünmüştü. Her yöne doğru uzanan muazzam bir salon ve bağıran, el kol hareketi yapan, tamamen darmadağınık bir şekilde koşturan, isteri krizine girmiş gibi, sadece acele içinde birbirine çarpan değil ama aynı zamanda başımı döndüren bir yüksekte, tavana kadar üşüşmüş maymunlarla dolu olduğunu düşünün. Buraya kurulmuş merdivenler, trapezler ve ipler istedikleri zaman yer değiştirmelerini sağlıyordu. Bu nesneler her yeri öylesine kaplamıştı ki sanki dört ellilerin ilginç gösteriler yapması için düzenlenmiş devasa bir kafesi andırıyordu.

Maymunlar bu alanda tam anlamıyla uçuyorlar, tam düşecekler derken bir yerlere tutunuyorlardı. Bütün bu bağırış çağırış, çığlıklar ve hatta hiçbir uygar dili andırmayan sesler cehennem gürültüsü gibiydi. *Havlayan* maymunlar vardı.

Salonun bir yanından diğer yanına doğru ipten ipe atlayıp sebepsiz yere havlayan maymunlar.

"Daha önce böyle bir şey görmüş müydün?" diye sordu gururla dostum Cornelius.

Görmediğimi seve seve kabul ettim. Maymunların gerçekten de mantıklı canlılar olduğunu ikna olmam için onlarla yaşadıklarımı gerçekten bir daha gözden geçirmem gerekti. Aklı yerinde olup bu sirki izleyen herkes, karşısındakinin hoplayıp zıplayan deliler ya da çileden çıkmış hayvanlar olduğunu görürdü. Bakışlarında hiçbir zekâ kırıntısı yoktu ve burada herkes birbirine benziyordu. Hiçbirini bir diğerinden ayırt edemiyordum. Hepsi aynı giyinmişti ve yüzlerinde aynı maske, deliliğin maskesi vardı.

Güncel bakışımı daha da rahatsız eden şey, az önce, insanca bir sahneye uygun giyinmiş bir goril ya da orangutanın aksi bir olayla dikkatimi çekmesiydi, bu anlamsız deliliğin üyelerini insan şeklinde görmeye başlamıştım. Bağırıp, havlayıp, amaçlarına daha hızlı bir şekilde ulaşmak için bir ipin ucunda sallananlar insanlara benziyorlardı. Ateşler içinde bu sahnedeki başka önemli anlar yeniden gözlerim önüne geldi. Uzun bir süre inceledikten sonra bu güruhun uygar bir kurumun bir parçasını oluşturduklarına dair güçlü bir izlenim edindiğimi hatırlıyorum. Hayvansı bağırtılar arasında bazen anlaşılır sözcükler de telaffuz ediliyordu. Baş döndürücü bir yükseklikte yapı iskelesine tünemiş bir goril, ellerindeki histerik sarsıntılara yenilmeden, ayağıyla tuttuğu bir tebeşirle bir tahtaya muhtemelen anlamlı sayılar yazıyordu. Bu gorilde bile insansı izler görmüştüm.

Bu sanrılardan ancak maymun uygarlığı üzerine tahmini teorilerime geri dönerek kurtulabildim ve finans dünyasına ait bu anılar sayesinde yeni iddialar oluşturdum.

Uçak yere indi. Başkente geri dönmüştüm. Zira havalimanında beni bekliyordu. Ta uzaktan kulaklarına kadar çektiği beresini fark etmiştim; tekrar büyük bir mutluluk hissettim. Sınır kapısındaki rutin işlemlerden sonra Zira'ya kavuştuğumda, onu kollarıma almamak için kendimi tutmam gerekti.

5

Dönüşümü takip eden bir ayı, büyük ihtimalle kazı alanında kaptığım ve giderek tıpkı sıtma gibi şiddetli ateşe dönen bir hastalık yüzünden yatakta geçirdim. Acım yoktu ancak zihnim ateşler içindeydi, aklımı kurcalayan şaşırtıcı gerçekle ilgili şeyler durmaksızın kafamda dönüyordu. Maymun çağından önce Soror gezegeninde bir insan dönemi olduğu artık benim için su götürmezdi ve bu inanç beni meraklı bir sarhoşluğa daldırıyordu.

Yine de iyice düşününce, bu keşfimle gururlanmalı mıyım, yoksa kendimi aşağılanmış hissetmeli miyim bilemiyordum. Maymunların hiçbir şey icat etmediğini, sadece basit taklitçiler olduklarını düşününce öz saygım depreşiyordu. Duyduğum utanç ise insan uygarlığının maymunlarca kolayca sindirilmiş olmasınaydı.

Nasıl böyle bir şey olabilirdi? Bu sorun üzerine durmaksızın sayıklayıp duruyordum. Elbette biz diğerleri, diğer uygarlıklar, uzun zamandır ölümlü olduğumuzu biliyorduk ancak böylesi tamamen bir yok oluş, insanı eziyordu. Ani bir yıkım mı olmuştu? Bir felaket mi gelmişti? Ya da bir tarafın yavaşça gerileyip, diğerinin hızlıca yükselmesi mi? Sonuncu varsayımdan yanaydım ve maymunların güncel durumlarıyla takıntılarına bakarak bu evrim konusunda oldukça anlamlı ipuçları bulmuştum.

Şu biyolojik araştırmalara verdikleri önem mesela ki kökeni konusunda oldukça emindim. Eski zamanlarda pek çok maymun, insanların yaptığı deneylerde denek olarak kulla-

nılıyor olmalıydı. İlk kez ön ayak olanlar, bunlar olmalıydı. Devrime öncülük edenler onlardı. Efendilerinde gözlemledikleri el kol hareketlerini ve davranışları doğallıkla taklit etmeye başlamışlardı ve bu efendiler araştırmacı, biyolog, doktor, hemşire ve görevlilerden oluşuyordu. Bunun sonucu olarak bu düzen günümüzde de şirketlerinin çoğunda böyle işliyor.

Peki ya insanlar, bu sürede onlara ne oldu?

Maymunlar üzerine yeterince düşünüp taşındık! İki aydır eski esaret dostlarımı, insan kardeşlerimi görmedim. Bugün kendimi daha iyi hissediyorum. Ateşim düşmüştü. Dün Zira'ya dedim ki -Zira, hastalığım boyunca benimle kardeşim gibi ilgilenmişti- ona dedim ki araştırmalarıma onun bölümünde yeniden başlamak istiyorum. Buna pek de sevinmiş gibi bir havası yoktu ancak karşı çıkmadı. Artık gidip onları ziyaret etme vakti gelmişti.

***

İşte, yeniden kafeslerin olduğu salondayım. Eşikten geçerken içimi garip bir his kapladı. Bu varlıklara artık başka bir gözle bakıyordum. İçeri girmeye karar vermeden önce kaygıyla, bu uzun aradan sonra karşılarına çıktığımda beni tanıyabilecekler mi ki diye sordum. Tanımış olmalıydılar. Bir zamanlar olduğu gibi, neredeyse saygı duyarak, hepsinin bakışları bana çevrilmişti. Yanılıyor muydum, yoksa gerçekten de bana, maymun bekçilerine baktıklarından daha mı farklı bakıyorlardı? Anlatması imkânsız bir parıltı vardı gözlerinde ancak o gözlerde akıllı bir merak, sıradışı bir tepki, hayvansı içgüdülerinden sıyrılmaya çalışan atalarına ait puslu anıları ve belki de... Belli belirsiz umut kırıntıları gördüğümü sandım.

Bu umudu kendim de, farkında olmadan uzun süre taşıdığına eminim. Beni bu telaşlı coşkuya sürükleyen o değil miydi? Ben, Ulysse Mérou, kaderin bu gezegene, insanları yeniden hayata döndürmesi için yolladığı bir aracı değil miydim?

İşte, sonunda bir aydır aklımı kurcalayan fikri dile getirdim. Zamanında bir fizikçinin dediği gibi "Tanrı zar atmaz"*. Evrende tesadüf yoktur. Betelgeuse'e olan yolculuğuma daha üstün bir zekâ karar vermişti. Bu seçime saygı gösterip ve gerilemiş insanlığın yeni Kurtarıcısı olmak bana bağlı.

Eskiden yaptığım gibi yavaşça salonu turladım. Nova'nın kafesine doğru koşmamak için kendimi zor tutuyordum. Kaderin elçisinin gözdeleri olabilir mi?

Deneklerimin her biriyle tek tek ilgileniyordum... Bugün de konuşmayacaklardı. Kendimi avutuyorum; görevi yerine getirmek için önümde koca bir ömür var.

Hesap etmediğim bir kayıtsızlıkla eski kafesime doğru yaklaştım. Göz ucuyla bakıyordum ancak Nova'nın parmaklıklara uzanan kollarını göremiyordum. Beni selamlamak için çıkardığı neşeli çığlıkları işitmiyordum. Karanlık bir sezi işledi içime. Artık dayanamıyordum. Aceleyle kafese yaklaştım; içi boştu.

Bütün esirleri korkutan otoriter bir sesle gardiyanlardan birini çağırdım. Zanam geldi. Ona emir vermem pek hoşuna gitmiyordu ancak Zira onu benim yetkim altına verdiğini belirtmişti.

"Nova nerede?"

Asık suratla hiçbir şey bilmediğini söyledi. Bir gün, kendisine hiçbir açıklama yapılmadan alıp götürülmüştü. Üsteledim ama bir şey öğrenemedim. Sonunda ne şans ki Zira rutin kontrol için geldi. Beni boş kafesin önünde gördü, telaşımı sezdi. Huzursuz olmuş gibiydi, başka bir konu hakkında konuşmaya başladı.

"Cornelius yeni döndü. Seni görmek istiyor."

O anda ne Cornelius, ne şempanzeler, ne bütün bu goriller ne de öteki taraftan çıkıp gelebilecek yaratıklar umurumda değildi. Kafesi işaret ettim.

"Nova nerede?"

---

* "Tanrı zar atmaz (*Gott würfelt nich*)", 1927'de Solvay Konferansı'nda Albert Einstein kuantum kuramı üzerine konuşurken söylediği cümle. -*çn*

"Hasta," dedi dişi maymun. "Özel bir binaya naklettik."

Dışarı, gardiyandan uzak bir tarafa gitmek için bana bir işaret yaptı.

"Müdür, sırrı saklamam için bana yemin ettirdi ancak yine de senin bilmen gerek diye düşünüyorum."

"Çok mu hasta?"

"Önemli bir şey değil ancak üstlerimizi tedirgin eden oldukça önemli bir olay yaşandı. Nova çocuk bekliyor."

"O..."

"Hamile demek istiyorum," dedi maymun beni merakla inceleyerek.

6

Hâlâ bu durumda ne yapılması gerektiğini kavrayamayarak aptal aptal duruyordum. Bir anda aklıma pek çok can sıkıcı ayrıntı geldi ve tedirgin edici bir soru huzurumu bozdu: Neden bu konu hakkında bilgilendirilmemiştim? Zira bana karşı çıkacak süre bırakmadı.

"İki ay önce, geziden döndükten sonra fark ettim. Goriller sadece ateşlendiğini sanıyorlardı. Cornelius'a telefon ettim, o da bizzat müdürle uzun bir konuşma yaptı. Bunun bir sır olarak kalması konusunda anlaştılar. Onlar ve benim dışımda bunu bilen yok. Gözden uzak bir kafeste ve kendisiyle sadece ben ilgileniyorum."

Bunun, Cornelius'un ihaneti olarak görüyordum ve Zira'nın utandığını hissetmiştim. Gizli bir dolaplar çevriliyor gibiydi.

"Seni temin ederim iyice tedavi edildi ve hiçbir ihtiyacı yok, olanlarla da ben ilgileniyorum. Şimdiye kadar hiçbir dişi insanın hamileliği böylesine özenle izlenmemişti."

Alaycı bakışları karşısında hata yapmış bir öğrenci gibi bakışlarımı indirdim. Kinayeli bir tavır takınmaya çalışmıştı ama şaşırdığını hissettim. Elbette, gerçek doğamı öğrendikten sonra bile Nova ile olan fiziksel yakınlaşmamdan pek hoşlanmamıştı ancak bakışlarında incinmeden daha farklı bir şeyler vardı. Bana olan bağlılığı onu endişelendiriyordu. Nova konusundaki bu sırlar, pek de hayra alamet değildi. Bana tüm gerçeği, konunun Yüksek Kurulda konuşulmakta olduğunu ve tartışmaların yüksek kademeliler arasında olduğunu söylemediğini düşünüyordum.

"Ne zaman doğuracak?"

"Üç ya da dört ay içinde."

Durumun trajikomik tarafı bir anda sinirimi bozmuştu. Betelgeuse sisteminde baba olacaktım. Soror gezegeninde, büyük bir cinsel arzu duyduğum, bazen acıdığım, hayvan beynine sahip bir insandan bir çocuğum olacaktı. Evrende hiçbir bir varlık böyle bir maceranın içine düşmüş olamazdı. Hem ağlamak hem de gülmek istiyordum.

"Zira, onu görmek istiyorum!"

Hafifçe somurttu.

"Bunu talep edeceğini biliyordum. Cornelius'la bu konu hakkında konuştum ve sanırım buna razı olacak. Seni bürosunda bekliyor."

"Cornelius bir hain!"

"Böyle konuşmaya hakkın yok. Bilim aşkı ve maymunluk görevleri arasında bölündü. Bu doğumdan kaygı duyması doğal..."

Enstitü'nün koridorlarında Zira'yı takip ederken acım katlandı. Bilim uzmanı maymunların yeni doğacak olan bir ırka olan bakış açılarını ve inançlarını anlayabiliyordum. Tanrım! Kendimi sorumlu hissettiğim görevi nasıl yerine getirebileceğimi şimdi daha iyi görebiliyordum.

Cornelius beni güzel sözlerle karşıladı ancak aramızda daimi bir huzursuzluk doğmuştu. Bazen bana bir çeşit korkuyla bakıyordu. Aklımı kurcalayan konuya hemen girmemek için kendimi tutmam gerekti. Ona, kazı alanına yaptığı gezinin nasıl sonlandığını ve yolculuğunu sordum.

"Etkileyiciydi. Elimde bir yığın çürütülemez kanıt var."

Zekâyla bakan küçük gözleri fıldır fıldırdı. Başarısını haykırmamak için kendini zor tutuyordu. Zira haklıydı: Bilim aşkı ve maymunluğun getirdiği ödevleri arasında kalmıştı. Şu anda bir bilim uzmanı, istekli ve kendisi için sadece teorilerinin zaferi önemli olan bir bilim uzmanı olarak konuşuyordu.

"İskeletler," dedi, "sadece bir değil, pek çoğunu bulduğumuz durum ve düzen itibariyle hiçbir şüpheye sebep verme-

yecek kadar açık bir şekilde bir mezarlık olduğu anlaşılıyor. En kör gözlerin bile göreceği kadar açık. Elbette bizim orangutanlar orada garip bir rastlantıdan fazlasını göremedi."

"Ne iskeletiydiler?"

"Maymun değillerdi."

"Anlıyorum."

Birbirimizin gözünün içine bakıyorduk. Heyecanı kayboldu, yavaşça devam etti. "Gerçeği senden saklayamam. Ne olduğunu sen de tahmin ediyorsun: Bunlar insan iskeletiydi."

Hiç de şaşırmış gözükmeyen Zira'nın durumdan haberdar olduğu belliydi. İkisi de bana hâlâ suç ortağı gibi bakıyorlardı. Sonunda Cornelius, konuyu adam akıllı konuşmaya karar verdi.

"Bugün artık bundan eminim," diye belirtti. "Bir zamanlar gezegenimizde, sizinkiyle aynı seviyede zekâya sahip bir insan ırkı vardı ve Dünya'nızdaki insanlar gibi ama yozlaşmış ve hayvanlarla aynı seviyeye inmiş bir ırk... Buraya dönüşümle birlikte başka kanıtlar da buldum."

"Başka kanıtlar mı?"

"Evet. Ensefalik bölümü direktörü olan, gelecek vaat eden genç bir şempanze yeni kanıtlar keşfetti. Hatta bir dâhi sayılır... Maymunların daima iyi taklitçiler olduğunu düşünmek yanlış olur," diye devam etti acı verici bir ironiyle. "Bilim dünyasındaki pek çok alana, özellikle de beyinle ilgili deneyleri kapsayanlarda, oldukça sıradışı yenilikler getirdik. Yapabilirsem, bir gün size sonuçları göstereceğim. Hayrete düşeceğinize eminim."

Dâhi maymun fikrine kendini inandırmaya çalışıyor gibiydi ve gereksiz bir sinirle konuşuyordu. Ona asla bu konu hakkında saldırgan bir şey söylememiştim. İki ay önce, maymunlardaki yaratıcı zekânın yetersiz olduğunu söyleyen kendisiydi. Ani bir gurur patlamasıyla konuşmaya devam etti:

"İnan bana, bir gün gelecek, her konuda insanları geçeceğiz. Senin de tahmin edebileceğin gibi onların başarısını şans eseri kazanmadık. Bu olay evrimin doğal işleyişinde vardı. Mantıklı insanların vakti geçmişti; onlardan daha üstün

ve başarılı, maruz kaldıklarını temelden kavrayarak, yükselme dönemine geçemeden önce görünüşte durgunluk dönemi gibi gözüken bir zamanda onları sindiren bir varlık vardı karşılarında."

Olayla yüzleşmek için yeni bir bakış açısıydı bu. Ona, aramızdaki pek çok insanın bir gün üstün bir varlıkça ele geçirileceklerine inandıklarına inandığını ancak hiçbir biliminsanı, filozof ya da şairin bu insanüstü varlığı bir maymun olarak düşünmediğini söyleyebilirdim. Ama bu konu üzerinde tartışmaya pek hevesim yoktu. Önemli olan, her şeyden sonra zekânın bazı bedenlerde kalmış olması değil miydi? Bu bedenin şekli pek önemli değildi. Aklımda başka konular vardı. Konuyu Nova ve durumu üzerine getirdim. Hiçbir şey söylemedi ve beni avutmaya koyuldu.

"Kendini üzme. Her şeyin hallolacağını umuyorum. Büyük ihtimalle Soror'daki diğer insan çocuklar gibi olacaktır bu bebek de."

"Öyle olmayacağını umarım. Konuşacağına eminim!"

Öfkeyle çıkışmaktan kendimi alamamıştım.

Zira, beni susturmak ister gibi kaşlarını çatmıştı.

"Onun ve senin iyiliği için, buna pek de heves etme derim," dedi Cornelius ciddi ciddi.

Ardından, daha dostane bir sesle ekledi. "Konuşmaya başlarsa, seni şimdiye kadar koruduğum gibi korumaya devam edebileceğimden emin değilim. Büyük Kurul'un durumdan haberdar olduğunun ve benim de bu doğumun gizli saklı gerçekleşmesi için katı emirler aldığımın farkındasın değil mi? Durumdan haberdar olduğun otoritelerin kulağına giderse benim ve Zira'nın sürüleceğini ve senin de tek başınıza kalacağını..."

"Düşmanların karşısında mı?"

Bakışlarını çevirdi. Tam düşündüğüm gibiydi. Maymun ırkı için bir tehlike arz ediyordum. Cornelius'un bir dost olamasa bile bir müttefik olduğunu bilmek beni memnun etmişti. Zira, bana göstermese de öncesinde, daha hiddetli bir şekilde davamı savunmuştu; Cornelius Zira'yı üzmek is-

temezdi. Bana, elbette gizli olmak kaydıyla, Nova'yı görme izni verdi.

***

Zira beni, anahtarı sadece kendisinde olan küçük, gözlerden uzak bir binaya götürdü. Beni içeri soktuğu salon büyük değildi. İçeride sadece üç kafes vardı ve ikisi boştu. Nova bu üçüncü kafesin içindeydi. Geldiğimizi işitmiş ve gelenin ben olduğumu hissetmişti çünkü daha beni görmeden ayağa kalkıp kollarını uzatmıştı. Zira, küçümseyen bir tavırla omuzlarını silkti ancak kafesin anahtarını bana verip, gözcülük yapmak üzere koridora çıktı. Nasıl da güzel bir ruha sahipti bu dişi maymun! Hangi kadın böylesine ince davranabilirdi? Birbirimize söyleyeceğimiz bir dolu şey olduğunu düşünmüş ve bizi yalnız bırakmıştı.

Birbirimize söyleyecek şeyler mi? Ne yazık ki! Nova'nın içinde bulunduğu zavallı durumu yine unutmuştum. Kafese girip onu kollarıma aldım. Beni anlayabilirmiş gibi, mesela Zira'yla konuşuyormuşum gibi konuştum onunla.

Anlamıyordu değil mi? En azından birlikte seçildiğimiz bu görevi sezinleyemiyordu bile değil mi?

Yanındaki samanların üzerine uzandım. Olağan dışı aşkımızın meyvesine dokundum. Şimdiki hali, eskiden olmadığı halde, ona konuşulacak birinin havasını ve ağırbaşlılığını vermiş gibi geldi bana. Parmaklarımı karnının üzerinde gezdirirken ürktü. Bakışlarında yeni bir yoğunluk vardı, orası kesindi. Aniden, zorlanarak da olsa, ona açık seçik söylemeyi öğrettiğim ismimin hecelerini geveledi. Verdiğim dersleri unutmamıştı. İçimi bir sevinç kaplamıştı ancak bakışları tekrardan donuklaştı ve ona getirdiğim meyveleri yemek için döndü.

Zira geri döndü. Ayrılma vakti gelmişti. Zira'yla birlikte dışarı çıktım. Kendimi perişan hissediyordum; Zira, daireme kadar bana eşlik etti; vardığımızda çocuklar gibi ağlamaya başladım.

"Ah Zira, ah!"

Beni tıpkı bir anne gibi kollarına aldığında, onunla şefkatle, nefes almaksızın konuşmaya başladım; sonunda içimi, Nova'nın pek de minnettar kalmayacağı hisler ve düşünceleri ona döktüm.

7

Kurban olduğum maymun! Zira sayesinde bu sürede, otoritelerin haberi olmadan Nova'yı sık sık ziyaret edebiliyordum. Bakışlarında arada bir beliren ateşi saatlerce izleyerek vakit geçiriyordum. Sabırsızca doğumu beklerken, haftalar su gibi akıp geçmişti.

Bir gün Cornelius, bahsettiği harikaları bana gösterebilmek için beni ensefalik bölümüne götürmeye karar verdi. Beni bölüm başkanına, Helius adındaki şu genç şempanzeye tanıştırdı ve önemli bir iş için ayrılmak zorunda kalacağından bana eşlik edemeyeceği için özür diledi.

"Sana bahsettiğim şu kanıtlarla ilgili deneyi bizzat kendim göstermek üzere bir saat sonra geri geleceğim," dedi. "Beni beklerken, eminim klasik deneyler de ilgini çekecektir."

Helius beni, Enstitü'nün geri kalanındaki salonlara benzer, üst üste iki sıra kafesle döşenmiş bir salona soktu. İçeri girer girmez eczanelerdeki kloroform kokusuna benzer bir koku dikkatimi çekti. Sonuç olarak bu bir uyuşturucuydu. Artık yapılan bütün ameliyatların uyur denekler üzerinde gerçekleştiğini söyledi rehberim. Maymun uygarlığının ne kadar gelişmiş olduğunu kanıtlamak için, gereksiz tüm acıların, acı çeken insan bile olsa yok edildiğini söyleye söyleye bitiremedi. Yani içim rahat edebilirdi.

İçim sadece yarı rahatlamıştı. Bu durum için bazı istisnalar olduğunu belirterek sözlerini tamamladığında, güvenim hepten düşmüştü. Bu istisnalar acıyı incelemek ve acının doğduğu sinir merkezini tanımlamak için yaptıkları deney-

lerdi. Ancak bugün bunlardan birini görmem mümkün değildi.

Doğal olarak bu açıklama insanca hislerimi yatıştıramadı. Aklıma, Zira'nın beni bu bölümü ziyaret etmekten caydırmaya çalıştığı, kendisinin bile zorunlu olmadıkça buraya gelmediğini söylemesi geldi. Geri dönmeye heves ettim ancak Helius buna fırsat bırakmadı.

"Hastanın herhangi bir acı çekmediğini gözlerinizle görmek için bir ameliyata katılmak ister miydiniz? Hayır mı? O halde gidip sonuçları görelim."

Kokunun geldiği kapalı hücrelerin yanından geçerek beni kafeslere doğru götürdü. İlkinde oldukça yakışıklı ama fazlasıyla zayıf bir genç adam vardı. Yattığı yerden yarı doğruldu. Önünde, neredeyse burnunun ucunda, bir çanak içinde, bütün insanların yemeğe düşkün olduğu, şekerli yulaf lapası vardı. Herhangi bir hareket yapmadan, boş gözlerle kaba bakıyordu.

"Görüyorsunuz değil mi," dedi bana direktör. "Bu genç adam aç; yirmi dört saattir bir şey yemedi. Bununla birlikte en sevdiği yiyeceğe tepki bile vermiyor. Bu durum, birkaç ay önce beyninden bir parça alındığı için böyle. Ameliyattan beri aynı durumda, zorla yemek yedirmek gerekiyor, ne kadar zayıf olduğuna bakınız."

Bir hemşireye işaret çaktı. Hemşire kafese girip, genç adamın suratını çanağın içine soktu. Böylece adam lapayı yemeye başladı.

"Sıradan bir vaka... Bunlar biraz daha ilginçleri. Bu deneklerin her birinin beyin zarının üzerindeki farklı noktalarda değişik ameliyatlar gerçekleştirdik."

Her yaştan kadın ve erkeklerin bulunduğu kafeslerin önünden geçtik. Her kafesin kapısında yapılan müdahaleyi belirten, pek çok teknik ayrıntıyı da kapsayan tabelalar vardı.

"Bu bölgelerden bir kısmı doğal refleksleri içeriyor; diğerleri ise öğrenilmiş refleksleri. Örneğin şuradaki..."

Gösterdiği tabloda oksipital bölgenin tamamının alındığı yazıyordu. Denek nesnelerin ne uzaklığını da ne şeklini ayırt

edebiliyordu ve bir hemşire kendisine yaklaşınca karmaşık el kol işaretleriyle karşı koydu. Yolunun önündeki bir direğin yanından geçmekten acizdi. Öte yandan sunulan bir meyve onu harekete geçiriyor ve dehşetle başka bir yöne kaçmasına sebep oluyordu. Kafesinin parmaklıklarını ayırt edemiyor ve anlamsız bir çabayla havayı kavrayıp duruyordu.

"Buradaki," dedi şempanze göz kırparak, "bir zamanlar oldukça kayda değer bir denekti. Oldukça yol kat etmişti. İsmini biliyor ve basit emirlere bir dereceye kadar uyuyordu. Oldukça karmaşık problemleri çözebiliyor ve basit birkaç alet edevatı kullanabiliyordu. Artık bildiği her şeyi unutmuş halde. İsmini hatırlamıyor. Ne yapacağını bilmiyor. Elimizdeki insanların en aptalı oldu çıktı. Bu durum, oldukça hassas özel bir ameliyat sonrası oluştu: Temporal lobun çıkarılması."

Sırıtarak, birbirini izleyen korkunç açıklamalar yapan bir şempanze ve biraz ya da tamamen felç olmuş, yapaylıkla görüşleri alınmış insanlar içimi kaldırmıştı. Helius'un bana söylediğine göre bir zamanlar annelik içgüdüsü oldukça gelişmiş olan, ancak servikal korteks üzerine yapılan bir müdahaleden sonra bu içgüdüyü tamamen kaybeden genç bir anne gördüm. Her defasında ona yaklaşmaya çalışan küçük çocuklarından birini şiddetle geri itiyordu. Bu kadarı da fazlaydı artık. Doğumu yaklaşan Nova'yı düşündüm ve öfkeyle yumruklarımı sıktım. Neyse ki Helius beni, kendimi toparlayabileceğim başka bir salona geçirdi.

"Burada," dedi bana gizemli bir havayla, "en hassas araştırmaları gerçekleştiriyoruz. Burada işin içine neşter girmiyor. Daha sinsi bir araç var. Beynin bazı kısımlarına uyarıcı elektrik akımları veriyor. Kayda değer pek çok deney gerçekleştirdik. Dünya'da da buna benzer deneyler gerçekleştiriyor muydunuz?"

"Evet, maymunlar üzerinde!" diye patladım öfkeyle.

Şempanze sinirlenmedi ve gülümsedi.

"Ona ne şüphe. Yine de Doktor Cornelius'un gelip size bizzat göstereceği sonuçlar gibisini elde edemediğinize emi-

nim. Onu beklerken, sıradan vakaları incelemeye devam edelim."

Beni tekrardan hemşirelerin ameliyat yapmakla meşgul olduğu kafeslere götürdü. Buradaki denekler bir çeşit masanın üzerine yatırılmışlardı. Kafatasındaki kesiklerden beynin bazı bölgeleri açıkça görülüyordu. Maymunlardan biri elektrotları yerleştirirken, bir diğeri de anesteziyi gerçekleştiriyordu.

"Gördüğünüz üzere, burada da denekleri hissizleştiriyoruz. Sonuçları etkileyemeyecek ama hastanın da herhangi bir acı hissetmeyeceği şekilde hafif uyuşturucu ilaçlar kullanıyoruz."

Elektrotların harekete geçirilmesiyle birlikte denek, sadece bedeninin yarısını etkiliyormuş gibi gözüken sarsıntılarla kasılmaya başladı. Her defasında, elektrik akımı verilince sol bacağını kendine doğru çekip, akım kesilince geri uzatan bir erkekti. Bir diğeri, aynı hareketleri bir koluyla tekrarlıyordu. Ondan sonraki omzun tamamını akımın gelmesiyle kasılarak çeviriyordu. Biraz daha uzakta, oldukça genç bir hastanın çene kasları akımdan etkileniyordu. Bu yüzden zavallının çenesi birbirine vuruyor, yüzünde berbat bir sırıtışla durmaksızın çiğneme hareketi yapıyordu, ta ki ergen bedeni hareketsiz kalana denk.

"Şimdi gereğinden uzun verilen elektrik akımının etkisini gözlemleyelim," dedi Helius. "İşte, sınırları zorlayan bir deney..."

Bu sefer cezaya çarptırılan kişi, bana yüzünün hatlarındaki bir şeyler Nova'yı hatırlatan, güzel, genç bir kızdı. Beyazlara bürünmüş erkek ve dişi pek çok hemşire, kızın çıplak bedeninin çevresinde koşturup duruyordu. Elektrotları, düşünceli gözüken dişi bir maymun bağlamıştı. Kız, hemen sol elinin parmaklarını hareket ettirmeye başladı. Dişi maymun, diğer vakaların aksine birkaç saniye sonra akımı kesmedi. Bu yüzden parmaklar çılgıncasına hareket etmeye ve yavaş yavaş el bileği ileri geri oynamaya başladı. Bir an sonra alt kol, derken kol ve omuz da harekete başladı. Çalkantı hali,

çok geçmeden kalçaları, bacağı sarıp ayak parmaklarına kadar ilerledi. On dakika sonunda, zavallının bütün sol tarafı, görmeye dayanılamayacak, gitgide artan ve şiddetlenen kasılmalarla sarsılıyordu.

"İşte *uzatma* olgusu bu," dedi Helius sakince. "İyi bilinen bir durum ve epilepsinin, oldukça ilginç bir epilepsinin bütün belirtilerinin sadece bedenin bir yarısında ortaya çıkmasına sebep oluyor."

"Yeter!"

Kendimi bağırmaktan alamamıştım. Bütün maymunlar yerinden zıpladı ve lanetlercesine bana baktılar. Cornelius da içeri girmişti, dostça omzuma vurdu.

"Kişi alışık olmayınca, bu deneylerin oldukça etkileyici olduğunu biliyorum ancak bu deneyler sayesinde tıp ve cerrahi alanında, çeyrek asırda inanılmaz bir ilerleme kaybettiğimizi fark etmen gerek."

Argümanı, beni Dünya'daki laboratuvarlarda şempanzeler üzerinde yapılan deneyleri gördüğümdeki olduğu gibi beni ikna edememişti. Cornelius omuzlarını silkti ve beni, daha küçük bir salona açılan dar bir geçide doğru ittirdi.

"Burada," dedi resmi bir havada, "muhteşem ve kesinlikle yeni bir başarıyla tanık olacaksın. Odaya sadece üç kişi girebiliyor. Özel olarak bu araştırmalar ve onların tamamlanmasıyla ilgilenen Helius, ben ve dikkatlice seçilmiş bir yardımcı. Bu bir goril. Kendisi sağır ve dilsizdir. Bana ruhunu ve bedenini adamış biri ve oldukça da güçlüdür. Yani bu gizli çalışmaların ne kadar önemli olduğunu hissediyorsundur. Bunu sana göstermek için can atıyorum, sadece sana, çünkü ihtiyatlı davranacağını biliyorum. Bu senin de yararınıza olur."

8

Odaya ilk girdiğimde bu gizemli havaya neden olacak hiçbir şey göremedim. Cihazlar önceki odalarla aynıydı: Jeneratörler, dönüştürücüler, elektrotlar. İçeride sadece iki denek vardı, birbirine paralel iki divana uzanmış, hareket etmemeleri için bağlanmış bir adam ve bir kadın. Biz içeri girer girmez, garip bir dikkatle bize bakmaya başladılar.

Asistan goril, anlaşılmaz bir homurtuyla bizleri selamladı. Helius ve goril, sağır dilsiz alfabesinde bir süre konuştular. Parmaklarını böylesine kullanan bir goril ve şempanze görmek sıradan bir olay değildi. Neden bilmiyorum ama bu durum bana fazlasıyla gülünç geldi ve neredeyse kahkahayı patlatıyordum.

"Her şey yolunda... Sakinler. Hemen bir deneme yapabiliriz."

"Nasıl bir deney olacak bu?" diye sordum.

"Sürprizi bozmak istemiyorum," dedi Cornelius hafifçe gülerek.

Goril, iki hastaya narkoz verdi, çok geçmeden sakin bir uykuya daldılar ve goril de çeşitli aletleri çalıştırdı. Helius adama yaklaştı, özenle kafatasını saran bandajı açtı ve bazı belirli noktalara elektrotlar yerleştirdi. Adam, katı bir hareketsizlik içinde durmaya devam ediyordu. Mucize gerçekleşmeye başladığında Cornelius'u bakışlarımla süzmekteydim.

Adam konuşuyordu. Jeneratörün gürültüsü altında sesi odada yankılanınca yerimden zıpladım. Kendi adıma bu bir sanrı değildi. Maymun dilinde, Dünya'dan gelmiş bir adamın

ya da bu gezegendeki bir maymunun ses tonuyla kendini ifade ediyordu.

İki bilim uzmanının yüzünde de zaferin mağrurluğu okunuyordu. Yaramazca parlayan ve şaşkınlığımla eğlenen gözlerle bana bakıyorlardı. Haykırmak üzereydim ki susup dinlemem için bir işaret çaktılar. Adamın sözleri bölük pörçük ve özgünlükten yoksundu. Uzun zamandır Enstitü'de tutsak olmalıydı, durmaksızın, genellikle hemşirelerin ya da bilim uzmanlarının söylediği cümleleri tekrarlıyordu. Çok geçmeden Cornelius deneyi durdurdu.

"Bu adamdan daha fazla bir şey öğrenemeyeceğiz ama önemli olan konuşuyor olması."

"Olağanüstü!" dedim kekeleyerek.

"Henüz hiçbir şey görmediniz. Sadece bir papağan ya da bir gramofon gibi konuşuyor," dedi Helius "ancak diğeriyle çok daha fazla ilerleme kaydettim."

Sakin sakin uyumakta olan kadını gösterdi.

"Daha ileri derken?"

"Bin kat daha ileri," diye onayladı Cornelius, meslektaşının heyecanını paylaşıyordu. "İyi dinle. Bu kadın da konuşuyor. İşiteceksin ancak esareti sırasında öğrendiği sözcükleri tekrar etmiyor. Söylemlerinin altında kendine has bir anlam var. Size anlatmaktan çekinmeyeceğim bir takım fizikokimyasal uygulamalar sonrasında, dahi Helius, sadece kadındaki kişisel anıları değil, türün bütün anılarını diriltmeyi başardı. Elektrik akımı altında bu anılar çok eskilere, ta kendi dilinde konuştuğu atalarına uzanıyor; atalarıyla ilgili binlerce yıl önceden kalma anılar canlanıyor. Anlıyorsun değil mi Ulysse?"

Bu saçma söylem karşısında kafam karışmıştı, bilim uzmanı Cornelius'un gerçekten delirmeye başladığını düşünmüştüm; çünkü maymunlarla özellikle de akıllı olanlarda delilik yaygındı. Ancak diğer şempanze elektrotları alıp, kadının kafatasına yapıştırmaya başlamıştı bile. Bu denek de diğer adamın yaptığı gibi bir süre hareketsiz kaldı; ardından uzun uzun içini çekti ve konuşmaya başladı. Kadın da kendini maymun dilinde ama oldukça farklı, boğuk bir sesle ifade

ediyordu ve farklı kişilik değiştiriyor gibi sesini de sık sık değiştiriyordu. Söylediği her cümle, beynime kazanmıştı.

***

"Bu maymunlar, bütün bu maymunlar", diyordu huzursuz bir sesle, "bir süredir durmaksızın çoğalıyorlar ama türleri uzun bir zamandır azalıyor gibiydi. Böyle devam ederse, bizden sayıca üstün olacaklar. Ve iş sadece bununla da bitmiyor. Küstahlaşıyorlar. Bakışlarımıza karşılık veriyorlar. Onları evcilleştirmek ve evcil hayvan gibi kullandıklarımıza bir takım özgürlükler sağlamak gibi bir hataya düştük. En küstah olanlar da bunlar. Geçen gün, sokak ortasında bir şempanze bana çarptı. Elimi kaldırdığıma bana öyle tehditkâr bir bakış attı ki vurmaya cesaret edemedim.

"Laboratuvarda çalışan Anna, orada da pek çok şeyin değişmiş olduğunu bana söyledi. Artık kafeslere tek başına girmeye cesaret edemiyordu. Geceleri fısıltılar ve kıkırdamalar duyulduğuna beni temin ediyormuş. Gorillerden biri, tiklerini taklit ederek müdürle dalga geçiyormuş."

Kadın durdu, kederle birkaç kez içini çekti, sonra devam etti. "İşte oldu! İçlerinden biri konuşmayı başardı. Gayet net. 'Kadın Gazetesi'nde okudum. Fotoğrafı vardı. Bir şempanzeydi."

"İlki bir şempanzeydi demek! Biliyordum," diğer bağırdı Cornelius.

"Başları da var. Gazete her gün bir yenilerini haber ediyor. Bazı biliminsanları bunun büyük bir bilimsel başarı olduğunu söylüyorlar. Bunun bizi nereye götürebileceğini göremiyorlar mı? Şempanzelerinden biri kaba tehditler savurmuş gözüküyor. Konuşmaya başlayınca ilk söyledikleri söz, verilen bir emire karşı çıkmak olmuş."

Kadın tekrar sessizleşti ve farklı bir tonda, oldukça ukala bir adam konuşuyormuş gibi devam etti. "Başımıza gelenler kaçınılmazdı. Zihinsel tembellik bizi ele geçirdi. Kitap bile okuyamıyoruz. Polisiye hikâyeler bile inanılmaz bir zihinsel

yorgunluk yapıyor. Oyun da yok. Başarı, şiddeti de beraberinde getiriyor. Çizgi filmler bile ilgimizi çekmiyor artık. Bu sırada maymunlar sessizce düşünüyor. Yalnız ve derin düşünceler içinde beyinleri gelişiyor. Ve konuşuyorlar. Ah! Bizimle hiç konuşmuyorlar, sadece hâlâ onlara emir vermeye çalışan birkaç insana hakaret dolu sözler ediyorlar ancak gece çökünce, biz aralarında değilken, fikir alışverişinde bulunup ve birbirlerini eğitiyorlardı."

Bir başka sessizlikten sonra, kederli bir kadın konuşmaya başladı. "Çok korkmuştum. Böyle yaşamaya devam edemezdim. Gorilime boyun eğmeye karar verdim. Kendi evimden kaçtım."

"Yıllardır aynı evdeydik ve bana sadık bir şekilde itaat ediyordu. Yavaş yavaş değişti. Geceleri çıkıp toplantılara katılmaya başladı. Konuşmayı öğrendi. Tüm işleri reddediyordu. Bir aydır bana mutfak ve temizlik işlerini yapmam için emir veriyordu. Benim masamda, benim çatal bıçağımla yemek yemeye başlamıştı. Geçen hafta beni yatak odamdan kovdu. Salonda, bir koltukta yatmak zorunda kaldım. Onu ne azarlamaya, ne de cezalandırmaya cesaret edebiliyordum, nazikçe yaklaşmaya çalışıyordum. Yüzüme gülüp daha fazla şey talep etmeye başladı. Çaresizdim. Umudum kalmamıştı.

"Benimle aynı durumda olan kadınların kaldığı bir kampa kaçtım. Erkekler de vardı, çoğu bizim kadar korkuyordu. Şehir dışında, sefil bir hayat sürüyoruz. Utançtan, neredeyse hiç konuşmuyoruz. İlk günler üstesinden gelebiliyordum. Artık gücüm kalmadı."

Kadın tekrardan durdu, ardından bir erkek sesi söze girdi. "Sanırım, kanserin tedavisini bulmuştum. Daha önceki keşiflerimde olduğu gibi bunu da denemek istiyordum. Kendime güvenim vardı ama çok da fazla değildi. Bir süredir maymunlar, kötü huyları yüzünden bu deneyler için kullanılmıyordu. Şempanze Georges'un kafesine, ancak iki asistanım onu yakalayıp tuttuktan sonra girdim. Ona kanser hücrelerini aşılamak için kendimi hazırladım. Onu iyileştirebilmek için, öncelikle hastalığı vermeliydim. Georges sabırlı gözüküyor-

du. Hareket etmiyordu ancak kurnaz gözleri arkamdaki bir şeye bakıyordu. Anladığımda artık çok geçti. Goriller, salgın hastalıktan tuttuğum altı goril, özgür kalmıştı. Komplo kurmuşlar, bizi yakalamışlardı. Georges bu entrikayı, bizim dilimizde yönetiyordu. Tamamen benim hal ve hareketlerimi tekrarlıyordu. Bizi masaya bağlamaları için emir verdi, goriller de aynen itaat ettiler. İğneyi eline alıp, üçümüzü de bu ölümcül sıvıyı aşıladı. Artık kanser olmuştuk. Kesindi çünkü panzehrin etkisi hakkında şüphelerim olsa da ölümcül serum daha önceden denenmiş ve etkisini göstermişti."

"Georges, tüm sıvıyı boşalttıktan sonra, benim de maymunlarıma sıklıkla yaptığım gibi, yanağıma dostça vurdu. Onlara daima iyi davranmıştım. Onlara tokat atmaktan çok okşamıştım. Birkaç gün sonra, kapatıldığım kafeste hastalığın ilk belirtilerini hissetmeye başladım. Georges da fark etmişti ve diğerlerine tedaviye başlayacağını söylediğini işittim. Bu haber beni dehşete düşürmüştü. Ya bu panzehir beni bir anda öldürürse! Geceleyin parmaklıkları zorlayıp, şehir dışındaki kampa kaçtım. İki aylık ömrüm kaldı. Onu pinekleyerek harcıyorum."

Yeni bir kadın sesi konuşmaya başladı. "Bir hayvan terbiyecisiydim. On iki orangutanla çalışıyordum; harika yaratıklardı. Artık, sirkteki başka oyuncularla birlikte kafeste yatan benim.

"Adil olmak gerek. Maymunlar bize iyi bakıyor ve yiyecek getiriyorlar. Kirlenince samanlarımızı değiştiriyorlar. Kaba değiller. Sadece, aramızda istek göstermeyip, bize öğrettikleri numaraları uygulamak istemeyenleri cezalandırıyorlar. Oldukça ileriler! Ben kendimi onların hayal gücüne teslim ediyorum. Dört ayaküstünde yürüyorum; zıplayıp hopluyorum. Bana karşı oldukça nazikler. Mutsuz sayılmam. Artık ne kaygılarım ne de sorumluluklarım var. Aramızdaki pek çok kişi bu idareden olabildiğince istifade ediyor."

Bu kez kadının uzun süre sessiz kaldı, bu sırada Cornelius, rahatsız edici bir ısrarla bana bakıyordu. Ne düşündüğünü gayet iyi anlayabiliyordum. Böylesine güçsüz ve kolayca

boyun eğen bir insanlık, bu gezegendeki zamanını tamamlamıştı ve yerini daha soylu bir ırka bırakmalı değil miydi? Kızardım ve bakışlarımı çevirdim.

Kadın, gitgide daha da kederli bir tonda konuşmaya başladı. "Artık bütün şehri ele geçirdiler. Bu kampta sadece birkaç yüz kişiyiz ve güvende değiliz. İnsanlığın son kalıntılarını şehrin yakınında kuruyoruz ancak maymunlar onların yakınında özgür olmamızı istemeyecekler. Diğer kamplarda bazı insanlar daha uzaklara, balta girmemiş ormanlara kaçtılar. Diğerleri açlıklarını gidermek için teslim oldu. Özellikle tembellik yüzünden biz burada kaldık. Uyuyoruz. Karşı koymak için birleşmekten yoksunuz...

"İşte korktuğum gerçekleşti. Barbarca şamatayı işitebiliyorum. Askeri müziğin bir taklidi diyebiliriz... İmdat! İşte onlar, maymunlar! Çevremizi kuşattılar. Büyük gorillerce yönlendiriliyorlar. Trompetlerimizi, davullarımızı, üniformalarımızı almışlar. Elbette silahlarımızı da... Hayır, silahları yok. Nasıl zalim bir aşağılama, nasıl bir hakaret! İşte, ordulaları geliyor ve ellerinde sadece kamçılar var!"

9

Helius'un elde ettiği sonuçların bir kısmı halka sızmaya başlamıştı. Büyük ihtimalle başarısından gurur duyan bu şempanzenin kendisi dilini tutamamıştı. Şehirde, bir bilim uzmanının insanları konuşturduğu fısıldanıyordu. Üstelik gazetecilere toprak altındaki şehirden bahsedilmiş ve her ne kadar gerçek çarpıtılarak anlatılmışsa da bazı gazeteciler gerçeği sezinlemişti. Sonuç olarak halk arasında huzursuzluk olmuş, bana karşı güvensizliğe sebep olmuş ve her geçen gün daha da ürkütücü bir hal almaya başlamıştı.

Cornelius'un düşmanları çoğalmıştı. Keşfini açıkça dile getirmeye cesaret edemiyordu. Edebilse bile, otoritenin tam tersini düşüneceği kesindi. Başını Zaius'un çektiği orangutan grubu, Cornelius'a karşı bir dolaplar çeviriyordu. Maymun ırkına kurulan bir komplodan bahsediyor, beni de şöyle böyle ayrımcılık yaratan biri olarak tanımlıyorlardı. Goriller henüz resmi olarak taraf seçmemişlerdi ancak her zaman için toplum huzurunu bozan şeylere karşı olmuşlardı.

Bugün oldukça büyük bir heyecan içindeydim. Uzun zamandır beklenen olay gerçekleşmişti. Önce inanılmaz sevinmiştim ancak sonrasında ortaya çıkan yeni tehlikeli durum karşısında ürpermiştim. Nova, erkek bir bebek doğurmuştu.

Bir çocuğum, Soror gezegeninde doğmuş bir oğlum olmuştu. Onu gördüm. Kolay olmamıştı. İzin almak gitgide güçleşiyordu ve Nova'yı, doğumu beklediği son haftalarda ziyaret edememiştim. Bu güzel haberi bana Zira getirmişti.

En azından o, ne olursa olsun sadık bir dosttu bana karşı. Beni öylesine sıkıntılı görünce, yeni ailemle bir görüşme ayarlamayı kendine görev edinmişti. Doğumdan birkaç gün sonra beni, büyük ihtimalle bebek gündüzleri izlendiği için bir gece vakti, Nova'ya götürdü.

Onu gördüm. Harikulade bir bebekti. Samanların üzerinde, yeni doğmuş İsa gibi, annesinin göğsüne gömülmüş yatıyordu. Bana benziyordu ancak Nova'nın güzelliğini de almıştı. Nova, kapının açıldığını duyunca hırladı. O da tedirgindi. Tırnaklarıyla tırmalamaya hazır bir şekilde bekliyordu ama beni görünce sakinleşti. Bu doğumun onu insanlıkta birkaç kademe yukarı taşıdığına emindim. Bir anlık kıvılcım, daimi bir alev yakmıştı. Başımızın üstünde dönüp duran fırtına bulutlarını düşünmemeye çalışarak, tutkuyla oğluma sarıldım.

Gerçek bir insan olacağına emindim. Yüz hatları ve bakışlarından anlaşılıyordu. Kutsal ateşi yeniden yakmıştım. Benim sayemde bu gezegendeki insanlık kurtulacak ve yeniden çiçek açacaktı. Büyüyünce ağacın gövdesini oluşturacak ve...

Büyüyünce! Çocukluğunun nasıl geçeceğini ve önünde ne gibi engeller yükseleceğini düşünerek ürperdim. Ne fark eder! Sadece üçümüz, zafere koşacağız, bundan eminim. Üçümüz dedim, çünkü şimdi Nova da bizim tarafımızda. Çocuğuna nasıl baktığını görmek yeterliydi. Her ne kadar hâlâ onu, bu garip gezegendeki anneler gibi yalasa da, her şey yüzünden okunuyordu.

Bebeği samanların üzerine bıraktım. Doğasından emin olmuştum. Henüz konuşamıyordu ama... Saçma konuşmaya başladım; henüz üç günlük! Ama konuşacak. İşte ağlamaya başladı, mızmızlanır gibi değil, insan bir bebek gibi. Nova da farkındaydı, bebeğe hayretler içinde bakmaya başlamıştı.

Durum, Zira'ın dikkatinden de kaçmamıştı. Yaklaşıp kulaklarını dikti ve uzun süre, sessiz ve ciddi bir havada bebeğe baktı. Sonra, daha fazla kalamayacağımı belirten bir işaret yaptı. Beni buraya getirmiş olmak hepimiz için oldukça tehlikeliydi. Bana, oğluma göz kulak olacağına dair söz verdi ve sözünü tutacağını biliyorum. Ancak bana bağlı olduğundan

şüphelenilmesini göz ardı edemezdim ve benden uzaklaştırılması düşüncesi tüylerimi diken diken ediyordu. Onu riske atamazdım.

Ailemi coşkuyla kucaklaşıp geri çekildim. Geri dönerken, dişi maymunun da, kafesi kapatmadan önce bu insan bebeğin üzerine eğilip onu yavaşça alnından öptüğünü gördüm. Ve Nova buna hiçbir şey demedi! Bu okşamaya karşı koymaması bunun olağan bir durum olduğunu gösteriyordu. Bir zamanlar Zira'ya duyduğu nefreti düşününce, buna yeni bir mucize gözüyle bakmaktan kendimi alamadım.

Dışarı çıktık. Bütün bedenim sarsılıyordu ve Zira'nın da benim kadar etkilenmiş olduğunu gördüm.

"Ulysse," dedi gözlerinde bir damla yaşla, "bazen bu çocuk bana da aitmiş gibi geliyor!"

10

Profesör Antelle'e yaptığım düzenli ziyaretler benim için git gide daha acı verici bir hale gelmeye başlamıştı. Hâlâ Enstitü'deydi ancak onun için bulduğum rahat hücreden ayrılması gerekmişti. Halsiz düşmüştü ve arada sırada girdiği öfke krizleri onu tehlikeli kılıyordu. Görevlileri ısırmaya çalışıyordu. Bu yüzden Cornelius farklı bir düzenleme denedi. Onu saman üzerinde yatacağı sıradan bir kafese koyup, yanına da bir eş verdi: hayvanat bahçesinde birlikte yattığı genç kız. Profesör bu durumu hayvanlara has bir neşeyle bağırarak kutladı ve çok geçmeden hal ve hareketleri değişti. Tekrardan hayata döndü.

Artık onu bu dostuyla birlikte ziyaret ediyordum. Mutlu bir hali vardı. Kilo almıştı ve daha genç gözüküyordu. Onunla iletişim kurmam imkânsızdı. Bugün de denemiş ama başaramamıştım. Sadece ona getirdiğim keklerle ilgileniyordu. Elim boş gittiğimde arkasını dönüp onun yüzünü yalayan dostunun yanına giderek uzaklaşıyordu.

"Zekânın elde edilebileceği gibi, kaybedilebileceğini de görüyorsun," diyerek arkamdaki biri alçak sesle konuştu.

Cornelius'tu. Beni arıyordu ancak profesör hakkında konuşmak için gelmemişti. Benimle konuşmak istediği önemli bir şeyler vardı. Onu, Zira'nın bizi beklediği bürosuna kadar izledim. Zira'nın gözleri, sanki ağlamışçasına kızarmıştı. Bana söyleyecekleri ciddi bir haber var gibiydi ancak ikisi de konuşmaya cesaret edemiyordu.

"Oğlum hakkında mı?"

"Kendisi gayet iyi," dedi Zira alelacele.

"*Fazla iyi*," dedi Cornelius huysuzlanarak.

Muhteşem bir çocuk olduğunu biliyordum ancak bir aydır onu görmemiştim. Güvenlik önemleri daha da sıkılaştırılmıştı. Zira, otoritenin dikkatini çektiğinden sıkı sıkıya takip altındaydı.

"Fazlaca iyi," diye üsteledi Cornelius. Gülümsedi. Bebek bir maymun gibi ağlıyor. Ve konuşmaya başladı.

"Üç aylıkken mi?!"

"Bebekçe sözcükler ancak konuşacağının göstergesi. Açıkçası, mucizevi bir şekilde büyümüş de küçülmüş gibi."

Memnun olmuştum. Zira benim mutlu baba havamı beğenmemişti.

"Bunun bir felaket olduğunu anlayamıyor musun? Onu asla özgür bırakmayacaklar."

"On beş gün içinde toplanacak olan Büyük Kurul'un bu konu hakkında önemli kararlar alacağını işittim," dedi Cornelius yavaşça.

"Ciddi kararlar mı?"

"Çok ciddi kararlar. Onu ortadan kaldırmaya yönelik değil. En azından şimdilik ancak annesinden ayıracaklar."

"Peki ya ben, onu görebilecek miyim?"

"Sen, diğerlerinden daha az... Sözümü kesme," dedi amirane bir tavırla şempanze. Gözyaşı dökmek için toplanmadık; aksine harekete geçmek için bir aradayız. Kısacası, elimde kesin bilgiler var. Oğlun, orangutanların denetimi altındaki bir çeşit sıkı gözetime yerleştirilecek. Evet, Zaius bunu uzun zamandır planlıyordu ve sonunda bizi alt edecek."

Bu noktada Cornelius öfkeyle yumruklarını sıktı ve kulağa kötü gelen birkaç küfür homurdandı. Ardından devam etti. "Kurul'un, yaşlı delinin bilimsel bakış açısını ne kadar değersiz bulduğunu söylemeye gerek yok ancak ileride ırkımız için tehlike arz edebilecek bu sıradışı deneği incelemek konusunda benden daha bilgili olduğuna inanıyorlar. Onu, zarar veremeyecek hale getirebilecek tek kişinin Zaius olduğunu düşünüyorlar."

Donakalmıştım. Oğlumu bu tehlikeli aptalın kollarına bırakmak kabul edilemezdi. Ancak Cornelius sözlerini tamamlamamıştı.

"Tehdit altında olan sadece çocuk değil."

Sessizliğimi koruyup Zira'ya baktım, başını eğdi.

"Orangutanlar senden nefret ediyor çünkü bilimsel deneylerinin haksız olduğunun yaşayan kanıtısın ve goriller özgürce hareket etmek için fazlasıyla tehlikeli olduğunu düşünüyorlar. Bu gezegende yeni bir ırk yaratmaktan başka bir şey yapmadığına inanıyorlar. Hatta olayı gelecek nesillerine genelleyip, senin insanlar arasında bir yaygara doğuracağından korkuyorlar. Bazı raporlar, yaklaştığın kişilerde adetleri olmadığı halde bir sinirliliğe sebep olduğunu gösteriyor."

Doğru. Kafeslerin olduğu salona yaptığım son ziyaretimde, insanlar arasında kayda değer değişiklikler fark etmiştim. Sanki gizemli bir his, onları yeni doğan mucizeden haberdar etmiş gibiydi. Varlığımı, uzun uzun uluyarak selamlamışlardı.

"Diyeceklerim bu kadar," diye bitirdi Cornelius kabaca, on beş gün içerisinde Kurul'u ya sizi yok etmek ya da en azından bir deney adı altında beyninin bir kısmını yerinden sökeceğinden korkuyorum. Nova'ya gelince, onu da ortadan kaldıracaklardır çünkü sana fazlasıyla yaklaştı."

Bu doğru olamazdı! Bana öylesine kutsal bir görev verildiğine inanmıştım ki. Tekrardan canlıların en zavallısı olacaktım, korkunç bir umutsuzluğa sürükleniyordum. Zira omzuma elini koydu.

"Cornelius durum hakkındaki her şeyi sana anlatmakla iyi yaptı. Ancak sana henüz söylemediği şey seni yalnız bırakmayacağız. Üçünüzü de kurtarmaya kararlıyız ve bu sırada bize yardım edecek küçük ve cesur bir grup şempanze var."

"Türümün tek örneği olarak ne yapabilirim ki?"

"Kaçman gerek. Asla gelmemen gereken bu gezegeni terk etmen gerek. Dünya'ya, evine dönmen gerek. Bu senin ve oğlunun yararına..."

Sesi, sanki ağlayacakmışçasına durgunlaştı. Bana, benim

inandığımdan çok daha fazla bağlıydı. Ben de yıkılmıştım, sonsuza kadar terk etmek zorunda kalacağımdan ama aynı zamanda onun üzüldüğünü görmekten de. Peki, nasıl olacaktı da kaçacaktım bu gezegenden? Cornelius tekrar konuşmaya başladı.

"Bu doğru," dedi. "Zira'ya, kaçmana yardım edeceğime dair söz verdim ve işimi kaybedecek olsam bile, edeceğim de. Ayrıca hâlâ maymunluk görevlerimi yerine getirmem gerektiğinin de farkındayım. Bu durum bizim için bir tehdit oluşturuyorsa, senin Dünya'ya dönüşünle birlikte ortadan kalkacaktır. Bir keresinde bana, uzay geminin hasar görmediğini ve seni evine kadar götürebileceğini söylemiştin değil mi?"

"Kesinlikle. Bizi evrenin öteki ucuna kadar götürebilecek kadar yeterli yakıt, oksijen ve yiyecek var. Ama gemiye nasıl ulaşacağız?"

"Hâlâ gezegenimizin yörüngesinde dönmekte. Gökbilimci dostlarımdan biri yerini tespit etti ve bütün rotasını he-

sapladı. Gemiye nasıl ulaşabileceğine gelince... İyi dinle. Tam olarak on günde, elbette içinde elektromanyetik dalgaların üzerlerindeki etkilerini ölçmek için insanlar bulunan yapay bir uydu fırlatacağız. Dur, sözümü kesme! Deneklerin üç kişi olacağı öngörüldü: Bir adam, bir kadın ve bir çocuk."

Bir anda söylemek istediğini sezdim ve zekâsını takdir ettim ancak zorluklar vardı!

"Bu fırlatmayı yönetecek bilim uzmanlarının bir kısmı dostum ve onları senin hakkında ikna ettim. Uydu, uzay geminin bulunduğu yörüngeye yerleşecek ve belli ölçütler çerçevesinde kontrol edilebilecek. İnsan çift, şartlı refleks çerçevesinde bir takım manevralar yapmayı öğrendi. Senin onlardan çok daha yetenekli olacağına eminim. Çünkü plan şöyle: Üçünüz yolcular olarak yerinizi alacaksınız. Bu pek zor olmayacak. Söylediğim gibi, içten yardım edenler olacak: diğerlerini kendilerinden uzaklaştırıp işi bitirecek olan şempanzeler. Diğerlerinin ruhu duymayacak."

Aslında olası gözüküyordu. Çoğu maymun için bir insan,

bir insandı işte, hepsi aynıydı. İki kişi arasındaki farkı ayırt edemiyorlardı.

"Bu on gün boyunca seni hızlı ve yoğun bir hazırlıktan geçireceğim. Gemine ulaşabileceğine inanıyor musun?"

Ulaşabilirim gibiydi çünkü hiçbir şey şu an içinde bulunduğum durumdan daha zor ve tehlikeli değildi. Soror gezegenini, Zira'yı ve kardeşlerimi, evet, insan kardeşlerimi terk edecek olma düşüncesinin biraz önce beni sürüklediği melankoliye karşı koyamıyordum. Onlara karşı kendimi biraz dönek gibi hissediyordum. Yine de, her şeyden önce oğlumu ve Nova'yı kurtarmak gerekiyordu ancak geri gelecektim. Evet, kafeslerdeki tutsakları hatırlayarak yemin ettim, bir süre sonra elimde yeni kozlarla gelecektim.

Öylesine perişan bir haldeydim ki yüksek sesle konuşmuştum.

Cornelius gülümsedi.

"Siz yolcular için dört beş yıl sonra ama burada yerleşikler için bin yıldan daha uzun bir süre. Görecelik kavramını bizim de keşfettiğimizi unutma. Keşiften bu yana... Şempanze dostlarımla tehlikeler üzerine tartıştım ve riski göze almaya karar verdik."

Yarın görüşmek üzere sözleştikten sonra ayrıldık. Odadan ilk çıkan Zira oldu. Bir anlığına Cornelius'la yalnız kalmayı fırsat bilerek ona bütün kalbimle teşekkür ettim. İçten içe, neden benim için bütün bunlara katlanıyor diye düşündüm. Sanki düşüncelerimi okumuştu.

"Zira'ya teşekkür et," dedi. "Onun sayesinde hayattasın. Tek başıma olsaydım bu kadar zorluğa karşı gelip bu kadar risk alır mıydım bilemiyorum. Ancak Zira bir ölüme yardım edersem beni asla affetmezdi... Ve öte yandan..."

Durakladı. Zira koridorda beni bekliyordu. Zira'nın duyamayacağından emin olmak ister gibi alçak sesle hızlı hızlı, "Öte yandan, onun için olduğu kadar benim için de bu gezegenden derhal kaybolsan iyi olur;" dedi.

***

Kapıyı arkamdan kapattı. Zira'yla baş başa kaldım, koridorda birkaç adım atmıştık ki "Zira!" dedim.

Durdum ve onu kollarıma aldım. O da benim kadar mahvolmuştu. Yanağından bir damla yaş aktığını gördüm, bu sırada sıkı sıkıya birbirimize sarılmıştık. Ah! Bu korkunç dış görünüşün ne önemi vardı ki! Benimkiyle bağ kuran ruhuydu. Çehresi iyice çatılan bu gülünç suratı görmemek için gözlerimi kapattım. Biçimsiz vücudunun benimki üzerinde sarsıldığını hissediyordum. Yanağımla yanağına bastırmak için kendimi zorladım. İçgüdüsel bir hareketle yerinden zıplayıp, şiddetle beni ittiğinde iki sevgili gibi öpüşmek üzereydik.

Ne yapacağımı bilemeyerek sessiz kaldığımda, yüzünü o kıllı uzun elleriyle kapattı ve bu çirkin maymun umutsuzluk içinde hıçkırıklara boğularak bana, "Ne yazık ki hayatım. Çok yazık ama yapamam, yapamam. Gerçekten benim için fazlasıyla çirkinsin!" dedi.

11

İşe yaradı. Uzay gemisinin güvertesinde, giderek artan bir hızla güneş sistemine doğru kayan bir yıldız gibi, yeniden uzayda yüzüyorum.

Tek değilim. Benimle birlikte Nova ve gezegenler arası aşkımızın meyvesi, *baba*, *anne* ve daha pek çok sözcüğü söylemeyi bilen Sirius da var. Bizimle birlikte bir çift tavuk, tavşan ve farklı organizmaların ışınlara verdiği tepkileri incelemek üzere biliminsanlarının uyduya koyduğu farklı tohumlar da var. Geride bırakılacak şeyler değildi.

Cornelius'un planını harfi harfine yerine getirdik. Seçilecek üçlü arasına girmemiz zor olmamıştı. Kadın, Enstitü'de bulunan Nova'nın yerine geçmişti. Çocuk Zaius'a verilecekti. Konuşamadığı ve bir hayvandan başka bir şey olmadığı görülecekti. Belki de böylece artık benim tehlikeli olmadığıma karar verecek ve yerime geçecek olan adamın hayatını yaşamasına izin vereceklerdi ki o da konuşamıyor olacaktı. Değişimin farkına varmamaları da olasıydı. Daha önce de bahsettiğim üzere orangutanlar iki insan arasındaki farkı anlayamıyorlardı. Zaius zafer kazanacaktı. Belki Cornalius'un biraz canı sıkılacaktı ama hepsi çabucak unutulacaktı... Ne diyorum ben! Çoktan unutuldu bile; uzayda yol aldığım bu birkaç ayda asırlar akıp gidiyor. Bana gelince, anılarım da, tıpkı üstdev Betelgeuse'ün varlığı gibi, aramızdaki uzay zaman çizgisi uzadıkça sönüp gidecek: Canavar önce küçük bir balona, ardından bir portakala dönüşmüştü. Artık, eskiden olduğu gibi evrendeki parlak küçük bir noktadan ibaret. Sororlular hakkındaki düşüncelerim de böyle.

Şikayet etmem mantıklı olmazdı. Benim için değerli olan varlıkları kurtarmayı başarmıştım. Oradaki kimi özleyecektim ki? Zira'yı mı? Evet, Zira'yı ancak aramızda doğan duyguların ne Dünya da, ne de evrendeki herhangi bir yerde ismi koyulmamıştı. Ayrılmamız gerekiyordu. Cornelius'la evlendikten sonra, bebek şempanzeler yaparak tekrar huzura kavuşabilirdi. Peki ya Profesör Antelle? Profesör kahrolsun! Artık onun için yapabileceğim bir şey yoktu ve açıkça, varoluş sorununa tatmin edici bir çözüm bulmuştu. Sadece bazen, onunla aynı durumda olsaydım ve Zira olmasaydı, belki kendimin de aynı konuma düşebileceğimi düşünüyorum.

Uzay gemisine bağlanmamızda bir sorun olmamıştı. Uyduyu yönlendirerek yavaş yavaş, kapsülümüzün dönüşü için açık duran bölmeye uyduyu yaklaştırdım. Böylece robotlar çıkış kapılarının hepsini kapattı. Artık güvertedeydik. Aletler zarar görmemişti ve elektronik hesaplayıcı kalkışın başlaması için gerekli tüm işlemleri gerçekleştirdi. Soror gezegenindeki yandaşlarımız, uydunun yörüngesine yerleşemediğini ve parçalandığını ilan edecekti.

***

Kendi zaman kavramımız içinde bir yılı aşkın bir süredir yoldayız. Işık hızına ulaşmış, kısa bir sürede uzayda oldukça uzun bir yol kat etmiştik ve önümüzde hızın düşürüleceği bir yıl kalmıştı. Kendi küçük dünyamızda, yeni ailemle gurur duymadan edemiyorum.

Nova yolculuğa oldukça iyi katlanıyor. Gitgide daha da mantıklı oluyor. Annelik içgüdüsü onu değiştirdi. Saatler boyunca, benden daha iyi bir öğretmen olan oğluna mutlu mesut bakarak vakit geçiriyor. Çocuğun telaffuz ettiği sözcükleri neredeyse tamamen doğru bir şekilde tane tane söylüyor. Hâlâ benimle konuşamıyor ancak birbirimizi anlayabileceğimiz bir işaret dili geliştirdik. Bütün hayatımı onunla geçirmişim gibi geliyor. Sirius'a gelince, evrenimin incisi. Bir buçuk yaşında... Ağır yerçekimine rağmen yürüyor ve sorun-

suz bir şekilde gevezelik ediyor. Onu Dünya'daki insanlara göstermek için sabırsızlanıyorum.

Bu sabah, güneşin fark edilir boyutlara ulaştığını gördüğümde nasıl da heyecanlandım! Artık bir bilardo topu büyüklüğünde ve sarı... Nova ve Sirius'a parmağımla güneşi işaret ettim. Bu yeni dünyayı onlara açıkladım ve beni anladılar. Artık Sirius akıcı bir şekilde konuşuyor ve Nova da oldukça iyi. Oğluyla aynı anda konuşmayı öğrendi. Anneliğin mucizesi. Benim önayak olduğum bir mucize. Soror'daki bütün insanları bu bozukluklarından söküp çıkaramamıştım ancak Nova ile kesin başarı sağlamıştım.

Her geçen an güneş büyüyor. Teleskopla gezegenlere bakıyorum. Yönümü kolayca buluyorum. Jüpiter'i, Satürn'ü, Mars'ı ve... Dünya'yı buldum; işte Dünya!

Gözlerim doldu. Hissiyatımı anlayabilmek için bir yıldan fazla zamandır maymunlar gezegeninde yaşamak gerekir... Biliyorum; yedi yüz yıl sonra ne aile ne de dostlar bulacağım ancak yeniden gerçek insanları görmek için can atıyorum.

Cama yapışmış, yaklaşmakta olduğumuz Dünya'ya bakıyoruz. Kıtaları birbirinden ayırt edebilmek için teleskoba ihtiyacımız yok. Yörüngeye oturduk. Eski gezegenimin çevresinde dönüyoruz. Avustralya'nın, Amerika'nın ve Fransa'nın geçişini görüyorum. Evet, işte Fransa... Hıçkırıklar içinde birbirimizi kucaklıyoruz.

Gemideki ikinci kapsülle inişe geçiyoruz. Bütün hesaplamalar vatanıma inmemiz için yapıldı; umarım ineceğimiz yer Paris'e uzak değildir.

***

Atmosfere girdik. Fren roketleri devreye girdi. Nova gülümseyerek bana bakıyor. Gülmeyi ve ağlamayı da öğrendi. Oğlum kollarını uzatıyor ve gözlerini hayretle açıyor. Altımızda Paris var. Eyfel Kulesi hâlâ yerinde.

İdareyi ele alıyorum ve kesin bir şekilde yönlendiriyorum.

Teknolojinin nimetleri. Yedi yüz yıllık yokluktan sonra bile, pek değişmemiş olan, binalardan uzakta arazinin ortasında bulunan Orly'ye inmeyi başarıyorum. Beni fark etmiş olmalılar, beklemekten başka yapacak bir şey yok. Hava trafiği yok gibiydi; acaba artık havalimanını kullanmıyorlar mıydı? Ah hayır, işte bir araç... Benim dönemimdeki uçaklara benziyor!

Bina yönünden gelen araç bize doğru ilerliyor. Git gide çılgınlaşan bir heyecanla motorları kapatıyorum. İnsan kardeşlerime nasıl bir hikâye anlatacaktım! Belki en başta bana inanmayacaklar ancak kanıtım var. İşte Nova, işte oğlum...

Araç yaklaşıyor. Oldukça eski model bir kamyonet: Dört tekerlekli, yanmalı motorlu. Kendiliğimden bu ayrıntıları kafama kazıyorum. Böylesi araçların artık müzelerde sergilendiğini sanıyordum.

Kendi adıma biraz daha görkemli bir karşılama düşündüğümü de belirtmeliyim. Bizi almak için gelen fazla kişi yok. Sanırım sadece iki adam. Ne kadar aptalım; bilemezler ki. Artık öğrendiklerinde!

İki kişiler. Arabanın ön camına vuran güneş yüzünden açık seçik göremiyorum. Camlar kirli. Şoför ve yanında bir kişi daha var. Yanındakinin üniforması var. Bir subay. Rütbelerinin yaptığı yansımayı gördüm. Havalimanının komutanı olmalı. Diğerleri de gelecektir.

Kamyonet beş metre ilerimizde duruyor. Oğlumu kollarıma alıp kapsülden çıkıyorum. Nova da tereddüt ederek bizi takip ediyor. Çekingen bir havası var. Çabuk geçecektir.

Şoför indi. Sırtı bana dönük. Arabayla aramızdaki yüksek otların dostuna yarı gizlenmiş halde. Yolcuyu indirmek için kapıyı açıyor. Yanılmamışım, bu bir subay. En azından bir komutan... Üzerinde parlayan pek çok rütbe görüyorum. Yere atlıyor. Bize doğru birkaç adım atıp otların arasında çıkıyor ve sonunda gün ışığının altında beliriyor. Nova bir çığlık koparıyor, oğlanı elimden kapıp kapsülün içine kaçıyor, bu sırada ben olduğum yere yapışmış gibi, ne hareket edebiliyorum ne de ağzımdan bir sözcük çıkıyor.

Karşımızda bir goril var.

12

Phyllis ve Jinn el yazmasının üzerine eğdikleri başlarını birlikte kaldırıp, uzun süre tek bir kelime etmeden birbirlerine baktılar.

"Güzel hikâye," dedi sonunda Jinn, kendini gülmeye zorlayarak.

Phyllis düşüncelere dalmıştı. Hikâyedeki bazı kısımlardan etkilenmişti ve gerçek oldukları hissine kapılmıştı. Düşüncelerini dostuna söyledi.

"Bu da her yerde, evrenin her köşesinde şairler olduğunu gösterir ve şakacıların da."

Phyllis hâlâ düşünüyordu. Jinn'in fikirlerini değiştirmek kolay olmayacaktı. İç çekerek kabul etti.

"Haklısın Jinn. Ben de senin gibi düşünüyorum... Mantık kullanabilen insanlar mı? Zeki insanlar mı? Aklını kullanabilen insanlar mı? Hayır, bu mümkün değil; bu noktada yazar ne yazık ki maksadını aşıyor!"

"Aynen katılıyorum;" dedi Jinn. Artık dönüş vakti geldi.

Üç güneşin ortak huzmelerini iyice alabilmesi için bütün yelkenleri fora etti. Ardından kumanda kollarını, dört güçlü elini de kullanarak hareket ettirmeye başladı. Bu sırada Phyllis, kıllı kulaklarını hızlıca silkeleyerek son şüphe kırıntılarını da aklından kovdu; pudra kutusunu çıkararak, limana geri dönerlerken, o sevilesi şempanze yanaklarını hafif bir pembelikle canlandırdı.

"*Maymunlar Gezegeni, Gulliver'ın Gezileri*'nin gelecekteki versiyonu."

–Louisville Times

"Romanın şaşırtıcı finali bile tek başına dehşet verici."

–Newark News

"AKLINI KULLANABİLEN İNSANLAR MI? HAYIR, BU MÜMKÜN DEĞİL; BU NOKTADA YAZAR NE YAZIK Kİ MAKSADINI AŞIYOR!"

Pierre Boulle, Avrupa'dan çıkıp yazdığı bilimkurgu romanıyla vahşi batılı meslektaşlarıyla baş edebilen ilk, belki de son frankofon. *Maymunlar Cehennemi* ve diğer sinema uyarlamalarına da ilham kaynağı olan *Maymunlar Gezegeni* ise, insanlığın en derin korkularından birinin eşsiz anlatısı.

Çok da uzak olmayan bir gelecekte üç uzay gezgini; verimli ormanları, yaşanabilir iklimi ve temiz havasıyla Dünya'ya fazlasıyla benzeyen bir gezegene iniş yapar. Bu gezegen her yönüyle kusursuz gözükse de aslında hiçbir şey göründüğü gibi değildir.

Gerçek, çok geçmeden açığa çıkar: Bu gezegende insanlar vahşiyken, uygar maymunlar onların efendileridir. Henüz maceranın başında yol arkadaşlarından kopup tek başına mücadele etmek zorunda kalan Ulysse Mérou, bu cennet görünümlü cehennemden kurtulmanın yollarını tek başına bulmak zorundadır.

Ulysse, insanlığın kurtarıcısı olmayı başarabilecek mi? Yoksa bu lanetli geleceğin son tanığı mı olacak?

Maymunlar Gezegeni, insanlar gezegeninden daha insani bir satir.

Kutlukhan Kutlu'nun sunumuyla

Bilimkurgu Klasikleri - 3
Çeviren: S. İpek Ortaer Montanari
Kapak İllüstrasyonu: Ceyda Pektaş

ithaki
www.ithaki.com.tr
facebook.com/ithakiyayin
twitter.com/ithakiyayinlari

16 TL

İnternet Satış:
www.ilknokta.com